
Shrimat Lakshyasangitam First edition

శ్రీమల్లక్ష్యసంగీతమ్ ప్రథమావృత్తిః

Document Information

Text title : Lakshya Sangitam First edition A treatise, in Sanskrit, on the theory of music in slokas and describing the important ragas.

File name : lakShyasangItam.itx

Category : major_works, kRitI, sangraha

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Vishnu Narayan Bhatkhande alias chaturAkhyapaNDita

Proofread by : Koushiki Kaledhonkar

Latest update : May 3, 2025

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

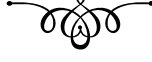
Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

May 3, 2025

sanskritdocuments.org

శ్రీమల్లక్ష్యసజ్జీతమ్ ప్రథమావృత్తిః

A treatise, in Sanskrit, on the theory of music in slokas and describing the important ragas
by Pandit Vishnu Narayan Bhatkhande.

భరతఖణ్డనివాసిచతురాఖ్యపణ్డతేన నిర్మితమ్ ।
(అర్వాచీనసజ్జీతపద్ధతిపరిచయసౌకర్యసమేతమ్)
॥ శ్రీః ॥

శ్రీగణేశాయ నమః । శ్రీసరస్వత్యై నమః । శ్రీగురుభ్యో నమః ।
అథ శ్రీమల్లక్ష్యసజ్జీతప్రారంభః ।

మజ్జలాచరణమ్

ప్రణమ్య శిరసా దేవం గౌరీపుత్రం వినాయకమ్ ।
సర్వవిఘ్నోపశాంత్యర్థం లక్ష్యసజ్జీతమారభే ॥ ౧॥
శ్రీబ్రహ్మద్యైరర్చితా యా సురేంద్రైర్భక్తిశ్రద్ధాభావయుక్తైః సదైవ ।
ప్రాచీనార్వాచీనసజ్జీతతత్త్వసూక్ష్మైః తాం శ్రీశారదాం నౌమ్యభీష్టామ్ ॥ ౨॥
శ్రీసద్గురోస్తస్య పదారవిన్దద్వన్ద్యం తమోన్నతయ ఆశు వందే ।
యస్యానుకమ్పా సహసైవ మూకం కరోతి వాచాలమితి ప్రథేయమ్ ॥ ౩॥
సజ్జీతపూర్వాచార్యాణాం మహతామప్యనుజ్ఞయా ।
ధైర్యమాలమ్బ్య కుర్వేఽముం ప్రబంధం సాన్తశుద్ధయే ॥ ౪॥

శ్రీమల్లక్ష్మ్యసంజీతమ్ ప్రథమావృత్తిః

ప్రథమాధ్యాయ

అథ శ్రీలక్ష్మ్యసంజీతప్రథమాధ్యాయ ఈర్యతే ।
చతురాభ్యేన భరత-పూర్వఖణ్డనివాసినా ॥ ౫॥
నిర్మథ్యాతిప్రయత్నేన మతభేదపయోనిధిమ్ ।
చతురాభిమతాం వక్ష్యే హిన్దుస్థానీయపద్ధతిమ్ ॥ ౬॥
ప్రణాత్యా తత్ర ద్వే ప్రోక్తే సంజీతస్య విచక్షణైః ।
ఆధ్యా కర్ణాటకీయాసౌ హిన్దుస్థానీ తథా పరా ॥ ౭॥
కర్ణాటకీ పద్ధతిర్యా సౌ మద్రాసనిబన్ధినీ ।
అన్యత్ర సర్వతో హిన్దుస్థానీయా బహుసమ్మతా ॥ ౮॥
తత్ర తత్ర స్థానభేదే వైచిత్ర్యే సత్యపి క్వచిత్ ।
సామాన్యత్వేన సైకైవ పద్ధతిర్విదుషాం మతా ॥ ౯॥
గీతం వాద్యం తథా నృత్యం త్రయం సంజీతముచ్యతే ।
మార్గదేశీవిభాగేన సంజీతం ద్వివిధం మతమ్ ॥ ౧౦॥
మార్గితం ప్రథమాచార్యైర్యన్త్రితం నియమోత్తమైః ।
అతిశుద్ధరూపమపి సామృతం వైవ గోచరమ్ ॥ ౧౧॥
అథునా లక్ష్మ్యమార్గే యత్ స్వరూపం పరిదృశ్యతే ।
తత్సర్వం దేశసంజ్ఞం స్యాదిత్యాహుర్లక్ష్మ్యవేదినః ॥ ౧౨॥

రాగవిబోధే

గీతం ద్వేధా మార్గో దేశీ మార్గః స యో విరిఞ్ఞాన్యైః ।
అన్విష్టో భరతాన్యైః శమ్భారగ్రే ప్రయుక్తోఽర్చ్యుః ॥ ౧౩॥
దేశే దేశే రుచ్యా యజ్ఞసహృద్భజనం తు సౌ దేశీ ।
స తు లోకరుచివికలితః ప్రాయో లక్ష్మ్యత్ర దేశీ తత్ ॥ ౧౪॥

రత్నాకరే

మార్గో దేశీతి తద్వేదా తత్ర మార్గః స ఉచ్యతే ।
 యో మార్గతో విరిజ్ఞాన్యైః ప్రయుక్తో భరతాదిభిః ।
 దేవస్య పురతః శమోఽర్నియతాభ్యుదయప్రదః ॥ ౧౫॥
 దేశే దేశే జనానాం యద్రుచ్యా హృదయరజ్జుకమ్ ।
 గానం చ వాదనం నృత్యం తద్దేశీత్యభిధీయతే ॥ ౧౬॥
 అబలాబాలగోపాలైః షితిపాలైర్నిజేచ్ఛయా ।
 గీయతే యానురాగేణ స్వదేశే దేశిరుచ్యతే ॥ ౧౭॥

సంజీతదర్పణే

గీతం వాద్యం నర్తనం చ త్రయం సంజీతముచ్యతే ।
 మార్గదేశీవిభాగేన సంజీతం ద్వివిధం మతమ్ ॥ ౧౮॥
 ద్రుహితేన యదన్విష్టం ప్రయుక్తం భరతేన చ ।
 మహాదేవస్య పురతస్తస్మాద్గాఖ్యం విముక్తిదమ్ ॥ ౧౯॥
 తత్తద్దేశస్థయా రీత్యా యత్యాల్లోకానురజ్జునమ్ ।
 దేశే దేశే తు సంజీతం తద్దేశీత్యభిధీయతే ॥ ౨౦॥

టిప్పనీ

రత్నాకరః శాస్త్రగ్రన్థేషాద్వేష్యనుపమో మతః ।
 తత్రాప్యణ్కీకృతం నూనం ప్రాధాన్యం దేశికస్య తత్ ॥ ౨౧॥
 పూర్వప్రసిద్ధసంజీతం ప్రసిద్ధమధునా తథా ।
 ద్వివిధమేవ తత్రోక్తం సంజీతం శాస్త్రకారిణా ॥ ౨౨॥
 శారదేవస్యాపి కాలే దేశీ సంజీతమేవ హి ।
 లక్ష్యేఽధికం సుప్రతీతమితి తర్కయితుం క్షమమ్ ॥ ౨౩॥
 రత్నాకరానుగాశ్చాపి తద్వినిర్మితపద్ధతిమ్ ।
 యథాయోగ్యప్రమాణేన నైవ జ్ఞాతుమశక్నువన్ ॥ ౨౪॥

దాక్షిణాత్యప్రణాళ్యాస్తు నిర్మాతా వ్యజ్జటేశ్వరః ।
రత్నాకరగతానాగానుద్దిశ్య చేదమబ్రవీత్ ॥ ౨౫॥

చతుర్దశీప్రకాశికాయామ్

రాగాస్తావద్దశవిధా భరతాద్వైరుదీరితాః ।
గ్రామరాగాశ్చోపరాగా రాగా భాషావిభాషికాః ॥ ౨౬॥
తథైవాన్తరభాషాఖ్యా రాగాజ్ఞాఖ్యాస్తతః పరమ్ ।
భాషాజ్ఞాని క్రియాజ్ఞాని చోపాజ్ఞాని పునః క్రమాత్ ॥ ౨౭॥
దశస్వేతేషు రాగేషు గ్రామరాగాదయః పునః ।
రాగాస్త్యన్తరభాషాస్తా మార్గరాగా భవన్తి షట్ ॥ ౨౮॥
తతో గన్ధర్వలోకేన ప్రయోజ్యాస్తే వ్యవస్థితాః ।
తస్మాద్రాగాజ్ఞాభాషాజ్ఞాక్రియాజ్ఞోపాజ్ఞాసంజ్ఞికాః ।
రాగాశ్చత్వార ఏవైతే దేశిరాగాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౨౯॥
రాగాజ్ఞాదిచతుష్టయమధునాపి సుగోచరమ్ ।
సంజీతే దాక్షిణాత్యానామితి సర్వసుసమ్మతమ్ ॥ ౩౦॥
మూర్ఛనాయా రహస్యం తద్రత్నాకరప్రపంచితమ్ ।
స్ఫుటమేవాభవద్బద్ధం న శక్తః కోఽపి పణ్ణితః ॥ ౩౧॥
జాతిప్రకరణం చాపి తద్గ్రంథే సునిరూపితమ్ ।
అనేకానుకృతం సద్యో జ్ఞాతుం శక్తో న కోఽపి తత్ ॥ ౩౨॥
సంజీతసమయసారే చన్ద్రికాయాం సుధాకరే ।
చూడామణిశిరోమణ్యో రత్నాకరానువర్తనమ్ ॥ ౩౩॥
అర్వాచీనైర్గ్రంథకారైర్మృత్యుతేఽనుకృతో భృశమ్ ।
రత్నాకరసర్వరాధ్యామో రాగాధ్యాయస్తవనాదృతః ॥ ౩౪॥
దామోదరశ్చ సోమేశో రత్నాకరానుగావపి ।
రాగాధ్యాయమపసార్య చక్రతుర్గ్రంథనిర్మితిమ్ ॥ ౩౫॥
అహోబలవ్యజ్జటేశరమామాత్యతులాధిపాః ।
రాగాఖ్యానే స్వతంత్రాస్తే దోషభాజో న మే మతే ॥ ౩౬॥

పుణ్డరీకో భావభట్టో మోషదేవస్తథైవ చ ।
 లక్ష్మ్యమార్గమనుసృత్య స్వస్వగ్రన్థానకుర్వత ॥ ౩౭॥
 రాగలక్షణకారాద్యా అన్యేపి లేఖకాః స్ఫుటమ్ ।
 విషయే తత్ర రాగాణాం స్వాతన్త్ర్యం దర్శయన్తి తే ॥ ౩౮॥
 శ్రీమద్రత్నాకరప్రోక్షరాగాధ్యాశయోఽఖిలః ।
 స్వశ్లోకైర్గ్రథితః కైశ్చిద్గ్రన్థకారైరసంశయమ్ ॥ ౩౯॥
 తథాప్యేతైరాశయోఽసావవబుద్ధో యథార్థతః ।
 ఇతి తల్లేఖతో నైవ ప్రతిభాతి కథశ్చన ॥ ౪౦॥
 యద్గూఢం తద్గూఢతరభావం ప్రాపయితుం భృశమ్ ।
 నైవోచితం కదాచిత్సాద్ధీమతామితి మే మతిః ॥ ౪౧॥
 ప్రాచీనశాస్త్రే హ్యజ్ఞాతే సంజీతపరివర్తనాత్ ।
 వస్తుస్థితిరుదాహార్యా గ్రన్థకృద్భిరమాయయా ॥ ౪౨॥
 పరివర్తనశీలం యత్సంజీతం గ్రన్థకర్తృభిః ।
 ప్రాచీనం నష్టప్రాయం తత్సంప్రీతికర్తుం న శక్యతే ॥ ౪౩॥
 నావశ్యకం హి తత్కిన్తు యయా కయాపి భాషయా ।
 తదసామజ్ఞాన్యవృద్ధిర్నైష్టేవ బ్రవీమ్యహమ్ ॥ ౪౪॥
 యా రత్నాకరీయరాగవ్యాఖ్యోక్తా జాతిమూర్ఛనాః ।
 తదధీనగ్రామరాగమేలా న క్వాప్యవేక్షితాః ॥ ౪౫॥
 అజ్ఞాతే గ్రామరాగాణాం మేలే గ్రన్థో నిరర్థకః ।
 యతస్తే జనకా రాగాస్తతశ్చ రాగవిస్తరః ॥ ౪౬॥
 రాగాదీనాముదీర్యన్తే నానాగ్రన్థేషు మూర్తయః ।
 తత్ర తేషాం చ రాగాణాం న స్వరాద్యుపలభ్యతే ॥ ౪౭॥
 సంజీతదృష్ట్యా తే గ్రన్థాః కేవలం నిష్ఫలా మతాః ।
 మేలాః కథం మూర్తితః స్యురిత్యప్యశ్లేఖమర్హతి ॥ ౪౮॥
 హనుమన్మతమద్యాపి ప్రచరత్యేవ సర్వథా ।
 ఇతి ప్రతిపాదయన్తి బహవః పణ్డితా ఇహ ॥ ౪౯॥
 తథాపి కస్తస్య గ్రన్థః కిం చ తత్రాభిధీయతే ।

ఇత్యేవం వైవ స్వప్నైఽపి తేషాం సముపలభ్యతే ॥ ౫౦॥
 జానే నాజేప ఇష్టః స్యాద్ధృన్ధకారోక్తిషు క్వచిత్ ।
 తథాపి నార్థో వస్తుస్థిత్యా వృత్త్యాస్తీతి మే మతిః ॥ ౫౧॥
 జాతిప్రకరణస్యోపయోగః సమ్యక్తయా తథా ।
 యత్ర స్పష్టతయా చోక్తః స గ్రన్థో నోపలభ్యతే ॥ ౫౨॥
 విద్యతే హ్యభిమానో మే గ్రన్థోపరి మహత్తరః ।
 నూనం పరిశ్రమోవ్యత్ర యథాశక్తి సమాదృతః ॥ ౫౩॥
 రత్నాకరీయరాగాణాం మేవైరాత్మీయమేలనే ।
 న యతోఽపి విపితః కైశ్చిద్ధృన్ధకృద్భిరితి సుఖమ్ ॥ ౫౪॥
 అతపవ కీదృశాస్తే రాగాః స్యురితి తత్త్వతః ।
 జ్ఞాతం తైరథ వా నేతి శక్కాన్నదమిదం భవేత్ ॥ ౫౫॥
 తే తత్కాలీనసంజీతనిపుణాః స్యుర్బుధాస్తథా ।
 నావశ్యకతయా రత్నాకరసంజీతకోవిదాః ॥ ౫౬॥
 న దర్పణాదిగ్రన్థేషు సమీచీనతయా పునః ।
 మూర్ఛనానాం విచారోఽపి కృతో రాగేష్వీతి సుఖమ్ ॥ ౫౭॥
 రత్నాకరాభిధం గ్రన్థం పఠతో యస్య కస్యచిత్ ।
 పురతః ప్రస్ఫురన్వేష ప్రశ్నా ఏవంవిధా ద్రుతమ్ ॥ ౫౮॥
 శ్రుతిజాత్యుపయోగః క్వ క్రియేత నియమైశ్చ కైః ।
 మేలా ఆధునికాః కే స్యుర్మధ్యమగ్రామనామకాః ॥ ౫౯॥
 మధ్యమగ్రామగా రాగాః ప్రచరన్తి నవాఽధునా ।
 ప్రచారేఽవ్యేకవాక్యత్వం భవేద్రత్నాకరేణ కిమ్ ॥ ౬౦॥
 గ్రామరాగే సాధారణప్రకరణస్య సర్వదా ।
 ఉపయోగః కీదృశః స్యాదిష్టః సంజీతవేదినామ్ ॥ ౬౧॥
 రత్నాకరే మృదుగనీగ్రాహో రాగాః క ఈరితాః ।
 తీవ్రమగ్రాహకాః కే స్యుః కిశ్చాత్ర కారణం భవేత్ ॥ ౬౨॥
 కే చ త్రింశద్ధామరాగమేలా రత్నాకరే స్థితాః ।
 కథమేతే చ సిద్ధ్యేయురిత్యుదాహ్రాయతామిహ ॥ ౬౩॥

యథార్థమూర్ఛనాటికా కల్పినాథకృతాఽస్తి కిమ్ ।
 తథాత్వే కీదృశా మేలాః సిద్ధేయురితి కథ్యతామ్ ॥ ౬౪॥
 ప్రతిరాగమలక్ష్కారా నియతాః కిమితీర్యతామ్ ।
 శుద్ధతానరహస్యం చ కిమాసిదిత్సుదీర్యతామ్ ॥ ౬౫॥
 రాగాధ్యాయే కిమిత్యేషాముల్లేఖో నోపలభ్యతే ।
 కేషుచిచ్ఛుద్ధతానేషు కుతః షడ్జవివర్జనమ్ ॥ ౬౬॥
 రాగతత్త్వా(?)దిరచనా తత్త్వమాశ్రిత్య కిం కృతా ।
 రాగమిశ్రణమానాని తత్ర జ్ఞేయాన్యథో కథమ్ ॥ ౬౭॥
 మధ్యమగ్రామాపేక్షాఽసీత్ప్రాక్కస్మాత్సాన్తాన్తాద్య నో కుతః ।
 ఆసీత్తివ్రమరాగేణ సమృద్ధః కశ్చిదస్య కిమ్ ॥ ౬౮॥
 ఏవం స్యుః కతిచిత్ప్రశ్నా అర్వాచీనవిదాం హృది ।
 జ్ఞానసామగ్న్యభావే తు కిం తే బ్రూయుస్తపస్వినః ॥ ౬౯...
 దుర్బోధాంశం పరిత్యజ్య ప్రచారమనుసృత్య చ ।
 యత్తేషాం గ్రన్థనిర్మాణం సమీచీనం తదేవ తు ॥ ౭౦॥
 స్వాభిప్రాయం స్పష్టతయా జానీయుః సకలా జనాః ।
 ఏతదర్థం తేఖనం స్యాద్గ్రన్థానామిత్యసంశయమ్ ॥ ౭౧॥
 రాగబోధశ్చతుర్థణీ స్వరమేలకలానిధిః ।
 సారామృతం చేతి గ్రన్థాన్ కుర్వాణా యాన్తి ధన్యతామ్ ॥ ౭౨॥
 స్పష్టం ప్రామాణికతయాప్యుక్తాని స్వమతాని తైః ।
 అకారి చ సమీచీనం యత్ప్రచారోఽనులక్షితః ॥ ౭౩॥
 నను నావగతాః సమ్యగ్ గ్రన్థాస్త ఇతి చేన్మతమ్ ।
 తదాస్మల్లేఖజాద్వాదాదిష్టః స్యాత్తత్త్వనిర్ణయః ॥ ౭౪॥
 సంజీతం గ్రన్థగం లక్ష్యగం భావిగమితి త్రిధా ।
 గ్రన్థగేన్ద్రగతం హ్యస్మత్కృతం భాషాన్తరం పృథక్ ॥ ౭౫॥
 యదిదాసిం ప్రచరతి లక్ష్యసంజీతమేవ తత్ ।
 ఏతావదేవ గ్రన్థేఽస్మిన్నాన్యచ్ఛాస్త్రరహస్యకమ్ ॥ ౭౬॥
 కేనోపాయేనాధునికం లక్ష్యసంజీతమాశ్విదమ్ ।

అవగస్తవ్యమిత్యేవ సాధ్యమత్ర న సంశయః ॥ ౭౭॥

గీతప్రశస్తిః, దర్పణే

నాదేన వ్యజ్యతే వర్ణః పదం వర్ణాత్పదాద్వచః ।
వచసో వ్యవహారోఽయం నాదాధీనమతో జగత్ ॥ ౭౮॥

రత్నాకరే

అజ్ఞాతవిషయాస్వాదో బాలః పర్యజ్ఞీకాగతః ।
రుదస్థితామృతం పీత్వా హర్షోత్కర్షం ప్రపద్యతే ॥ ౭౯॥
వనేచరస్తృణాహరశ్చిత్రం మృగశిశుః పశుః ।
లుభో లుభకసంజీతే గీతే త్యజతి జీవితమ్ ॥ ౮౦॥

పారిజాతే

క్రుద్ధో విషం వమన్సర్పః ఘణామాన్దోలయన్ముహుః ।
గానం జాగ్రత్కలికాచ్ఛ్చుత్వా హర్షోత్కర్షం ప్రపద్యతే ॥ ౮౧॥

దర్పణేఽపి

పశుః శిశుర్మృగో వాపి నాదేన పరితుష్యతి ।
అతో నాదస్య మాహాత్మ్యం వ్యాఖ్యాతుం కేన శక్యతే ॥ ౮౨॥
అఖిలస్యాస్య శాస్త్రస్య నాదో హి జీవితోపమః ।
తస్య ద్వావింశతిర్భేదాః సంజీతే శ్రుతయో మతాః ॥ ౮౩॥
నిత్యం గీతోపయోగిత్యమభిజ్ఞేయత్వముత్తమమ్ ।
లక్ష్యమార్గే సమాదిష్టం పణ్ణీతైః శ్రుతిలక్షణమ్ ॥ ౮౪॥
నాదస్య ముఖ్యతో భేదాస్త్రయ ఏవ ప్రకీర్తితాః ।
మన్ద్రమధ్యతారసంజ్ఞా లక్ష్యమార్గవిశారదః ॥ ౮౫॥

రత్నాకరే

వ్యవహారే త్వసా త్రేధా హృది మన్దోఽభిధీయతే ।
 కణ్ఠే మధ్యో మూర్ధ్ని తారో ద్విగుణశ్చోత్తరోత్తరః ॥ ౮౬ ॥
 ప్రతిస్థానసమ్ప్రసక్తా పూర్వోక్తశ్రుతయో మతాః ।
 సంగీతోక్తస్వరాణాం స్యురఖిలా జన్మభూరిమాః ॥ ౮౭ ॥
 శ్రుతిభ్యః స్యుః స్వరాః షడ్జరభగాన్ధారమధ్యమాః ।
 పంచమో ధైవతశ్చాథ నిషాద ఇతి సప్త తే ॥ ౮౮ ॥

శ్రుతివణ్ణనప్రకారః

చతుశ్చతుశ్చతుశ్చైవ షడ్జమధ్యమపంచమాః ।
 ద్వే ద్వే నిషాదగాన్ధారౌ త్రిస్త్రీ రిషభధైవతౌ ॥ ౮౯ ॥

శ్రుతినామాని

తీవ్రా కుముద్వతీ మన్దా ఛన్దోవత్యస్తు షడ్జగాః ।
 దయావతీ తురేజ్జే(రే?)యా రజ్జానీ రక్తికేత్యమూః ॥ ౯౦ ॥
 రాద్రీ క్రోధీతి గాన్ధారే వజ్రికాథ ప్రసారిణీ ।
 ప్రీతిశ్చ మార్జనీత్యేతాః శ్రుతయో మధ్యమాశ్రితాః ॥ ౯౧ ॥
 ఊతీ రక్తా చ సన్దిపిన్యాలాపిన్యపి పంచమే ।
 మదస్తి రోహిణీ రమ్యేత్యేతాస్త్రస్త్రు ధైవతే ।
 ఉగ్రా చ ఊభిణీతి ద్వే నిషాదే వసతః శ్రుతీ ॥ ౯౨ ॥
 పురాతనైర్గ్రంథకైర్వర్ణితాః శ్రుతయో హ్యమూః ।
 ద్వయోర్హ్యో షడ్జయోర్మధ్యే మతం తాసాం సువణ్ణనమ్ ॥ ౯౩ ॥
 యద్యపి ద్వావింశతీస్తే నాదా ఇత్థం వ్యవస్థితాః ।
 ప్రత్యక్షోపయోగినస్తే సర్వే వైవ కదాచన ॥ ౯౪ ॥
 ఉపర్యుక్తస్వరాణాం చ సంజ్ఞా లక్ష్యే ప్రకీర్తితాః ।
 సరిగమపధనీతి హ్యపరాః సర్వసమ్మతాః ॥ ౯౫ ॥

ప్రాచీనస్వరవ్యవస్థితిః, రత్నాకరే

వ్యవస్థితాః స్వరాః ప్రాప్యైస్తత్ర షడ్జశ్చతుఃశ్రుతిః ।
 స్థాప్యః శ్రుత్యాం తృతీయాయామృషభస్త్రిప్రతిస్తతః ॥ ౯౬ ॥
 పంచమీతస్తృతీయాయాం గాఢారో ద్విప్రతిస్తతః ।
 అష్టమీతో ద్వితీయాయాం మధ్యమోఽథ చతుఃశ్రుతిః ॥ ౯౭ ॥
 దశమీతశ్చతుర్థ్యాం స్యాత్పంచమోఽథ చతుఃశ్రుతిః ।
 చతుర్దశీతస్త్రయాయాం ధైవతస్త్రిప్రతిస్తతః ॥ ౯౮ ॥
 అష్టాదశ్యాస్తృతీయాయాం నిషాదో ద్విప్రతిస్తతః ।
 ఏకవింశ్యా ద్వితీయాయామితి గ్రన్థవ్యవస్థితిః ॥ ౯౯ ॥

శ్రుతిస్వరసంజ్ఞేతః, శ్రుతివీణాదణ్డే

సర్వగ్రన్థకారసమ్మతం శుద్ధస్వరస్థాపనమ్

శ్రుతయః	అంకః శుద్ధసప్తస్వరాః
తీవ్రా	౧
కుముద్వతీ	౨
మన్దా	౩
ఛన్దోవతీ	౪ షడ్జః శుద్ధః
దయావతీ	౫
రజ్జానీ	౬
రక్తికా	౭ రిషభః శుద్ధః
రాద్రీ	౮
క్రోధీ	౯ గాంధారః శుద్ధః
వజ్రకా	౧౦
ప్రసారిణీ	౧౧
ప్రీతిః	౧౨
మార్జనీ	౧౩ మధ్యమః శుద్ధః
షీతిః	౧౪
రక్తా	౧౫

సస్థిపిసీ	౧౬
ఆలాపిసీ	౧౭ పంచమః శుద్ధః
మదస్థి	౧౮
రోహిణీ	౧౯
రమ్యా	౨౦ ధైవతః శుద్ధః
ఉగ్రా	౨౧
క్షోభిణీ	౨౨ నిషాదః శుద్ధః
తీవ్రా	౨౩
కుముద్వతీ	౨౪
మన్దా	౨౫
ఛన్దోవతీ	౨౬

సంజీతసారామృతే శుద్ధస్వరమేలనిర్ణయః

సర్వేషు రాగమేలేషు ముఖారీమేల ఆదిమః ।
 శుద్ధః సప్తస్వరైర్యుక్తో ముఖారీమేల ఈరితః ॥ ౧౦౦ ॥
 చతుశ్చతుశ్చతుశ్చైవ షడ్జమధ్యమపఞ్చమాః ।
 ద్వే ద్వే నిషాదగాంధారౌ త్రిస్త్రీ రిషభధైవతౌ ॥ ౧౦౧ ॥
 లోకప్రసిద్ధనామాయం శాస్త్రసిద్ధాభిధస్తౌ ।
 శుద్ధసాధారిత ఇతి తులజేంద్రేణ నిశ్చితః ॥ ౧౦౨ ॥
 ఏనయైవ వ్యవస్థిత్యా హ్యుత్పన్నః స్వరమేలకః ।
 కనకాంజీతి సమ్ప్రొక్తః కర్ణాటకీయపణ్డితైః ॥ ౧౦౩ ॥
 గ్రన్థానాం తత్ర చాద్యానాం శుద్ధమేలో భవేదసౌ ।
 ఇతి సర్వేషి జానన్తి మర్మజ్ఞా లక్ష్మ్యవేదినః ॥ ౧౦౪ ॥
 తయైవ చ వ్యవస్థిత్యా శుద్ధమేలః సుసాధితః ।
 హరప్రియః సమాఖ్యాతో హ్యహోబలాదిపణ్డితైః ॥ ౧౦౫ ॥
 హిస్తస్థానీయపద్ధత్యాం శ్రుతిక్రమవిపర్యయాత్ ।
 శక్యరాభరణాఖ్యాతో మేలః శుద్ధః సునిశ్చితః ॥ ౧౦౬ ॥
 అత్ర మేలే మతః షడ్జః ప్రథమశ్రుతిమాశ్రితః ।
 గ్రన్థేషు దృశ్యతే సోఽపి చతుర్థ్యాం స్థాపితో బుధైః ॥ ౧౦౭ ॥

కేషుచిదపి గ్రన్థేషు మృదుత్వం సపయోర్మతమ్ ।
 హిస్తుస్థానీయపద్ధత్యాం తౌ స్వరౌ త్వచలా మతౌ ॥ ౧౦౮॥
 శుద్ధమేవో హి సర్వత్ర షడ్జగ్రామ ఇతీరితః ।
 శజ్కురాభరణస్తస్మాత్షడ్జగ్రామత్వమర్హతి ॥ ౧౦౯॥

వికృతస్వరనిర్ణయః

స్వరస్తు ప్రచ్యుతః శ్రుత్యా నియతాయా యదా భవేత్ ।
 తదా తస్య వికృతత్వమణ్ణీకుర్వన్తి పణ్డితాః ॥ ౧౧౦॥
 రిగమధనయో లక్ష్యే వికృతాః సమ్భవన్తి యత్ ।
 అథ తేషాం వికారాంస్తాన్వర్ణయామి సవిస్తరమ్ ॥ ౧౧౧॥
 షడ్జర్షభయోశ్చ మధ్యే (/ షడ్జర్షభయోర్మధ్యే)కోమలో రిషభః స్థితః ।
 కోమలో ధైవతశ్చాపి పథయోరన్తరే పునః ॥ ౧౧౨॥
 గాన్ధారో రిగయోర్మధ్యే సమృతః కోమలాభిధః ।
 నిషాదోఽపి ధనీమధ్యే మృదుసంజ్ఞః సుసంస్థితః ॥ ౧౧౩॥
 తీవ్రమధ్యమస్తు ప్రోక్తో హ్యన్తరే మపయోరపి ।
 సర్వసంజీతవైచిత్ర్యాధారభూతోఽతిరక్తిదః ॥ ౧౧౪॥

ప్రాచీనవికృతసంజ్ఞాః

అథ వక్ష్యే గ్రన్థసంజ్ఞా వికృతానాం తతః క్రమాత్ ।
 యతః స్యాద్గ్రన్థరాగాణామనాయాసేన వ్యక్తతా ॥ ౧౧౫॥
 సమపా లక్ష్యశుద్ధాస్తే గ్రన్థేష్వపి తథైవ చ ।
 కోమతౌ తు రిధావత్ర గ్రన్థేషు శుద్ధసంజ్ఞకౌ ॥ ౧౧౬॥
 ఆస్మాకం యః కోమలో గస్తత్ర సాధారణో మతః ।
 తీవ్రగాన్ధారసంజ్ఞోఽత్ర గ్రన్థేషు చాన్తరాభిధః ॥ ౧౧౭॥
 నిషాదస్తీవ్రకోఽస్మాకం భవేత్కాకలినామకః ।
 కోమలో నిర్వ్యవహారే గ్రన్థే స్యాత్తైశికాహ్వయః ॥ ౧౧౮॥
 తీవ్రమస్య గ్రన్థసంజ్ఞా బహవః స్యుః సులక్షితాః ।

వరాళీమః ప్రతిమోఽపి కైశికీ పంచమో మృదుః ॥ ౧౧౯ ॥

అస్మచ్ఛుద్ధరిధౌ తత్ర శుద్ధౌ స్యాతాం గనీ క్రమాత్ ।

సౌకర్యార్థం తతః కుర్వే వీణాదణ్డే నిదర్శనమ్ ॥ ౧౨౦ ॥

శుద్ధవికృతస్వరాణాం వీణాదణ్డే నిదర్శనమ్

శుద్ధమతస్త్యాం

హిస్తస్థానీయపద్ధత్యాం స్వరనామాని ।

౧ శుద్ధమధ్యమః, అథవా కోమలమధ్యమః

౨ తీవ్రమధ్యమః

౩ శుద్ధపంచమః

౪ కోమలధైవతః

× శుద్ధధైవతః, అథవా తీవ్రధైవతః

౬ కోమలనిషాదః

౭ తీవ్రనిషాదః, అథవా శుద్ధనిషాదః

౮ శుద్ధషడ్జః

౯ కోమలర్షభః

౧౦ శుద్ధః ఋషభః, అథవా తీవ్రరిషభః

౧౧ కోమలగాన్ధారః

౧౨ శుద్ధగాన్ధారః, అథవా తీవ్రగాన్ధారః

౧ కోమలమధ్యమః, అథవా శుద్ధమధ్యమః

౨ తీవ్రమధ్యమః

౩ శుద్ధపంచమః

౪ కోమలధః

× శుద్ధధైవతః అథవా తీవ్రధః

౬ కోమలనిః

౭ తీవ్రనిషాదః, అథవా శుద్ధనిః

౮ శుద్ధషడ్జః

మ్యతౌ షడ్జమధ్యమౌ తావన్తర్భూతో మతౌ బుధైః ।

కాకల్యన్తరయోర్లక్ష్మ్యే సుప్రసిద్ధం మతం త్విదమ్ ॥ ౧౨౧ ॥

తథాహి స్వరమేలకలానిధౌ

చ్యుతమధ్యమగాంధారచ్యుతషడ్జనిషాదకౌ ।
క్రమాదంతరకాకళ్యోః స్థానే ప్రతినిధీ విదుః ॥ ౧౨౨॥

పుణ్డరీకవిత్తలకృతరాగమజ్జర్యామ్

కాకల్యంతరయోః స్థానే తృతీయగతికౌ నిగౌ ।
ప్రయోగే చ ప్రతినిధీ క్రియేతే సామ్యుదాయితైః ।
స్వల్పప్రయోగః సర్వత్ర కాకలీ చాంతరస్వరః ॥ ౧౨౩॥

తత్ర రాగవిబోధే ద్వితీయవివేకే సమ్మతిః

శ్రుత్యైకయాధికత్వం న్యూనత్వం వా న దోషాయ ॥ ౧౨౪॥
లక్ష్యసంజీతోపయోగీ యోఽశోఽన్యగ్రన్థగః స్వయమ్ ।
అధ్యాయేఽస్మిన్మయాప్యసౌ యథాయథముదాహృతః ॥ ౧౨౫॥
తద్గతస్యైవాశయస్య కేవలం స్వీయభాషయా ।
నాస్త్యర్థో లేఖనేనైవం కృతం ప్రాగ్గ్రన్థకర్తృభిః ॥ ౧౨౬॥
స్వరాణాం శుద్ధత్వవికృతత్వవిషయే గ్రన్థోక్తయః

రత్నాకరే

శుద్ధస్వరవ్యవస్థితః
తీవ్రా కుముదవృత్తి మన్దా ఛన్దోవత్యస్తు షడ్జగాః ।
దయావతీ రజ్జునీ చ రక్తికా చర్షభే స్థితాః ॥ ౧౨౭॥
రాద్రీ క్రోధా చ గాంధారే వజ్రకాథ ప్రసారిణీ ।
ప్రీతిశ్చ మార్జనీత్యేతాః శ్రుతయో మధ్యమాశ్రితాః ॥ ౧౨౮॥
క్షితి రక్తా చ సన్దిపిన్యాలాపిన్యపి పంచుమే ।
మదన్తి రోహిణీ రమ్యేత్యేతాస్త్రస్తవైః సైవతే ॥
ఉగ్రా చ షోభిణీతి ద్వే నిషాదే వసతః శ్రుతి ॥ ౧౨౯॥

తదుక్తమ్

శ్రుతిభ్యః స్యుః స్వరాః షడ్జరభగాన్ధారమధ్యమాః ।
 పఞ్చమో ధైవతశ్చార్ధ నిషాద ఇతి సప్త తే ।
 తేషాం సంజ్ఞాః సరిగమపధనీత్యపరా మతాః ॥ ౧౩౦॥
 తే మన్ద్రమధ్యతారాఖ్యస్థానభేదాన్త్రిధా మతాః ।
 త ఏవ వికృతావస్థా ద్వాదశ ప్రతిపాదితాః ॥ ౧౩౧॥

వికృతస్వరాః

చ్యుతోఽచ్యుతో ద్విధా షడ్జో ద్విశ్రుతిర్వికృతో భవేత్ ।
 సాధారణే కాకలిత్వే నిషాదస్య చ దృశ్యతే ॥ ౧౩౨॥
 సాధారణే శ్రుతిం షాడ్జిమృషభః సంశ్రితో యదా ।
 చతుఃశ్రుతిత్వమాయాతి తదైకో వికృతో భవేత్ ॥ ౧౩౩॥
 సాధారణే త్రిశ్రుతిః స్యాదన్తరత్వే చతుఃశ్రుతిః ।
 గాన్ధార ఇతి తద్భేదౌ ద్వా నిఃశక్యేన కీర్తితౌ ॥ ౧౩౪॥
 మధ్యమః షడ్జవద్యేధాఽన్తరసాధారణాశ్రయాత్ ।
 పఞ్చమో మధ్యమగ్రామే వికృతః స్యాచ్ఛతుఃశ్రుతిః ॥ ౧౩౫॥
 కైశికే కాకలిత్వే చ నిషాదస్త్రిచతుఃశ్రుతిః ।
 ప్రాప్నోతి వికృతౌ భేదౌ ద్వావితి ద్వాదశ స్మృతాః ॥
 తైః శుద్ధైః సప్తభిః సార్థం భవత్యేకోనవింశతిః ॥ ౧౩౬॥

దర్పణే

శుద్ధాః సప్తస్వరాస్తే చ మన్ద్రాదిస్థానతస్త్రిధా ।
 చ్యుతాచ్యుతాదిభేదేన వికృతౌ ద్వాదశోదితాః ॥ ౧౩౭॥
 చతుఃశ్రుతిర్యదా షడ్జో ద్విశ్రుతిర్వికృతస్తదా ।
 సాధారణే చ్యుతః స స్యాత్కాకలిత్వేఽచ్యుతః స్మృతః ॥ ౧౩౮॥
 త్రిశ్రుతిరృషభః సాధారణే షాడ్జిం శ్రుతిం శ్రితః ।
 చతుఃశ్రుతిత్వమాపన్నస్తదైకో వికృతో భవేత్ ॥ ౧౩౯॥

సాధారణే మధ్యమస్య గాఢారస్త్రిశ్రుతిర్భవేత్ ।
 స్వస్వారత్వే భవతి చతుఃశ్రుతిరితి ద్విధా ॥ ౧౪౦॥
 చ్యుతాచ్యుతాదిభేదేన మధ్యమః షడ్జవద్భవేత్ ।
 సాధారణేఽన్తరత్వే చ ద్విశ్రుతిర్వికృతస్తదా ॥ ౧౪౧॥
 పంచమో మధ్యమగ్రామే త్రిశ్రుతిర్జాయతే స్వరః ।
 మధ్యమస్య శ్రుతిం ప్రాప్య కైశికే తు చతుఃశ్రుతిః ॥ ౧౪౨॥
 దైవతో మధ్యమగ్రామే వికృతః స్యాచ్ఛతుఃశ్రుతిః ।
 కైశికే కాకలీత్వే చ నిషాదస్త్రిచతుఃశ్రుతిః ।
 పతైశ్చ సప్తభిః శుద్ధైర్భవన్యైకోనవింశతిః ॥ ౧౪౩॥
 శ్రుతిస్వరవ్యవస్థితీ రత్నాకరనిరూపితా ।
 యథార్థతోఽనుకృతైవ మన్యే సంజీతదర్పణే ॥ ౧౪౪॥

వీణాదణ్డే, రత్నాకరగతశ్రుతిస్వరనిదర్శనమ్

శుద్ధషడ్జతన్త్ర్యాం	
లక్ష్యగతస్వరాః	గ్రన్థోక్తస్వరాః
శుద్ధషడ్జః	శుద్ధషడ్జః, అచ్యుతషడ్జః
కోమలరిః	శుద్ధరిః, వికృతరిః
శుద్ధరిః	శుద్ధగః
కోమలగః	సాధారణగః
తీవ్రగః	అన్తరగః
	చ్యుతమః
శుద్ధమః	శుద్ధమః, అచ్యుతమః
తీవ్రమః	కైశికపః, వికృతపః
శుద్ధపః	శుద్ధపః
కోమలధః	శుద్ధధః, వికృతధః
శుద్ధధః	శుద్ధనిః
కోమలనిః	కైశికనిః
తీవ్రనిః	కాకలీనిః
	చ్యుతషడ్జః

శుద్ధషడ్జః శుద్ధషడ్జః
కోమలరిః శుద్ధరిః
శుద్ధరిః శుద్ధగః
కోమలగః సాధారణగః
తీవ్రగః అన్తరగః
శుద్ధమః శుద్ధమః

రాగవిబోధే, స్వరనిర్ణయః

ఋషభస్త్రుతియసార్యాం గః పంచమ్యాం నవమ్యాం మః ॥ ౧౪౫॥

పస్తు త్రయోదశిస్థః షోడశ్యష్టాదశస్థితౌ చ ధనీ ।

ద్వావింశిస్థః షడ్జో ద్విగుణసమః పూర్వషడ్జేన ॥ ౧౪౬॥

ధ్వనిశుద్ధినిశ్చయార్థం వికృతన్యర్థం చ సశ్చతుఃశ్రుతికః ।

ఇతి సప్తోక్తాః శుద్ధా వికృతాన్సప్తైవ వచ్చి సహ నామ్నా ।

సాధారణోఽన్తరశ్చ శ్రుతిం శ్రుతీ చైత్య గో మస్య ॥ ౧౪౭॥

నిః కైశికీ చ కాకల్యథ సస్యైకాం భజశ్చతాం తే ద్వే ।

నిగమా మృదుపరసమపాః సమపతృతియశ్రుతిస్థిత్యా ॥ ౧౪౮॥

ద్వాదశవికృతాన్పూర్వే వదన్తి తత్ర తు పృథక్ పృథగ్ద్వనితః ।

సప్తైవ స్యుర్భిన్నా న పంచా యదిమే సమధ్వనయః ॥ ౧౪౯॥

యథాహి

న పృథక్ శుద్ధసమాభ్యామమ్యుతసమకౌ చతుఃశ్రుతీ చ రిధౌ ।

శుద్ధరిధాభ్యాం వికృతస్త్రుతిపాదపి చతుఃశ్రుతిపః ॥ ౧౫౦॥

భిన్నో న చతుఃశ్రుతిథో నిఃశక్కుమతేపి కూటపునరుక్తైః ।

తల్లక్షణతో భేదేవ్యమీషు పంచాసు న లక్ష్మ్యే భిత్ ॥ ౧౫౧॥

ప్రాచీనోక్తవికృతేభ్యోఽన్యానపి వికృతాన్సమ్భావయనాహ

రిధయోః పరశ్రుతిగతేశ్చతస్త ఇహ పంచ షట్ తథా శ్రుతయః ।

దేశిరాగేష్యభివీక్ష్యన్తే చ షట్ తథా గమయోః ॥ ౧౫౨॥

ఇతి తేషు సమ్భవంతి త్రయోఽన్య ఏభ్యో విలక్షణా వికృతాః ।

పఞ్చశ్రుతిః శుచేర్గాత్యాధారణతశ్చ షట్పుతికః ॥ ౧౫౩॥

రిర్నపృథక్తాదృగ్ధో నేః కైశికినశ్చ షట్పుతికేర్గో మాత్ ।

కిన్తూక్తరిధగమానాం వ్యవహృతయే పృథగిమాః సంజ్ఞాః ॥ ౧౫౪॥

టీకాయాం

పఞ్చశ్రుతిః రిః శుచేః శుద్ధాత్ గాత్ గాన్ధారాత్ । షట్పుతికశ్చ రిః సాధారణతః
సాధారణాఖ్యవికృతగాన్ధారాత్ । న పృథక్ న భిన్నః, న ఏవ స ఇత్యర్థః ॥ చపరం
తాదృక్ పఞ్చశ్రుతిః షట్పుతిశ్చ ధః ధైవతః నేః । శుచేర్నిషాదాత్, కైశికినశ్చ
తదాఖ్యవికృతనిషాదాచ్చ క్రమేణేత్యేవ । షట్పుతిర్గః మాత్ శుచేర్మధ్యమాత్ న పృథక్
। పఞ్చశ్రుతికో రిః గాన్ధార ఏవ । షట్పుతికశ్చ రిః సాధారణ ఏవ । ఏవం పఞ్చశ్రుతిర్గో
నిషాద ఏవ । షట్పుతిశ్చ ధః కైశిక్యేవ ।

చతుఃశ్రుత్యాదిప్రకారాణాం రిధగమానాం పృథక్సంజ్ఞాః

తీవ్రశ్చతుఃశ్రుతిత్వే పఞ్చశ్రుతికత్వ ఏవ తీవ్రతరః ।

షట్పుతికత్వే తీవ్రతమ ఇతి పరం తా యథాయోగ్యమ్ ॥ ౧౫౫॥

టీకాయామ్

చతుఃశ్రుతిత్వే ఏవ తీవ్ర ఇతి రిధాదీనాం సంజ్ఞేత్యర్థాత్ । ఏవం పఞ్చశ్రుతికత్వషట్పుతికత్వయోరేవ
తీవ్రతరస్తీవ్రతమ ఇతి చ సంజ్ఞేయమ్ । ఏవం సతి గమయోరపి సంజ్ఞాత్రయే ప్రాప్తే
ఆహ । పరం తా ఇతి । పరస్తు తాః సంజ్ఞా యథాయోగ్యం యథార్థం గన్య
మన్య చ షట్పుతికత్వే తీవ్రతమ ఇత్యేకైవ సంజ్ఞా న తు తీవ్రతీవ్రతరసంజ్ఞే గన్య తు
చతుఃశ్రుతికత్వపఞ్చశ్రుతికత్వయోః అన్తరమృదుమసంజ్ఞయోః ప్రవృత్తేః, మన్య తు
చతుఃశ్రుతికత్వస్యావ్యభిచారాత్ పఞ్చశ్రుతికత్వస్య చాసమ్భవాదిత్యర్థః ।

రాగవిబోధే, శుద్ధవికృతస్వరనిర్ణయః

లక్ష్మసంజీతే రాగవిబోధే

శుద్ధమః

శుద్ధమధ్యమః

	తీవ్రతమమః
తీవ్రమః	మృదుపః
శుద్ధపః	శుద్ధపః
కోమలధః	శుద్ధధైవతః
	తీవ్రధః
తీవ్రధః	తీవ్రతరధః, శుద్ధనిః
కోమలనిః	కైశికనిః, తీవ్రతమధః
తీవ్రనిః	కాకలీ నిః
	మృదుసః
శుద్ధషడ్జః	శుద్ధషడ్జః
కోమలరిః	శుద్ధరిః
	తీవ్రరిః
శుద్ధరిః	తీవ్రతరరిః శుద్ధగాఢారః
కోమలగః	తీవ్రతమరిః సాధారణగః
తీవ్రగః	అన్నరగః
	మృదుమః
శుద్ధమః	శుద్ధమః, తీవ్రతమగః
	తీవ్రతమమః
తీవ్రమః	మృదుపః
శుద్ధపః	శుద్ధపః
కోమలధః	శుద్ధధః
	తీవ్రధః
తీవ్రధః	తీవ్రతరధః, శుద్ధనిషాదః
కోమలనిః	కైశికనిః, తీవ్రతమధః
తీవ్రనిః	కాకలీ నిః
	మృదుసః
శుద్ధసః	శుద్ధసః
స్వరైరేర్వర్ణితాస్తే సర్వే మేలా స్వగ్రన్థకే ।	
సోమనాథేన విదుషా స్ఫుటమేతత్తు తద్విదామ్ ॥	

పూర్వాపరస్వరైకవాక్యతాప్రయత్నః

స్వరమేలకలానిధౌ ।

చతుశ్చతుశ్చతుశ్చైవ షడ్జమధ్యమపఞ్చమాః ।

ద్వే ద్వే నిషాదగాఢారౌ త్రిస్త్రీ రిషభధైవతౌ ॥ ౧౫౬॥

ఏతే షడ్జాదయః సప్త స్వరాః శుద్ధాః ప్రకీర్తితాః ।

వికృతాశ్చైవ సప్తైవేత్యేవం సర్వే చతుర్దశ ॥ ౧౫౭॥

నను రత్నాకరే శార్ఙ్గదేవేన వికృతాః స్వరాః ।

ద్వాదశోక్తాః కథం తే తు సప్తైవ కథితాస్త్యయా ॥ ౧౫౮॥

సత్యం లక్షణతో భేదో ద్వాదశానామపిష్యతే ।

శుద్ధేభ్యస్తత్ర భేదస్తు సప్తానామేవ లక్షితః ॥ ౧౫౯॥

ఆధారశ్రుతిసన్త్యాగాత్ ధ్వనిభేదః ప్రకీర్తితః ।

పఞ్చానాం, పరిశిష్టానాం స్వరాణాం వికృతాత్మనామ్ ॥ ౧౬౦॥

పూర్వస్వరశ్రుతిగ్రాహాద్వా పూర్వశ్రుతివర్జనాత్ ।

అపి లక్షణతో భేదే పూర్వోక్తశ్రుతిసంహతేః ॥ ౧౬౧॥

ఆధారశ్రుతినిష్ఠత్వాల్లక్ష్మభేదో న విద్యతే ।

కథం న భేద ఇతి చేత్స లక్ష్మ్యతో నిరూప్యతే ॥ ౧౬౨॥

శుద్ధషడ్జాదమ్యతస్తు స షడ్జో నైవ భిద్యతే ।

అచ్యుతో మధ్యమః శుద్ధాన్మధ్యమాన్న భిదాం భజేత్ ॥ ౧౬౩॥

శుద్ధర్షభాచ్చ వికృతో రిషభో న పృథగ్భవేత్ ।

వికృతో దైవతః శుద్ధాద్దైవతాన్నాతిరిచ్యతే ॥ ౧౬౪॥

మధ్యమశ్రుత్యుపాదానాద్వికృతః పఞ్చమస్తు యః ।

వికృతాత్పఞ్చమాశ్చైవ న కామప్యశ్నుతే భిదామ్ ॥ ౧౬౫॥

తస్మాచ్చతుర్దశస్వేషు పూర్వోక్తేష్వేవ పఞ్చమః ।

అన్తర్భూతో యతస్తస్మాన్న పృథక్కథితో మయా ॥ ౧౬౬॥

చతుర్దశస్వరేష్వేషు వక్ష్యే లక్ష్యానుసారతః ।

నామాన్తరాణి కేషాఞ్చద్యవహారప్రసిద్ధయే ॥ ౧౬౭॥

మ్యతషడ్జస్వరో లక్ష్యే నిషాదత్వేన కీర్తితః ।

చ్యుతషడ్జనిషాదాభిధానం తస్య విధీయతే || ౧౬౮||
 చ్యుతస్య మధ్యమస్యాపి గాన్ధారవ్యవహారతః ।
 చ్యుతమధ్యమగాన్ధారసంజ్ఞాస్య క్రియతే మయా || ౧౬౯||
 చ్యుతపంచమ ఇత్యాహుర్లోకా, మధ్యమసంజ్ఞయా ।
 ఆస్మాభిః కథ్యతే సోఽతశ్చుతపంచమమధ్యమః || ౧౭౦||
 లక్ష్మ్యే తు కుత్రచిచ్ఛుద్ధగాన్ధారస్థానమాశ్రయన్ ।
 ఋషభః కీర్త్యతేఽస్మాభిః పంచాశ్రుతిసమాహ్వయః || ౧౭౧||
 ససాధారణగాన్ధారస్థానస్థో రిషభో యది ।
 లక్ష్మ్యానుసారతః ప్రోక్షంతతః షట్సుప్రతినిమకః || ౧౭౨||

స్వరమేలకలానిధౌ స్వరనిర్ణయః

లక్ష్మ్యే స్వరాః కలానిధౌ స్వరాః

శుద్ధమః	శుద్ధమధ్యమః
తీవ్రమః	చ్యుతపంచమమధ్యమః
శుద్ధపః	శుద్ధపంచమః
కోమలధః	శుద్ధదైవతః
శుద్ధధః	పంచాశ్రుతిదైవతః, శుద్ధనిషాదః
కోమలనిః	కైశికనిః, షట్సుప్రతినిషాదః
తీవ్రనిః	కాకలీనిః
	చ్యుతషడ్జనిషాదః
శుద్ధసః	శుద్ధసః
కోమలరిః	శుద్ధరిః
శుద్ధరిః	పంచాశ్రుతిరిః, శుద్ధగాన్ధారః
కోమలగః	సాధారణగః షట్సుప్రతిరిః
శుద్ధగః	అన్తరగః
	చ్యుతమధ్యమగాన్ధారః
శుద్ధమః	శుద్ధమః
తీవ్రమః	చ్యుతపంచమమధ్యమః

శుద్ధపః	శుద్ధపః
కోమలధః	శుద్ధధః
శుద్ధధః	పంచశ్రుతిధః, శుద్ధనిః
కోమలనిః	తైశికనిః, షట్శ్రుతిధః
శుద్ధనిః	కాకలీనిః
	చ్యుతషడ్జనిషాదః
శుద్ధషడ్జః	శుద్ధషడ్జః

చతుర్దశీప్రకాశికాయాం స్వరనిర్ణయః

చతుశ్చతుశ్చతశ్చైవ పడజమధ్యమపంచమాః ।
 ద్వేద్వే నిషాదగాఢారీ త్రిస్త్రీ రిషభధైవత ॥
 ఇత్యేవం భరతశ్లోకసంఖ్యాతశ్రుతిశాలినః ॥ ౧౭౨॥ number repeated
 వికృతాస్తు స్వరాః పంచైత్యస్మాభిరవధార్యతే ।
 రత్నాకరే తు నిఃశబ్దో వికృతాన్ ద్వాదశస్వరాన్ ॥ ౧౭౩॥
 అబ్రవీత్కచన పునః సప్తాహుర్వికృతిస్వరాన్ ।
 సర్వమేతత్సమాలోచ్య లక్ష్యమార్గానుసారతః ॥ ౧౭౪॥
 స్వరాః పంచైవ వికృతా ఇతి సిద్ధాంతితం మయా ।
 తాంశ్చ పంచస్వరాన్ సమ్యగీవిచ్య వ్యాహరామహే ॥ ౧౭౫॥
 సాధారణశ్చ గాఢారో గాఢారశ్చాస్తరాభిధః ।
 ద్వౌ తౌ చ మధ్యమక్షేత్రసమ్భూతౌ వికృతౌ స్వరౌ ॥ ౧౭౬॥
 పరాశీమధ్యమశ్చైకః పంచమక్షేత్రసమ్భవః ।
 షడ్జక్షేత్రసమ్భూతౌ తైశికీకాలీస్వరౌ ॥ ౧౭౭॥
 ఏవమేతే స్వరాః పంచ వికృతా ఇతి నిర్ణయః ।
 ఆహత్య శుద్ధవికృతాః స్వరా ద్వాదశ కీర్తితాః ॥ ౧౭౮॥
 గ్రన్థేఽస్మిన్ దృశ్యతే స్పష్టం ద్వాదశస్వరకల్పనమ్ ।
 ఆధారః సర్వసంజీతమాత్రస్య లక్ష్యవర్తమాని ॥ ౧౭౯॥

సంజీతసారామృతే స్వరనిర్ణయః

అత్ర శ్రుతిప్రకరణే శ్రుతిపీఠోదితా మయా ।
 రత్నాకరానుసారేణ స్వరపీఠోఽచ్యతేఽధునా ॥ ౧౮౦॥
 స్వరైర్యో వాద్యతే వీణా స్వరపీఠేతి గీయతే ।
 స్వరాః షడ్జాదయః శుద్ధాః సప్తైవ పరికీర్తితాః ॥ ౧౮౧॥
 వికృతాః పంచ మిలితా ద్వాదశ ప్రతిపాదితాః ।
 విభాన్తి యత్ర సా వీణా స్వరపీఠేతి నిశ్చయః ॥ ౧౮౨॥
 అథాస్యాం పర్వసంవేశం వక్ష్యే వైణికసమ్మతమ్ ।
 సారణ్యాం మధ్యషడ్జాఖ్యతన్త్ర్యా శుద్ధర్షభో యథా ॥ ౧౮౩॥
 స్వాత్తథా సారికా స్థాప్యా ప్రథమాఽథ ద్వితీయకా ।
 తత్తన్త్ర్యా శుద్ధగాన్ధారసిద్ధ్యై స్థాప్యా చ సారికా ॥ ౧౮౪॥
 తృతీయా సారికా స్థాప్యా తయా తన్త్ర్యా యథా స్ఫుటః ।
 స్వాత్సాధారణగాన్ధారః, స్థాప్యా సారీ చతుర్థికా ॥ ౧౮౫॥
 అస్తరాఖ్యానగాన్ధారస్తయా తన్త్ర్యా యథా భవేత్ ।
 శుద్ధమధ్యమసిద్ధ్యర్థం పంచమీం సారికాం తతః ॥ ౧౮౬॥
 నివేత్యైవ తయా తన్త్ర్యా షష్ఠీ స్థాప్యాథ సారికా ।
 యథా వ్యక్తస్తయా తన్త్ర్యా వరాళీమధ్యమస్తథా ॥ ౧౮౭॥
 మధ్యస్థానస్వరా హ్యేతే జాతాః స్యుః షట్సు పర్వసు ।
 మన్త్రపంచమశోభన్యా తన్త్ర్యా చాథ తృతీయయా ॥ ౧౮౮॥
 శుద్ధశ్చ దైవతః శుద్ధనిషాదశ్చ తతః పరమ్ ।
 కైశిక్యాఖ్యనిషాదశ్చ కాకల్యాఖ్యనిషాదకః ॥ ౧౮౯॥
 షడ్జః శుద్ధర్షభశ్చేతి షట్సురాః షట్సు పర్వసు ।
 స్వరాః స్యుః శ్రుతినిష్పన్నాః శ్రుతిన్యూనాధికత్వతః ॥ ౧౯౦॥
 ఏతే బహువిధాః శుద్ధా వికృతా వ్యావహారికాః ।
 ఇతి త్రిధా నిగద్యన్తే తాన్ బ్రూమోఽత్ర విశేషతః ॥ ౧౯౧॥
 షడ్జాద్యాః శుద్ధశబ్దాద్యాః స్వరాః శుద్ధా ఇతీరితాః ।
 శుద్ధషడ్జస్తథా శుద్ధర్షభ ఇత్యాదినామభిః ॥ ౧౯౨॥

అత్రైతే వ్యవహర్తవ్యా వికృతాస్తత్తదాఖ్యయా ।
 తాభిస్తేత్ర నిరూప్యవే క్రమశో వికృతస్వరాః ॥ ౧౯౩॥
 సాధారణాఖ్యగాన్ధారోస్తరగాన్ధార ఏవ చ ।
 పంచమోపాన్త్యశ్రుతౌ వికృతపంచమధ్యమః ॥ ౧౯౪॥
 కైశిక్యాఖ్యనిషాదశ్చ కాకల్యాఖ్యనిషాదకః ।
 పంచైతే వికృతాః శుద్ధైః స్వరైర్ద్వాదశ కీర్తితాః ॥ ౧౯౫॥

ఉపర్యుక్తానాం కేషాంఞ్చత్స్వరాణాం సంజ్ఞాస్తరాణి

విహాయ స్వస్వసంజ్ఞా యే స్వరా అన్యోన్యసంజ్ఞకాః ।
 తేషాం నామాస్తరాణ్యత్ర విహితానీహ తద్యథా ॥ ౧౯౬॥
 శుద్ధగాన్ధార ఏవాయం పంచశ్రుత్యుపభాహ్వయః ।
 సాధారణాఖ్యగాన్ధారః షట్పుత్యుపభసంజ్ఞకః ॥ ౧౯౭॥
 తథా శుద్ధనిషాదోఽపి స్యాచ్ఛ్రుతఃశ్రుతిధైవతః ।
 స్యాత్కైశికనిషాదోఽపి తథా షట్పుతిధైవతః ।
 లక్ష్మ్యనుసారతస్త్యేతల్లాకికం సుఖబోధకమ్ ॥ ౧౯౮॥

ఉపర్యుక్తపర్వసంవేశనిదర్శనం వీణాదణ్డే

షడ్డాఖ్యతస్త్రి
 పంచమాఖ్యతస్త్రి
 శుద్ధషడ్జః ౧
 ౨ ౧
 ౩ ౨
 ౪ ౩
 ౫ ౪
 ౬ ౫
 వరాళీమః ౭ ౬

స్పష్టికరణం

షడ్డాఖ్యతన్త్ర్యాం క్రమేణ స్వరాః

౧ శుద్ధషడ్జః ౨ శుద్ధరిః ౩ శుద్ధగః
 ౪ సాధారణగః ౫ అంతరగః ౬ శుద్ధమః
 ౭ వరాళీమః
 పంచమాఖ్యతన్త్రాయం క్రమేణ స్వరాః
 ౧ శుద్ధపంచమః ౨ శుద్ధధః ౩ శుద్ధనిః
 ౪ తైశికనిః ౫ కాకలీనిః ౬ శుద్ధసః
 ౭ శుద్ధరిః

సారామృతేః చతుర్దశిప్రకాశికాయాం చ స్వరనిర్ణయః

లక్ష్మ్యే స్వరాః ఉపర్యుక్తగ్రన్థగతస్వరాః

శుద్ధమః	శుద్ధమధ్యమః
తీవ్రమః	వరాళీమధ్యమః, వికృతపంచమమధ్యమః
శుద్ధపః	శుద్ధపంచమః
కోమలధః	శుద్ధధైవతః
శుద్ధధః	శుద్ధనిషాదః, చతుఃశ్రుతిధః, పంచ శ్రుతిధః
కోమలనిః	తైశికనిషాదః, షట్శ్రుతిధః
తీవ్రనిః	కాకలీనిషాదః
శుద్ధసః	శుద్ధషడ్జః
కోమలరిః	శుద్ధరిషభః
శుద్ధరిః	శుద్ధగాఢార పంచశ్రుతిరిః
కోమలగః	సాధారణగః, షట్శ్రుతిరిః
శుద్ధగః	అంతరగః
శుద్ధమః	శుద్ధమః
తీవ్రమః	వరాళీమధ్యమః
శుద్ధపః	శుద్ధపః
కోమలధః	శుద్ధధః
శుద్ధధః	శుద్ధనిః, పంచశ్రుతిధః,
కోమలనిః	తైశికనిః, షట్శ్రుతిధః
తీవ్రనిః	కాకలీనిః
శుద్ధషడ్జః	శుద్ధషడ్జః

సంజీతపారిజాతగతస్వరప్రపంచః

శుద్ధాః సప్త వికారాఖ్యా ద్వ్యధికా వింశతిర్మతాః ।
 ఏకోనత్రింశదుచ్యన్తే తే సర్వే మిలితాః స్వరాః ॥ ౧౯౯॥

సరీ గమా పథా నిశ్చ స్వరా ఇత్యపి సంజ్ఞితాః ।
 చతుఃశ్రుతిసమాయుక్తాః స్వరాః స్యుః సమపాభిధాః ॥ ౨౦౦॥

గనీ శ్రుతిద్వయోపేతౌ రిధౌ త్రిశ్రుతికౌ మతౌ ।
 స్వరః సోష్టరగామీ చేత్తివ్రాదివచనోదితః ॥ ౨౦౧॥

స్వరోగ్రిమశ్రుతిం యాతి తీవ్రసంజ్ఞాం ప్రయాత్యసౌ ।
 స్వరోగ్రిమశ్రుతీయాతి తదా తీవ్రతరో భవేత్ ॥ ౨౦౨॥

స్వరోగ్రిమశ్రుతీర్యాతి తర్హి తీవ్రతమః స్మృతః ।
 చతస్రః శ్రుతయో యస్మిన్నధికాః స్యుర్యదా స్వరః ॥ ౨౦౩॥

అతితీవ్రతమాఖ్యాం చ ప్రాప్నోతీతి బుధా జగుః ।
 స్వరః పశ్చాన్నివృత్తశ్చేత్ కోమలాదిభిరీరితః ॥ ౨౦౪॥

ఏకశ్రుతిపరిత్యాగాత్ స్వరః కోమలసంజ్ఞకః ।
 శ్రుతిద్వయపరిత్యాగాత్ పూర్వశబ్దేన మన్యతే ॥ ౨౦౫॥

తథాపి

ప్రత్యక్షరాగవర్ణనప్రసక్తేఽహోబలః స్వయమేవ ప్రాహ,
 పూర్వకోమలతీవ్రైశ్చ తథా తీవ్రతరేణ చ ।
 అతితీవ్రతమేనైవ సర్వే రాగా ఉదీరితాః ॥ ౨౦౬॥

రిం చ పూర్వం తథా తీవ్రం తీవ్రతరం చ గన్వరమ్ ।
 తీవ్రతమం తథా గం చ మం చ తీవ్రం స్వరం తథా ॥ ౨౦౭॥

మం చ తీవ్రతమం ధం చ పూర్వాఖ్యం తీవ్రసంజ్ఞితమ్ ।
 తీవ్రతరం నిషాదం చ తీవ్రతమం చ నిస్వరమ్ ।
 ఇత్యేతాంశ్చ దశ త్యక్తౌ రాగలక్షణమీరితమ్ ॥ ౨౦౮॥

సఏవ పునః,
 ఋషభః శుద్ధ ఏవాసౌ పూర్వగాన్ధార ఇష్యతే ।

గాఢారః శుద్ధ ఏవాసౌ రిస్తీవ్రతర ఇష్యతే ॥ ౨౦౯ ॥

అతితీవ్రతమో గః స్యాన్మధ్యమః శుద్ధ ఏవ హి ।

ధైవతః శుద్ధ ఏవాసౌ నిషాదః పూర్వసంజ్ఞకః ॥ ౨౧౦ ॥

నిషాదః శుద్ధ ఏవాసౌ ధస్తీవ్రతర ఇష్యతే ।

ఏవం స్యాత్ సర్వయన్త్రేషు స్వరస్థానస్య లక్షణమ్ ॥ ౨౧౧ ॥

అతః

అహోబలేన విదుషా స్వరాస్తు బహవో మతాః ।

ద్వాదశానామేవ లక్ష్యే ప్రయోగః ప్రాయశః కృతః ॥ ౨౧౨ ॥

వీణాదణ్డే శుద్ధవికృతస్వరస్థాపనప్రకారః పారిజాతే

స్వరస్య హేతుభూతాయా వీణాయాశ్చాక్షుషత్వతః ।

తత్ర స్వరవిబోధార్థం స్థానలక్షణముచ్యతే ॥ ౨౧౩ ॥

ధ్వన్యవచ్చిన్నవీణాయాం మధ్యే తారకసః స్థితః ।

ఊభయోః షడ్జయోర్మధ్యే మధ్యమం స్వరమాచరేత్ ॥ ౨౧౪ ॥

త్రిభాగాత్మకవీణాయాం పంచమః స్యాత్తదగ్రిమే ।

షడ్జపంచమయోర్మధ్యే గాఢారస్య స్థితిర్భవేత్ ॥ ౨౧౫ ॥

సపయోః పూర్వభాగే చ స్థాపనీయోఽథ రిస్వరః ।

సపయోర్మధ్యదేశే తు ధైవతం స్వరమాచరేత్ ।

తత్రాంశద్వయసన్త్యాగాన్నిషాదస్య స్థితిర్భవేత్ ॥ ౨౧౬ ॥

ఇతి శుద్ధస్వరాః ।

భాగత్రయాన్వితే మధ్యే మేరోః ఋషభసంజ్ఞితాత్ ।

భాగద్వయోత్తరం మేరోః కుర్యాత్ కోమలరిస్వరమ్ ॥ ౨౧౭ ॥

మేరుధైవతయోర్మధ్యే తీవ్రగాఢారమాచరేత్ ।

భాగత్రయవిశిష్టేఽస్మిన్ తీవ్రగాఢారషడ్జయోః ।

పూర్వభాగోత్తరం మధ్యే మం తీవ్రతమమాచరేత్ ॥ ౨౧౮ ॥

భాగత్రయాన్వితే మధ్యే పంచమోత్తరషడ్జయోః ।

కోమలో ధైవతః స్థాప్యః పూర్వభాగే మనీషిభిః ॥ ౨౧౯ ॥

తధైవ ధసయోర్మధ్యే భాగత్రయసమన్వితే ।

పూర్వభాగద్వయాదూర్ధ్వం నిషాదం తీవ్రమాచరేత్ ॥ ౨౨౦ ॥

పారిజాతోక్తస్వరాణాం వీణాదణ్డే నిదర్శనం

శుద్ధమతస్త్వాం

లక్ష్మ్య స్వరాః

శుద్ధమః

తీవ్రమః

శుద్ధపః

కోమలధః

శుద్ధధః

కోమలనిః

తీవ్రనిః

శుద్ధషడ్జః

కోమలరిః

శుద్ధరిః

కోమలగః

తీవ్రగః

శుద్ధమః

తీవ్రమః

పారిజాతోక్తస్వరాః

శుద్ధమః, అతితీవ్రతమగః

తీవ్రమః

తీవ్రతరమః

తీవ్రతమమః

శుద్ధపః

పూర్వధః

కోమలధః

శుద్ధధః, పూర్వనిషాదః

కోమలనిః, తీవ్రధః

శుద్ధనిః, తీవ్రతరధః

తీవ్రనిః

తీవ్రతరనిః

తీవ్రతమనిః

శుద్ధషడ్జః

పూర్వరిః

కోమలరిః

శుద్ధరిః, పూర్వగః

తీవ్రరిః, కోమలగః

శుద్ధగః, తీవ్రతరరిః

తీవ్రగః

తీవ్రతరగః

తీవ్రతమగః

శుద్ధమః, అతితీవ్రతమగః

తీవ్రమః

తీవ్రతరమః

తీవ్రతమమః

శుద్ధమః

శుద్ధపః

ప్రచలితదాక్షిణాత్యపద్ధత్యాం వ్యవహృతస్వరనామాని

లక్ష్మ్యేత్ర స్వరాః,	అధునాప్రసిద్ధదాక్షిణాత్యస్వరాః,
శుద్ధమః	శుద్ధమధ్యమః
తీవ్రమః	ప్రతిమధ్యమః, వరాళిమః
శుద్ధపః	శుద్ధపఞ్చమః
కోమలధః	శుద్ధధైవతః
శుద్ధధః	చతుఃశ్రుతిధః, పఞ్చశ్రుతిధః, శుద్ధనిః
కోమలనిః	తైశికనిః, షట్శ్రుతిధః
తీవ్రనిః	కాకలీనిః
శుద్ధషడ్జః	శుద్ధషడ్జః
కోమలరిః	శుద్ధరిః
శుద్ధరిః	చతుఃశ్రుతిరిః, పఞ్చశ్రుతిరిః, శుద్ధగః
కోమలగః	సాధారణగః, షట్శ్రుతిరిః
తీవ్రగః	అన్తరగః
శుద్ధమః	శుద్ధమః
తీవ్రమః	ప్రతిమః, వరాళిమః
శుద్ధపః	శుద్ధపః

గ్రామవిచారః

విశిష్టశ్రుతివిన్యాసో గ్రామ ఇత్యభిధీయతే ।
 తద్గౌరవం పురా చాసీన్న తావద్దృశ్యతేఽధునా ॥ ౨౨౧॥
 షడ్జమధ్యమగాంధారాస్త్రయోగ్రామా నిరూపితాః ।
 పురాణైస్తత్ర చాన్త్యస్య లోప్యత్వం పరికల్పితమ్ ॥ ౨౨౩॥
 అపురాణైర్గ్రన్థకారైర్లక్ష్యమార్గానుసారతః ।
 ఏక ఏవ షడ్జగ్రామః స్వీకృతో లక్ష్యకేఽధునా ॥ ౨౨౩॥
 ప్రతిరాగగతో మేలః పురాసీన్మూర్ఛనాశ్రితః ।
 గ్రామో హి మూర్ఛనాధారః స్వరాన్తరనియామకః ॥ ౨౨౪॥

వికృతానాం స్వరాణాం చ తదాసీద్వజ్రానం మతమ్ ।
 ద్వయోస్తు గ్రామయోర్మధ్యే న తదిహోపలభ్యతే ॥ ౨౨౫॥
 తిరోధానం మధ్యమస్య గ్రామస్య వర్జితం పునః ।
 అర్వాచీనేషు గ్రనేషు దృశ్యతే సుపరిస్ఫుటమ్ ॥ ౨౨౬॥

గ్రామపరివర్తనే గ్రన్తోక్తయః

సంజీతసారామృతే,
 భరతేనోదితే శాస్త్రే గ్రామౌ ద్వౌ షడ్జమధ్యమౌ ।
 షడ్జగ్రామః పంచమే తు సప్తదశ్యాం శ్రుతౌ స్థితే ॥ ౨౨౭॥
 స్వరైఃస్మిన్ పంచమే కిన్తు షోడశీం శ్రుతిమాస్థితే ।
 తదైవ మధ్యమగ్రామః సోఽత్ర లక్ష్యే న దృశ్యతే ॥ ౨౨౮॥
 షడ్జగ్రామాశ్రితానాగాన్ సర్వే గాయన్తి గాయకాః ।
 తస్మాన్మఖ్యతమః షడ్జగ్రామోఽసౌ వైవ మధ్యమః ॥ ౨౨౯॥

చతుర్దశీప్రకాశికాయామ్

గ్రామేష్వేతేషు గాన్ధారగ్రామో నాస్తి మహితలే ।
 స్వరలోకే వర్తతేఽసౌ సర్వేషామేవ సమ్మతమ్ ॥ ౨౩౦॥
 అస్మాభిర్మధ్యమగ్రామోఽప్యసత్ప్రాయ ఇతీర్యతే ।
 తథాహి మధ్యమగ్రామే త్రిశ్రుతిః పంచమః ఖలు ॥ ౨౩౧॥
 వరాళీమధ్యమో జాతః స పునర్లక్ష్యవర్త్యని ।
 మధ్యమాదిప్రభృతిషు మధ్యమగ్రామజన్మసు ॥ ౨౩౨॥
 రాగేషు దృశ్యతే చైవ వరాళీ మధ్యమస్తతః ।
 ఆయుక్తో మధ్యమగ్రామో లక్ష్యమార్గవిరోధతః ॥ ౨౩౩॥
 ఏక ఏవ తతః షడ్జగ్రామ ఇత్యవధార్యతే ।
 షడ్జగ్రామోద్భవా రాగా ఇత్యనేన నిరూపితమ్ ॥ ౨౩౪॥

రాగవిబోధే తథైవ

స్వాన్వ్యత్రుతావుపాన్వ్యత్రుతో చ సతి పంచమే క్రమాత్ స స్వాత్ ।
కిన్తు వికారో దేశ్యాం న పంచమే తదిహ స ప్రథమః ॥ ౨౩౫॥

టిప్పనీ

ప్రాచీనైస్తత్ర సంజీతం విభక్తం గ్రామభేదతః ।
దాక్షిణాత్యా అధునాపి కుర్వన్తి మధ్యమాశ్రితమ్ ॥ ౨౩౬॥
హిన్దుస్థానీయపద్ధత్యాం వైచిత్ర్యం మధ్యమస్య తత్ ।
సర్వసంజీతమాత్రస్య స్వభావం సుప్రదర్శయేత్ ॥ ౨౩౭॥
అతో మన్యే లక్ష్మకేత్ర కస్మాదపి చ కారణాత్ ।
గ్రామద్వయసమ్మిశ్రణం లక్ష్మజ్ఞైర్ద్వైశ్యతే కృతమ్ ॥ ౨౩౮॥
ఏకస్మిన్నేవ గ్రామే హి ప్రయోజనానుసారతః ।
ద్వయోరేవ మధ్యమయోః ప్రయోగో న విసంజితః ॥ ౨౩౯॥
కోమలాదివికారాస్తే సమభవత్యేకగ్రామకే ।
సుసమ్మతమిదం నూనం సంజీతే పరివర్తనమ్ ॥ ౨౪౦॥
అస్మాభిర్లక్ష్మసంజీతమవేక్ష్యమవశం స్వయమ్ ।
అతివర్తమాహ గ్రన్థానర్వాచినాన్యతోఽధునా ॥ ౨౪౧॥
సంజీతాన్తర్గతగ్రామత్రయాన్నో ద్వాదశ స్వరాః ।
మిలన్త్యాధునికా ఏవం యదాహుర్లక్ష్మపణ్డితాః ॥ ౨౪౨॥
లక్ష్మదృష్ట్యా సమీచినం స్పష్టికరణమిదృశమ్ ।
గ్రన్థతోఽసంజితం త్వాసీద్గ్రామతత్త్వం పృథక్ తదా ॥ ౨౪౩॥
దేశకాలానువర్తిత్వాత్సంజీతే పరివర్తనమ్ ।
భవితవ్యం తత్ర చేతి శాస్త్రవిదాం సుసమ్మతమ్ ॥ ౨౪౪॥
గ్రన్థోక్తా బహవో రాగాః సామ్ప్రతం పరివర్తితాః ।
దృశ్యన్తే స్వీకృతా లక్ష్మే యతస్తే స్యుః సురక్తిదాః ॥ ౨౪౫॥
అస్మదీయే చ సంజీతే యవనైరప్యసంశయమ్ ।
నానావిధతయా సద్యో విహితం పరివర్తనమ్ ॥ ౨౪౬॥

ప్రమాదాదపి సమ్మోహాద్యే రాగా భ్రష్టతాం గతాః ।
లక్ష్మ్యే స్యుస్తే సునియతాః కర్తవ్యాః శాస్త్రకోవిదైః ॥ ౨౪౭॥

మేలప్రకరణమ్

హింధస్థానీయపద్ధత్యాం స్వరాః ప్రోక్తాస్తు ద్వాదశ ।
ఉద్గమస్థానభూతాస్తే రాగాణామితి సమ్మతమ్ ॥ ౨౪౮॥
సప్త శుద్ధాస్తు వికృతాః పంచ తత్ర సమీరితాః ।
యోగ్యమేలవ్యవస్థిత్యా భవేయూ రక్తిహేతవః ॥ ౨౪౯॥
సూక్ష్మస్వరప్రయోగాణాం విధానం శ్రూయతే క్వచిత్ ।
గ్రన్థోక్తనియమాభావాత్తచ్చర్చా వాదమూలకా ॥ ౨౫౦॥
తత్రౌపి మత్కృతాః కేచిన్నియమా వాఙ్మతా యది ।
కథయిష్యామి తాన్నూనమన్యస్మాచ్చ ప్రసజ్జతః ॥ ౨౫౧॥
భిన్నశ్రుతిసమాయోగే పరిణామోఽపి స్యాత్ప్రపుఢక్ ।
విజ్ఞానం తు తథాప్యేతచ్ఛ్రోతృగణేఽతిదుర్లభమ్ ॥ ౨౫౨॥

మూర్చ్ఛనాః

క్రమాత్స్వరాణాం సప్తానామారోహశ్చావరోహణమ్ ।
మూర్చ్ఛనేత్సుచ్యతే లక్ష్మ్యే సైవ స్యాద్రాగజన్మభూః ॥ ౨౫౩॥
ప్రాకాశీనేషు గ్రన్థేషు మూర్చ్ఛనాః సప్త వర్ణితాః ।
ప్రతిగ్రామసమాసక్తా యాభీ రాగాః సముత్థితాః ॥ ౨౫౪॥
భిన్నస్వరం సమారభ్య సప్తస్వరప్రకల్పనాత్ ।
నూనం పరిస్ఫుటా తత్ర స్వరాంతరప్రభిన్నతా ॥ ౨౫౫॥
రత్నాకరాదిగ్రన్థేషు మూర్చ్ఛనాభిః ప్రబోధితాః ।
రాగమేలా రహస్యం తత్సర్వేషాం విదుషాం మతమ్ ॥ ౨౫౬॥
ఆధునికేషు శాస్త్రేషు రాగమేలనిరూపణమ్ ।
తీవ్రకోమలాదికాభిః సంజ్ఞాభిః పరికల్పితమ్ ॥ ౨౫౭॥
మూర్చ్ఛనం తు స్వరస్వైవ గమకాదికసంజ్ఞితమ్ ।
సీవకృతం లక్ష్యసమ్మత్యా శ్రోతృచిత్తానురంజకమ్ ॥ ౨౫౮॥

మూర్ఛనాప్రస్తారః

త్రైవిధ్యం స్వీకృతం తత్ర మూర్ఛనాయా మనీషిభిః ।
 సమూర్ణత్వం పాడవత్వమోడవత్వం తదైవ చ ॥ ౨౫౯ ॥
 యతః సర్వే హి రాగాఖ్యా దృశ్యన్తే మూర్ఛనాశ్రితాః ।
 త్రైవిధ్యం సుమతం తేషామపి శాస్త్రే సులక్షితమ్ ॥ ౨౬౦ ॥
 చతుఃస్వరాదిసంఖ్యతాన్న రాగోత్పత్తిసమ్భవః ।
 ఇతి శాస్త్రవిదాం తత్త్వం సామప్రీతం సర్వసమ్మతమ్ ॥ ౨౬౧ ॥
 సరిగమపధనీతి సజ్జీతే మేలకో మతః ।
 పర్యాయో మూర్ఛనాయాస్తు సత్కృతో లక్ష్యవర్తమాని ॥ ౨౬౨ ॥
 సరిగమస్వరాత్మకం మేలే పూర్వాఙ్గమీప్సితమ్ ।
 పధనిసంస్కరేశ్చాపి సమ్భవేదుత్తరాఙ్గకమ్ ॥ ౨౬౩ ॥
 పూర్వాఙ్గే కోమలా ప్రోక్తా స్వరౌ రిగౌ తదైవ చ ।
 ఉత్తరాఙ్గే నిధౌ జ్ఞేయా రాగావయవభూతౌ ॥ ౨౬౪ ॥
 పూర్వాఙ్గే హ్యచలా మాన్యౌ సుస్వరౌ షడ్జమధ్యమా ।
 ఉత్తరాఙ్గే పసావపి లక్షితావచలా పునః ॥ ౨౬౫ ॥
 రిగధనిస్వరాణాం చ వికృతిభిర్నిరూపితాః ।
 ప్రస్తారక్రియాయా లక్ష్యే ముఖ్యతో రాగమేలకాః ॥ ౨౬౬ ॥
 మేలజ్ఞానం వినా మేలజన్యం జ్ఞాతుం న శక్యతే ।
 తస్మాత్తన్మేలబోధార్థం తత్స్వరూపం నిరూప్యతే ॥ ౨౬౭ ॥

ప్రస్తారక్రియా

సారామృతే

షడ్జ ఆద్యస్తదుపరి చత్వారః క్రమశః స్వరాః ।
 ఋషభాఖ్యానకాశ్చాపి గాన్ధారాఖ్యానకాశ్చ తే ॥ ౨౬౮ ॥
 ఆద్యస్తత్ర న గాన్ధారశ్చతుర్థో రిషభో నహి ।

ఋషభావపి గాన్ధారౌ ద్వితీయకత్వతీయకౌ ॥ ౨౬౯ ॥

ప్రథమాదిత్రయం హ్యత్ర భవేద్భవభసంజ్ఞకమ్ ।

ద్వితీయాదిత్రయం చాత్ర గాన్ధారసంజ్ఞతం భవేత్ ॥ ౨౭౦ ॥

ఋషభాదిత్రయం చాపి రారీరూసంజ్ఞతం యది ।

గాగీగూసంజ్ఞకం భూయాద్గాన్ధారాదిత్రయం పునః ॥ ౨౭౧ ॥

చతుర్ద్వైవం సుస్వరేషు షట్ సంజ్ఞాః పణ్డతైర్మతాః ।

ప్రస్తారస్య సుసిద్ధ్యర్థమిత్యస్తి తద్విదాం స్ఫుటమ్ ॥ ౨౭౨ ॥

ఏవం చ పంచమాగ్రేఽథ నివసత్సు చతుర్ద్వైపి ।

ధాధీధునానినవశ్చ సంజ్ఞాషట్కం ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౨౭౩ ॥

ఉపర్యుక్తేఽథ పూర్వాశ్లే ప్రస్తారక్రియయా ద్రువమ్ ।

షట్పుకారాః సమ్యవేయూ రాగోపయోగినశ్చ తే ॥ ౨౭౪ ॥

సరాగామా సరాగీమా సరాగుమా సరీగిమాః ।

సరీగుమా సరూగామా ఇత్యేతే స్వః పరిస్ఫుటాః ॥ ౨౭౫ ॥

వీణాదణ్డఖణ్డే ప్రస్తారక్రియానిదర్శనమ్

లక్ష్యగతస్వరాః గ్రన్థోక్తస్వరాః

శుద్ధషడ్జః

శుద్ధషడ్జః,

కోమలరిః

౧ శుద్ధరిషభః (రా)

శుద్ధరిః

౨ పంచశ్రుతిరిః, శుద్ధగః (రీ)(గా)

కోమలగః

౩ సాధారణగః, షట్పుతిరిః, (రుః)(గీ)

తీవ్రగః

౪ అన్తరగః, (గుః)

శుద్ధమః

శుద్ధమధ్యమః (మా)

తథైవ చ

శుద్ధపః

శుద్ధపంచమః

కోమలధః

౧ శుద్ధధైవతః, (ధా)।

శుద్ధధః

౨ పంచశ్రుతిధః, శుద్ధనిః, (ధీ)(నా)

కోమలనిః 3 కైశికనిః, షట్సుతిధః, (ధుః)(నీ)

తీవ్రనిః ౪ కాకలీనిః, (నుః)

శుద్ధషడ్జః శుద్ధషడ్జః

ఉత్తరాగ్లే త్వనేనైవ న్యాయేన చోద్భవన్తి హి ।

పథానాసా పథానీసా పథానుసాదికాః పునః ॥ ౨౭౬ ॥

ద్వయోరప్యంశయోర్యోగాదుద్భూతః పూర్ణమేలకః ।

రాగజనకత్వమపి లోకే తస్యైవ యుజ్యతే ॥ ౨౭౭ ॥

శుద్ధమధ్యమస్య సంజ్ఞా మేతి ప్రోక్తాఽత్ర పణ్ణితిః ।

తీవ్రమస్య పునశ్చోక్తా మీతి భేదః పరిస్ఫుటః ॥ ౨౭౮ ॥

ప్రయోజనాదుత్తరాగ్గోళస్య ప్రథమే దలే ।

షట్త్రింశన్మేలసమ్ప్రప్తిరభవేత్సద్యో న సంశయః ॥ ౨౭౯ ॥

మాసంజ్ఞమధ్యమస్థానే మీసంజ్ఞో యది మధ్యమః ।

ప్రయుజ్యేత తదా చాన్యత్షట్త్రింశన్మేలసమ్భవః ॥ ౨౮౦ ॥

ఇతి ద్వాసప్తతిః ప్రోక్తా మేలసంజ్ఞ్యా తు లక్ష్యకే ।

సర్వరాగాశ్రయీభూతా వ్యజ్జతేశ్వరనిర్మితా ॥ ౨౮౧ ॥

మూర్ఛనాయా నవ ప్రకారాః

సమూర్ణైర్భ్యశ్చ మేలేభ్యః షాడవౌడవమార్గతః ।

యే ప్రకారాః సమ్భవన్తి తాన్వక్ష్యేఽథ సవిస్తరమ్ ॥ ౨౮౨ ॥

ఆరోహ స్వాత్సుసమ్పూర్ణో, విలోమేఽపి తథైవ చ ।

స భవేత్ప్రథమో భేదో ద్వితీయః కథ్యతేఽథునా ॥ ౨౮౩ ॥

అనులోమే తు సమ్పూర్ణో విలోమే షాడవః పునః ।

తృతీయః పూర్ణ ఆరోహో విలోమే చౌడవో మతః ॥ ౨౮౪ ॥

షాడవో రోహణే యస్తు సమ్పూర్ణః స్వాద్విలోమకే ।

చతుర్థో వర్ణితో భేదః పంచమః కథ్యతే బుధైః ॥ ౨౮౫ ॥

ఆరోహణే షాడవత్వం విలోమకే తథైవ చ ।

స్వాత్షాడవౌడవః షష్ఠః సర్వత్రాపి సుసమ్మతః ॥ ౨౮౬ ॥

ఔడవో రోహణే యస్తు సమ్పూర్ణశ్చ విలోమకే ।

సమ్మతః సప్తమో భేదో లక్ష్యే నిత్యం సుఖప్రదః ॥ ౨౮౭॥

ఆరోహణే చౌడవః స్యాద్విలోమే షాడవః పునః ।

అష్టమో నిశ్చితస్తజ్జైర్నవమః ప్రోచ్యతేఽధునా ॥ ౨౮౮॥

ఔడవో రోహణే నిత్యమవరోహేఽపి చౌడవః ।

ఇత్యేతే వర్ణితా భేదాః సర్వరాగాశ్రయా మయా ॥ ౨౮౯॥

ద్విసప్తతిర్మూర్చనాస్తాః పూర్వమేవ మయోదితాః ।

ఉపర్యుక్తా నవభేదాః ప్రత్యేకస్యా భవంతి తే ॥ ౨౯౦॥

శక్యరాగసంజ్ఞానిర్ణయః

అథ కుర్వే ప్రబోధార్థం జిజ్ఞాసూనాం నిరూపణమ్ ।

మూర్చనాగతరాగాణాం ప్రస్ఫుటం చ సవిస్తరమ్ ॥ ౨౯౧॥

శుద్ధస్వరమూర్చనాఽసౌ శక్యరాభరణాభిధా ।

తత్ర సమ్భావ్యరాగాణాం కుర్మః సంజ్ఞా నిదర్శనమ్ ॥ ౨౯౨॥

సమ్పూర్ణారోహోవరోహప్రకార ఏక ఏవ హి ।

సమ్పూర్ణషాడవాస్తత్ర షడేవ సమ్భవంతి తే ॥ ౨౯౩॥

సమ్పూర్ణౌడవకాశ్చాపి పఞ్చదశమితాః పునః ।

ఇతి పరిస్ఫుటం భూయాదనాయాసేన తద్విదామ్ ॥ ౨౯౪॥

షాడవారోహసమ్పన్నా విలోమే పూర్ణతాయుతాః ।

షట్ప్రకారాః సమ్భవంతి న తత్ర కోఽపి సంశయః ॥ ౨౯౫॥

షాడవారోహసంయుక్తా విలోమేఽపి చ షాడవాః ।

షట్ప్రకారేభ్యదకాస్తత్ర మన్యంతే లక్ష్యకోవిదైః ॥ ౨౯౬॥

షాడవౌడవభేదాస్తు నవతిః సమ్ప్రకీర్తితాః ।

పఞ్చదశమితాః షట్ తే పరిస్ఫుటమిదం పునః ॥ ౨౯౭॥

ఔడవారోహసమ్పన్నాః సమ్పూర్ణా అవరోహణే ।

పఞ్చదశ ప్రకారాస్తే సర్వగుణినుసమ్మతాః ॥ ౨౯౮॥

ఔడవారోహసంయుక్తా విలోమే షాడవా అపి ।

నవతిమితప్రభేదా లక్ష్యజ్ఞైస్తత్ర నిశ్చితాః ॥ ౨౯౯॥

ఔడవౌడవభేదాస్తే శరనేత్రకరా మతాః ।

ఏకైకస్యాం మూర్ఛనాయాం ప్రకారాః సమ్భవంతి తే ॥ ౩౦౦॥

మూర్ఛనాప్రస్తారనిదర్శనమ్

క్రమాత్స్వరాణాం సప్తానామారోహశ్చావరోహణమ్ ।

మూర్ఛనేత్యుచ్యతే శాస్త్రే తద్భేదాస్తు త్రయో మతాః ॥

శక్యభేదసంఖ్య నిర్ణయః

సమ్పూర్ణ-సమ్పూర్ణః ౧ ప్రకారః

ఆరోహః

౧ స రి గ మ ప ధ ని

ఆవరోహః

ని ధ ప మ గ రి స

సమ్పూర్ణషాడవాః ౬ ప్రకారాః

౧ స రి గ మ ప ధ ని -౦- ధ ప మ గ రి స

౨ స రి గ మ ప ధ ని ని -౦- ప మ గ రి స

౩ స రి గ మ ప ధ ని ని ధ -౦- మ గ రి స

౪ స రి గ మ ప ధ ని ని ధ ప -౦- గ రి స

౫ స రి గ మ ప ధ ని ని ధ ప మ -౦- రి స

౬ స రి గ మ ప ధ ని ని ధ ప మ గ -౦- స

సమ్పూర్ణౌషాడవాః ౧౫ ప్రకారాః

౧ స రి గ మ ప ధ ని -౦- -౦- ప మ గ రి స

౨ స రి గ మ ప ధ ని -౦- ధ -౦- మ గ రి స

౩ స రి గ మ ప ధ ని -౦- ధ ప -౦- గ రి స

౪ స రి గ మ ప ధ ని -౦- ధ ప మ -౦- రి స

౫ స రి గ మ ప ధ ని -౦- ధ ప మ గ -౦- స

౬ స రి గ మ ప ధ ని ని -౦- -౦- మ గ రి స

౭ స రి గ మ ప థ ని ని -౦- ప -౦- గ రి స
 ౮ స రి గ మ ప థ ని ని -౦- ప మ -౦- రి స
 ౯ స రి గ మ ప థ ని ని -౦- ప మ గ -౦- స
 ౧౦ స రి గ మ ప థ ని ని థ -౦- -౦- గ రి స
 ౧౧ స రి గ మ ప థ ని ని థ -౦- మ -౦- రి స
 ౧౨ స రి గ మ ప థ ని ని థ -౦- మ గ -౦- స
 ౧౩ స రి గ మ ప థ ని ని థ ప -౦- -౦- రి స
 ౧౪ స రి గ మ ప థ ని ని థ ప -౦- గ -౦- స
 ౧౫ స రి గ మ ప థ ని ని థ ప మ -౦- -౦- స

షాడవసమ్పూర్ణః ౬ ప్రకారాః

౧ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ ప మ గ రి స
 ౨ స రి గ మ ప -౦- ని ని థ ప మ గ రి స
 ౩ స రి గ మ -౦- థ ని ని థ ప మ గ రి స
 ౪ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ ప మ గ రి స
 ౫ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ ప మ గ రి స
 ౬ స -౦- గ మ ప థ ని ని థ ప మ గ రి స

ఓడవసమ్పూర్ణః ౧౫ ప్రకారాః

౧ స రి గ మ ప -౦- -౦- ని థ ప మ గ రి స
 ౨ స రి గ మ -౦- థ -౦- ని థ ప మ గ రి స
 ౩ స రి గ -౦- ప థ -౦- ని థ ప మ గ రి స
 ౪ స రి -౦- మ ప థ -౦- ని థ ప మ గ రి స
 ౫ స -౦- గ మ ప థ -౦- ని థ ప మ గ రి స
 ౬ స రి గ మ -౦- -౦- ని ని థ ప మ గ రి స
 ౭ స రి గ -౦- ప -౦- ని ని థ ప మ గ రి స
 ౮ స రి -౦- మ ప -౦- ని ని థ ప మ గ రి స
 ౯ స -౦- గ మ ప -౦- ని ని థ ప మ గ రి స
 ౧౦ స రి గ -౦- -౦- థ ని ని థ ప మ గ రి స
 ౧౧ స రి -౦- మ -౦- థ ని ని థ ప మ గ రి స
 ౧౨ స -౦- గ మ -౦- థ ని ని థ ప మ గ రి స

౧౩ స రి -౦- -౦- ప థ ని ని థ ప మ గ రి స
 ౧౪ స -౦- గ -౦- ప థ ని ని థ ప మ గ రి స
 ౧౫ స -౦- -౦- మ ప థ ని ని థ ప మ గ రి స

షాడవషాడవాః ౬*౬=౩౬

౧ స రి గ మ ప థ -౦- -౦- థ ప మ గ రి స
 ౨ స రి గ మ ప థ -౦- ని -౦- ప మ గ రి స
 ౩ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ -౦- మ గ రి స
 ౪ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ ప -౦- గ రి స
 ౫ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ ప మ -౦- రి స
 ౬ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ ప మ గ -౦- స
 ౭ స రి గ మ ప -౦- ని -౦- థ ప మ గ రి స
 ౮ స రి గ మ ప -౦- ని ని -౦- ప మ గ రి స
 ౯ స రి గ మ ప -౦- ని ని థ -౦- మ గ రి స
 ౧౦ స రి గ మ ప -౦- ని ని థ ప -౦- గ రి స
 ౧౧ స రి గ మ ప -౦- ని ని థ ప మ -౦- రి స
 ౧౨ స రి గ మ ప -౦- ని ని థ ప మ గ -౦- స
 ౧౩ స రి గ మ -౦- థ ని -౦- థ ప మ గ రి స
 ౧౪ స రి గ మ -౦- థ ని ని -౦- ప మ గ రి స
 ౧౫ స రి గ మ -౦- థ ని ని థ -౦- మ గ రి స
 ౧౬ స రి గ మ -౦- థ ని ని థ ప -౦- గ రి స
 ౧౭ స రి గ మ -౦- థ ని ని థ ప మ -౦- రి స
 ౧౮ స రి గ మ -౦- థ ని ని థ ప మ గ -౦- స
 ౧౯ స రి గ -౦- ప థ ని -౦- థ ప మ గ రి స
 ౨౦ స రి గ -౦- ప థ ని ని -౦- ప మ గ రి స
 ౨౧ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ -౦- మ గ రి స
 ౨౨ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ ప -౦- గ రి స
 ౨౩ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ ప మ -౦- రి స
 ౨౪ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ ప మ గ -౦- స
 ౨౫ స రి -౦- మ ప థ ని -౦- థ ప మ గ రి స
 ౨౬ స రి -౦- మ ప థ ని ని -౦- ప మ గ రి స
 ౨౭ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ -౦- మ గ రి స

౨౮ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ ప -౦- గ రి స
 ౨౯ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ ప మ -౦- రి స
 ౩౦ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ ప మ గ -౦- స
 ౩౧ స -౦- గ మ ప థ ని -౦- థ ప మ గ రి స
 ౩౨ స -౦- గ మ ప థ ని ని -౦- ప మ గ రి స
 ౩౩ స -౦- గ మ ప థ ని ని థ -౦- మ గ రి స
 ౩౪ స -౦- గ మ ప థ ని ని థ ప -౦- గ రి స
 ౩౫ స -౦- గ మ ప థ ని ని థ ప మ -౦- రి స
 ౩౬ స -౦- గ మ ప థ ని ని థ ప మ గ -౦- స

షాడవాడడవాః ౬*౧౫=౯౦

౧ స రి గ మ ప థ -౦- -౦- -౦- ప మ గ రి స
 ౨ స రి గ మ ప థ -౦- -౦- థ -౦- మ గ రి స
 ౩ స రి గ మ ప థ -౦- థ ప -౦- గ రి స
 ౪ స రి గ మ ప థ -౦- థ ప మ -౦- రి స
 ౫ స రి గ మ ప థ -౦- థ ప మ గ -౦- స
 ౬ స రి గ మ ప థ -౦- -౦- -౦- మ గ రి స
 ౭ స రి గ మ ప థ -౦- -౦- ప -౦- గ రి స
 ౮ స రి గ మ ప థ -౦- -౦- ప మ -౦- రి స
 ౯ స రి గ మ ప థ -౦- -౦- ప మ గ -౦- స
 ౧౦ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ -౦- -౦- గ రి స
 ౧౧ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ -౦- మ -౦- రి స
 ౧౨ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ -౦- మ గ -౦- స
 ౧౩ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ ప -౦- -౦- రి స
 ౧౪ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ ప -౦- గ -౦- స
 ౧౫ స రి గ మ ప థ -౦- ని థ ప మ -౦- -౦- స
 ౧౬ స రి గ మ ప -౦- ని -౦- -౦- ప మ గ రి స
 ౧౭ స రి గ మ ప -౦- ని -౦- థ -౦- మ గ రి స
 ౧౮ స రి గ మ ప -౦- ని -౦- థ ప -౦- గ రి స
 ౧౯ స రి గ మ ప -౦- ని -౦- థ ప మ -౦- రి స
 ౨౦ స రి గ మ ప -౦- ని -౦- థ ప మ గ -౦- స
 ౨౧ స రి గ మ ప -౦- ని ని -౦- -౦- మ గ రి స

౨౨ స రి గ మ ప -౦- ని ని -౦- ప -౦- గ రి స
 ౨౩ స రి గ మ ప -౦- ని ని -౦- ప మ -౦- రి స
 ౨౪ స రి గ మ ప -౦- ని ని -౦- ప మ గ -౦- స
 ౨౫ స రి గ మ ప -౦- ని ని ధ -౦- -౦- గ రి స
 ౨౬ స రి గ మ ప -౦- ని ని ధ -౦- మ -౦- రి స
 ౨౭ స రి గ మ ప -౦- ని ని ధ -౦- మ గ -౦- స
 ౨౮ స రి గ మ ప -౦- ని ని ధ ప -౦- -౦- రి స
 ౨౯ స రి గ మ ప -౦- ని ని ధ ప -౦- గ -౦- స
 ౩౦ స రి గ మ ప -౦- ని ని ధ ప మ -౦- -౦- స
 ౩౧ స రి గ మ -౦- ధ ని -౦- -౦- ప మ గ రి స
 ౩౨ స రి గ మ -౦- ధ ని -౦- ధ -౦- మ గ రి స
 ౩౩ స రి గ మ -౦- ధ ని -౦- ధ ప -౦- గ రి స
 ౩౪ స రి గ మ -౦- ధ ని -౦- ధ ప మ -౦- రి స
 ౩౫ స రి గ మ -౦- ధ ని -౦- ధ ప మ గ -౦- స
 ౩౬ స రి గ మ -౦- ధ ని ని -౦- -౦- మ గ రి స
 ౩౭ స రి గ మ -౦- ధ ని ని -౦- ప -౦- గ రి స
 ౩౮ స రి గ మ -౦- ధ ని ని -౦- ప మ -౦- రి స
 ౩౯ స రి గ మ -౦- ధ ని ని -౦- ప మ గ -౦- స
 ౪౦ స రి గ మ -౦- ధ ని ని ధ -౦- -౦- గ రి స
 ౪౧ స రి గ మ -౦- ధ ని ని ధ -౦- మ -౦- రి స
 ౪౨ స రి గ మ -౦- ధ ని ని ధ -౦- మ గ -౦- స
 ౪౩ స రి గ మ -౦- ధ ని ని ధ ప -౦- -౦- రి స
 ౪౪ స రి గ మ -౦- ధ ని ని ధ ప -౦- గ -౦- స
 ౪౫ స రి గ మ -౦- ధ ని ని ధ ప మ -౦- -౦- స
 ౪౬ స రి గ -౦- ప ధ ని -౦- -౦- ప మ గ రి స
 ౪౭ స రి గ -౦- ప ధ ని -౦- ధ -౦- మ గ రి స
 ౪౮ స రి గ -౦- ప ధ ని -౦- ధ ప -౦- గ రి స
 ౪౯ స రి గ -౦- ప ధ ని -౦- ధ ప మ -౦- రి స
 ౫౦ స రి గ -౦- ప ధ ని -౦- ధ ప మ గ -౦- స
 ౫౧ స రి గ -౦- ప ధ ని ని -౦- -౦- మ గ రి స
 ౫౨ స రి గ -౦- ప ధ ని ని -౦- ప -౦- గ రి స
 ౫౩ స రి గ -౦- ప ధ ని ని -౦- ప మ -౦- రి స

౫౪ స రి గ -౦- ప థ ని ని -౦- ప మ గ -౦- స
 ౫౫ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ -౦- -౦- గ రి స
 ౫౬ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ -౦- మ -౦- రి స
 ౫౭ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ -౦- మ గ -౦- స
 ౫౮ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ ప -౦- -౦- రి స
 ౫౯ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ ప -౦- గ -౦- స
 ౬౦ స రి గ -౦- ప థ ని ని థ ప మ -౦- -౦- స
 ౬౧ స రి -౦- మ ప థ ని -౦- -౦- ప మ గ రి స
 ౬౨ స రి -౦- మ ప థ ని -౦- థ -౦- మ గ రి స
 ౬౩ స రి -౦- మ ప థ ని -౦- థ ప -౦- గ రి స
 ౬౪ స రి -౦- మ ప థ ని -౦- థ ప మ -౦- రి స
 ౬౫ స రి -౦- మ ప థ ని -౦- థ ప మ గ -౦- స
 ౬౬ స రి -౦- మ ప థ ని ని -౦- -౦- మ గ రి స
 ౬౭ స రి -౦- మ ప థ ని ని -౦- ప -౦- గ రి స
 ౬౮ స రి -౦- మ ప థ ని ని -౦- ప మ -౦- రి స
 ౬౯ స రి -౦- మ ప థ ని ని -౦- ప మ గ -౦- స
 ౭౦ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ -౦- -౦- గ రి స
 ౭౧ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ -౦- మ -౦- రి స
 ౭౨ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ -౦- మ గ -౦- స
 ౭౩ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ ప -౦- -౦- రి స
 ౭౪ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ ప -౦- గ -౦- స
 ౭౫ స రి -౦- మ ప థ ని ని థ ప మ -౦- -౦- స
 ౭౬ స -౦- గ మ ప థ ని -౦- -౦- ప మ గ రి స
 ౭౭ స -౦- గ మ ప థ ని -౦- థ -౦- మ గ రి స
 ౭౮ స -౦- గ మ ప థ ని -౦- థ ప -౦- గ రి స
 ౭౯ స -౦- గ మ ప థ ని -౦- థ ప మ -౦- రి స
 ౮౦ స -౦- గ మ ప థ ని -౦- థ ప మ గ -౦- స
 ౮౧ స -౦- గ మ ప థ ని ని -౦- -౦- మ గ రి స
 ౮౨ స -౦- గ మ ప థ ని ని -౦- ప -౦- గ రి స
 ౮౩ స -౦- గ మ ప థ ని ని -౦- ప మ -౦- రి స
 ౮౪ స -౦- గ మ ప థ ని ని -౦- ప మ గ -౦- స
 ౮౫ స -౦- గ మ ప థ ని ని థ -౦- -౦- గ రి స

౮౬ స -౦- గ మ ప ధ ని ని ధ -౦- మ -౦- రి స
 ౮౭ స -౦- గ మ ప ధ ని ని ధ -౦- మ గ -౦- స
 ౮౮ స -౦- గ మ ప ధ ని ని ధ ప -౦- -౦- రి స
 ౮౯ స -౦- గ మ ప ధ ని ని ధ ప -౦- గ -౦- స
 ౯౦ స -౦- గ మ ప ధ ని ని ధ ప మ -౦- -౦- స

పఞ్చదశప్రకారైశ్చైదౌడవైః షాడవా యుతాః ।
 ఖాఙ్కమితా భవేత్సంఖ్యే తాదృశానామసంశయమ్ ॥ ౩౦౧॥

ఔడవౌడవభేదాస్తే శరనేత్రకరా మయా ।
 పూర్వమేవ సమాఖ్యాతాః పునరుక్తిర్నిరర్థికా ॥ ౩౦౨॥

ఏవం ప్రతిమూర్చనాయాం శక్యా మేలాః పరిస్ఫుటాః ।
 వేదవసువేదమితాః సునిశ్చితా విచక్షణైః ॥ ౩౦౩॥

ద్విసప్తతిమేలకేషు న్యాయేనానేన లక్షితాః ।
 వసువేదవసువేదరామా రాగా తతః పునః ॥ ౩౦౪॥

రాగోత్పాదనపద్ధతిరియం కర్ణాటదేశకే ।
 అధునాఽపి సుప్రతీతా భవేత్సర్వసుసమ్మతా ॥ ౩౦౫॥

హిందస్తానీయపద్ధత్యాం మార్గాః స్వరపరా అపి ।
 నిరూపితా లక్ష్యవిద్భి రాగోత్పాదనహేతవః ॥ ౩౦౬॥

ఆరోహణే చాలితాస్తే స్వరా న స్వర్యిలోమకే ।
 అథవా తద్విపర్యాసో జనయేద్రాగభేదకమ్ ॥ ౩౦౭॥

స్వాద్రాగోచితస్వరేషు విశిష్టా వక్రతా పునః ।
 సమానస్వరేష్వథవా వాదిభేదాద్భవేద్భిదా ॥ ౩౦౮॥

న రాగాణాం న తాలానామన్తః కుత్రాపి విద్యతే ।
 ఇతి యచ్ఛ్రావ్యతే లోకే కేవలం తద్యథార్థకమ్ ॥ ౩౦౯॥

వస్తుస్థితిః

ఏతావతీ యది సంఖ్యా రాగాణాం శాస్త్రనిశ్చితా ।
 లక్ష్యమార్గే న తే సర్వే ప్రతీతా ఇతి ప్రస్ఫుటమ్ ॥ ౩౧౦॥

మేలసంఖ్యే గ్రంథకృద్భిర్మహతోఽపి ప్రపఞ్చితాః ।

లక్ష్మీ ప్రసిద్ధివైధుర్యాదృహవస్తాహ్యుపేక్షితాః ॥ ౩౦౧॥

ఆధునికా గాయకా యే నిష్ఠాతా గానశాస్త్రకే ।

గాయస్తస్తత్ర శ్రూయన్తే క్వచిద్రాగశతద్వయమ్ ॥ ౩౦౨॥

ద్విసప్తతిమేలసమర్థనం

చతుర్దశీప్రకాశికాయాం

ద్విసప్తతిమేలకానాం నిర్మాతా వ్యజ్జులేశ్వరః ।

స్వకీయే గ్రంథకే బ్రూతే స్పష్టం తత్సృష్టికారణమ్ ॥ ౩౦౩॥

నను ద్విసప్తతిర్మేలా భవతా పరికల్పితాః ।

ప్రసిద్ధాః పునరేతేషు మేలా కలిచిదేవ హి ॥ ౩౦౪॥

దృశ్యన్తే నతు సర్వేఽపి తేన తత్కల్పనం వృథా ।

కల్పనాగౌరవన్యాయాదితి చేదిదముచ్యతే ॥ ౩౦౫॥

అనంతాః ఖలు భేదాన్తే దేశస్థా అపి మానవాః ।

తేషు సాక్షాత్కైరుచ్చావచనసంజీతకోవిదః ॥ ౩౦౬॥

యే కల్పయిష్యమాణాశ్చ కల్పయమానాశ్చ కల్పితాః ।

అస్మదాదిభిరజ్ఞాతా యే చ శాస్త్రైకగోచరాః ॥ ౩౦౭॥

యే చ దేశీయరాగాస్తద్రాగసామాన్యమేలకాః ।

సజ్జిహీతుం సమున్నతా ఏతే మేలా ద్విసప్తతిః ॥

తత్సైవేతేషు వైయర్థ్యశక్త్యా కింకారణం భవేత్ ॥ ౩౦౮॥

రజ్జునాద్రాగతా నిత్యం నియమో బుధసమ్మతః ।

సురాగాణామపి సజ్జ్య తేన మర్యాదితా భవేత్ ॥ ౩౦౯॥

ప్రాచీనరాగలక్షణాని

చతుర్దశీప్రకాశికాయాం

రజ్జుయన్తి మనాంసీతి రాగాన్తే దశలక్షణాః ।

కీర్తితాః పూర్వగ్రంథేషు లక్షణాని బ్రువేఽధునా ॥ ౩౧౦॥

లక్షణాని దశోక్తాని లక్ష్యన్తే తావదాదితః ।

గ్రహంశౌ మన్యతారౌ చ న్యాసాపన్యాసకౌ తథా ॥ ౩౧౧॥

అథ సంన్యాసవిన్యాసౌ బహుత్వం చాల్పతా తథా ।
లక్షణాని ద్వైతాని రాగాణాం మునయోఽబ్రువన్ ॥ 3౨౨॥

లక్ష్యే

ప్రారభ్యతే యేన గీతం స స్వరో గ్రహకో మతః ।
గీతసమాప్తిక్పన్నాసో వర్ణ్యతే చాంశకః పునః ॥ 3౨3॥
బహుశో గీయతే యేన స్వరేణాంశః స కథ్యతే ।
అంశస్వరస్తస్ససావేవ జీవస్వర ఇతి స్మృతః ॥ 3౨౪॥
ఉక్తదశలక్షణానాం నూనం స్యాద్ధౌరవం పురా ।
దేశ్యామిహ పునస్తేషాం సమ్మతం పరివర్తనమ్ ॥ 3౨౫॥
వ్యవహారే లక్షణానాం త్రయాణామేవ వర్ణనమ్ ।
దృశ్యతే కృతమాచార్యైర్వయం లక్ష్యానువర్తినః ॥ 3౨౬॥
గ్రహన్యాసాపన్యాసానాం నియమాః సామృతం హి తే ।
యథాయోగ్యం నైవ లక్ష్యే దృశ్యంత ఇతి సమ్మతమ్ ॥ 3౨౭॥

తథాహి కల్పినాథటీకాయాం

యేషాం శ్రుతిస్వరగ్రామజాత్యాది నియమో నహి ।
నానాదేశగతిచ్చాయా దేశీరాగాస్తు తే మతాః ॥ 3౨౮॥
కామచారప్రవర్తిత్వం దేశీరాగత్వలక్షణమ్ ।
నియమే తు సతి తత్ర మార్గత్వమనులక్షితమ్ ॥ 3౨౯॥

సారామృతే మతజ్ఞసమ్మతరాగలక్షణాని

గ్రహాంశతారమన్ద్రాశ్చ న్యాసాపన్యాసకౌ తథా ।
అపి సంన్యాసవిన్యాసౌ బహుత్వం చాల్పతా తథా ॥ 33౦॥
లక్షణాని ద్వైతాని రాగాణాం మునయోఽబ్రువన్ ।
దశానామపి చైతేషాం క్రమాల్లక్షణముచ్యతే ॥ 33౧॥
యేనాదౌ గీయతే గీతే స్వరేణ స భవేద్గ్రహః ।
బహుశో గీయతే యేన స్వరేణాంశః స కథ్యతే ॥ 33౨॥

అంశః స్వరోఽప్యసావేవ జీవస్వర ఇతి స్మృతః ।
 సీఛైః స్వరేణ యద్ధానం స మన్దస్వర ఉచ్యతే ॥ 333॥
 ఉచ్చైః స్వరేణ యద్ధానం స తారస్వర ఉచ్యతే ।
 న్యాసస్వరః స కథితో యేన గీతం సమాప్యతే ॥ 334॥
 అవాన్తరసమాప్తిం యో రాగస్య వితనోతి సః ।
 అపన్యాసః స స్మృతోఽన్యస్తాన్యన్త్రికసమాప్తికృత్ ॥ 335॥
 ఇతి భేదో భవేన్నాసాపన్యాసస్వరయోర్ద్వయోః ।
 సంన్యాసో నామ గీతాద్యఖణ్ణస్యైవసమాప్తికృత్ ॥ 336॥
 గీతఖణ్ణాద్యావయవస్యాన్తే తిష్ఠతి స స్వరః ।
 విన్యాస, ఏతౌ సన్యాసవిన్యాసౌ భరతాదిభిః ॥
 అన్తర్భూతావపన్యాసస్వర ఏవేతి కీర్తితమ్ ॥ 337॥
 అలఙ్ఘనం తదభ్యాసో బహుత్వం ద్వివిధం మతమ్ ।
 స్వరస్యాస్పర్శానం యత్తల్లఙ్ఘనం పరికీర్తితమ్ ॥ 338॥
 సాకలేన స్వరస్పర్శస్త్వలఙ్ఘనమితి స్మృతమ్ ।
 యదేకస్య స్వరస్యైవ వైరన్తర్యేణ వాథవా ॥ 339॥
 వ్యవధానేన స్యాద్భూయో భూయోఽప్యుచ్చారణం హి తత్ ।
 అభ్యాస ఇతి శంసన్తి బహుత్వం ద్వివిధం తతః ॥ 340॥
 అల్పత్వం చ ద్విధా ప్రోక్తమనభ్యాసాచ్చ లఙ్ఘనాత్ ।
 పూర్వోక్తాభ్యాసరాహిత్యమనభ్యాసః ప్రకీర్తితః ।
 పూర్వోక్తాలఙ్ఘనాభావో లఙ్ఘనం పరికీర్తితమ్ ॥ 341॥

వాదినంవాదిప్రకరణం

ప్రతిరాగే లక్షితవ్యాశ్చతుర్విధాః స్వరా బుధైః ।
 వాదినంవాద్యనువాదివివాదినశ్చ నిత్యశః ॥ 342॥
 వాదీస్వరస్త్యేక ఏవ సంవాద్యపి తథైవ చ ।
 శేషాణామనువాదిత్వం వివాదీ వర్జితస్వరః ॥ 343॥

గ్రన్తోక్తయః

రత్నాకరే,

చతుర్విధాః స్వరా వాదీ సంవాదీ చ వివాద్యపి ।

అనువాదీ చ వాదీ తు ప్రయోగే బహులః స్వరః ॥ ౩౪౪॥

శ్రుతయో ద్వాదశాష్టా వా యయోరస్తరగోచరాః ।

మిథః సంవాదినౌ తౌ స్తో నిగావన్యవివాదినౌ ॥ ౩౪౫॥

రిధయోరేవ వా స్యాతాం తౌ తయోర్వా రిధావపి ।

శేషాణామనువాదిత్వం వాదీ రాజాఽత్ర గీయతే ॥ ౩౪౬॥

సంవాదీ త్వనుసారిత్వాదస్యామాత్యోఽభిధీయతే ।

వివాదీ విపరీతత్వాద్ధీరైరుక్తో రిపూపమః ।

నృపామాత్యానుసారిత్వాదనువాదీ తు భృత్యవత్ ॥ ౩౪౭॥

వివాదిస్వరవ్యాఖ్యానే రత్నాకరప్రపశ్చితమ్ ।

రహస్యం కింఞ్చిదప్యాసీద్భిన్నం మర్మవిదాం మతే ॥ ౩౪౮॥

పారిజాతే

సంజీతశాస్త్రవేత్తారః ప్రవదన్తి మునీశ్వరాః ।

ప్రయోగో బహుధా యస్య వాదినం తం స్వరం జగుః ॥ ౩౪౯॥

మిథః సంవాదినౌ తౌ స్తః సపౌ స్యాతాం పసౌ తథా ।

న వాదీ నచ సంవాదీ న వివాద్యపి యః స్వరః ॥

సోఽనువాదీతి విజ్ఞేయః సూక్ష్మదృష్ట్యా విచక్షణైః ॥ ౩౫౦॥

రక్తివిచ్ఛేదహేతుత్వం యస్మిన్రాగే తు యస్య తత్ ।

తద్రాగస్థస్వరైస్తస్య వివాదిత్వం భవేద్భువమ్ ॥ ౩౫౧॥

సంజీతసమయసారే

సప్తస్వరాణాం మధ్యేఽపి స్వరే యస్మిన్సారాగతా ।

స జీవన్వర ఇత్యుక్తో హ్యంశో వాదీతి కథ్యతే ॥ ౩౫౨॥

జీవన్వరస్య సదృశః సంవాదీస్వర ఉచ్యతే ।

వివాదీ స్యాద్విసదృశః సోఽనువాదీ త్రయాత్మకః ॥ ౩౫౩॥

అనువాదిని సంవాదిని జీవస్వరకే సదా కలావిద్భిః ।
 బహుతబహుతరబహవః కార్యా రాగా విలోమేన ॥ ౩౫౪॥
 సుప్రయోగే వివాదీ సః స్వల్పః కార్యోఽథవా పునః ।
 ప్రచ్ఛాదనీయో లోప్యో వా మనాక్ స్పర్శః స్వరస్య యః ॥
 ప్రచ్ఛాదనం తదేవాహుర్లోపః స్వరస్య నికృతిః ॥ ౩౫౫॥
 పుణ్డరీకవిర్థలేన స్వగ్రన్థే ప్రతిపాదితమ్ ।
 వివాదీ తు సదా త్యాజ్య ఇతి మతం సునిశ్చితమ్ ॥ ౩౫౬॥
 ప్రయోగే బహుధావృత్తః స్వరో వాదీతి నామకః ।
 రాగస్య జీవభూతోఽసౌ మన్యతే గానకోవిదైః ॥ ౩౫౭॥
 ప్రత్యేకస్మింస్తు రాగేఽసౌ వాదీ హ్యతిమహత్వవాన్ ।
 నిశ్చాయకో రాగనామ్నః సమయస్యాపి వ్యజ్ఞాకః ॥ ౩౫౮॥
 విదగ్ధా గాయకా గీతే వివాదినమపిస్వరమ్ ।
 ఈషత్స్పర్శచాలనేన ప్రదర్శయన్తి లక్ష్యకే ॥ ౩౫౯॥
 ప్రాయః స్వరం వివాదినం యోజయన్త్యవరోహణే ।
 న తచ్ఛాస్త్రేఽపి దోషార్థం గ్రన్థేషు నియమోఽహ్యసౌ ॥ ౩౬౦॥
 సుప్రమాణయుతో మన్యే వివాద్యపి సురక్తిదః ।
 యథేషత్కృష్టవర్ణేన శుభ్రస్యాతివిచిత్రతా ॥ ౩౬౧॥

సంజీతసాధారణలక్షణం

ప్రాతఃకాలే తథా సాయం గేయా రాగాస్తు యే మతాః ।
 సన్నిప్రకాశనామానో హ్యస్మాభిరత్ర లక్షితాః ॥ ౩౬౨॥
 ఏతాద్భుతేషు రూపేషు రమణీయత్వమిష్యతే ।
 కోమలత్వే రిధయోశ్చ తీవ్రత్వే నిగయోరపి ॥ ౩౬౩॥
 సాయంజ్ఞానస్తీవ్రమేణ శుద్ధమేన తథేతరః ।
 ప్రదర్శ్యతే యథాయోగం నియమాయం సుసమ్మతః ॥ ౩౬౪॥
 సంజీతస్య ముఖ్యవర్గాస్త్రయః కైశ్చిత్సమర్థితాః ।

స్వరాణాం వికృత్యధీనా మర్మజ్ఞైః శాస్త్రకోవిదైః ॥ 3౬౫॥

శుద్ధస్వరసమ్మేలనే ప్రథమో భేదకో భవేత్ ।

రిధయోశ్చ కోమలత్వే ద్వితీయోఽపి సురక్తిః ॥ 3౬౬॥

మృదుత్వే నిగయోర్నిత్యం తృతీయః స్యాత్ స్వతంత్రకః ।

ద్విరూపితా మధ్యమేన తత్ర భేదాస్తు షడ్విధాః ॥ 3౬౭॥

షట్స్వతేష్వపి వర్గేషు లక్ష్యసంజీతవిస్తరః ।

సమావేశయితుం శక్య ఇతి నూనం వదన్తి తే ॥ 3౬౮॥

తానప్రకరణం

విస్తార్యతే యేన రాగః స తానః కథ్యతే బుధైః ।

శుద్ధకూటవిభేదేన ద్వివిధాన్తే సులక్షితాః ॥ 3౬౯॥

శుద్ధతానరహస్యం తల్లజ్యే నేహ పరిస్ఫుటమ్ ।

ఇతి తేషాం సమాఖ్యానం మన్యేత్ర నిష్ప్రయోజనమ్ ॥ 3౭౦॥

కేచిద్వదన్తి తానేభ్యో ఏతేభ్యో లక్ష్యవర్తనాని ।

ప్రసిద్ధం రాగత్వైవిధ్యం సముత్థితమనంశయమ్ ॥ 3౭౧॥

చతుర్దశీప్రకాశికాయామ్

తానో ద్విధా శుద్ధతానః కూటతాన ఇతి క్రమాత్ ।

ఏకైకరాగమాత్రాభివ్యక్తినమ్నాదకస్తు యః ॥ 3౭౨॥

స శుద్ధతాన ఇత్యుక్తః కూటతానః స ఉచ్యతే ।

యన్తు రాగద్వయస్ఫూర్తిః సాధారణతయా స్థితః ॥ 3౭౩॥

గ్రన్థకారాస్తు ప్రాచీనాః కస్మాచ్చిదపి కారణాత్ ।

ప్రయోజనం లక్ష్యగామి న వదన్తి పరిస్ఫుటమ్ ॥ 3౭౪॥

చతురశీతితి సజ్ఞ్యా సువ్యక్తా సర్వసమ్మతా ।

ప్రస్తావో మూర్ఛనాయాః స్యాత్కదాచిదేతదుత్థితః ॥ 3౭౫॥

కూటతానాః

రత్నాకరే

అసమ్పూర్ణాశ్చ సమ్పూర్ణా వ్యుత్క్రమోచ్చరితస్వరాః ।
 మూర్చ్ఛనాః కూటతానాః స్యుస్తత్సంఖ్యైరభిదధ్మహే ॥ ౩౭౬ ॥

పూర్ణాః పంచసహస్రాణి చత్వారింశద్యుతాని తు ।
 పక్షైకస్యాం మూర్చ్ఛనాయాం కూటతానాః సహ క్రమైః ॥ ౩౭౭ ॥

స్యః షాడవానాం వింశత్యా సహ సప్తశతాని తు ।
 ఔడువానాం తు వింశత్యా సహితం శతమిష్యతే ॥ ౩౭౮ ॥

చతుఃస్వరాణాం కూటానాం చతుర్వింశతిరీరితాః ।
 త్రిస్వరాః షడ్విస్వరౌ ద్వావేకస్త్యైకస్వరో మతః ॥ ౩౭౯ ॥

నియమోఽయం యథాయోగ్యం కల్పనీయో విచక్షణైః ।
 ప్రస్తారేఽపి మూర్చ్ఛనాయా ఉపర్యుక్తే సవిస్తరమ్ ॥ ౩౮౦ ॥

అఙ్గానేకాదిసప్తాంతానూర్ధ్వమూర్ధ్వం లిఖేత్కమాత్ ।
 హతే పూర్వేణ పూర్వేణ తేషు చాఙ్గే పరే పరే ॥

ఏకస్వరాదిసంఖ్యై స్యాత్కమేణ ప్రతిమూర్ధనమ్ ॥ ౩౮౧ ॥

ప్రస్తారనియమః రత్నాకరే

క్రమం న్యన్య స్వరః స్థావ్యః పూర్వః పూర్వః పరాదధః ।
 స చేదుపరి తత్పూర్వః పురస్తాపరివర్తినః ।
 మూలక్రమక్రమాత్పుష్టే శేషాః ప్రస్తార ఈదృశః ॥ ౩౮౨ ॥

ఖణ్డమేరుః దర్పణే

నష్టోద్దిష్టప్రబోధార్థం ఖణ్డమేరురథోచ్యతే ।
 సప్తకోష్ఠాం లిఖేదాద్యాం పఞ్చమేకైకకోష్ఠతః ॥ ౩౮౩ ॥

హీనం తు పూర్వపూర్వం స్యాత్పఞ్చషట్కమథో లిఖేత్ ।
 ఆద్యపఞ్చాదికోష్ఠే తు లిఖేదేకం పరేషు ఖమ్ ॥ ౩౮౪ ॥

ద్వితీయపఞ్చావప్యేకమాద్యకోష్ఠే లిఖేదుబ్ధః ।
 పరేషు పూర్వపూర్వాఙ్కం కోష్ఠసంఖ్యైగుణం న్యనేత్ ॥ ౩౮౫ ॥

ఏవమేవ లిఖేదఙ్కమధోఽధః పఞ్చైకోష్ఠకే ।
ఖణ్డమేరురయం ప్రోక్తో నష్టోద్దిష్టప్రబోధకః ॥ ౩౮౬ ॥

తదుపయోగః

వేద్యతానస్వరమితాన్దత్వా తేష్యేవ లోష్ఠకాన్ ।
మూలక్రమం లిఖిత్యాదావృద్దిష్టం తదధో లిఖేత్ ॥ ౩౮౭ ॥
స్వరాన్మూలక్రమస్యాన్త్యాత్పూర్వం యావత్తిథః స్వరః ।
ఉద్దిష్టాన్త్యస్తావత్తిథే కోష్ఠేఽధో లోష్ఠకం ఊపేత్ ॥ ౩౮౮ ॥
లోష్ఠచాలనమన్త్యాత్సత్త్యక్త్యా లబ్ధం క్రమో భవేత్ ।
సమశ్చేదన్తిమోఽన్తేన సోఽపి త్యాజ్యః ప్రయత్నతః ॥ ౩౮౯ ॥
లోష్ఠకాన్త్యాఙ్కసంయోగాదుద్దిష్టస్య మితిర్భవేత్ ।
సంఖ్యాయా తు యదా రూపే పృష్ఠే నష్టం తదుచ్యతే ॥ ౩౯౦ ॥
యైరఙ్కైర్నష్టసంఖ్యాయా స్మాన్మౌలికాఙ్కసమన్వితైః ।
నష్టతానస్వరస్థానం తైర్జాత్యా తం స్వరం లిఖేత్ ॥ ౩౯౧ ॥
క్రమోఽత్రాపి చ కర్తవ్యో లబ్ధత్యాగేన పూర్వవత్ ।
తథైవాత్ర లిఖేచ్ఛిష్టమేవం నష్టోత్తరం వదేత్ ॥ ౩౯౨ ॥
తానస్వరమితోర్ధ్వాధః పఞ్చైగాన్త్యాఙ్కమిశ్రణాత్ ।
ఏకస్వరాదితానానాం సంఖ్యాయతే స్ఫుటమ్ ॥ ౩౯౩ ॥

అలఙ్కారాః

దర్పణే

విశిష్టం వర్ణనస్థర్థమలఙ్కారం ప్రవక్షతే ।
ఏకైకస్యాం మూర్ఛనాయాం త్రిషష్టిరుదితా బుధైః ॥ ౩౯౪ ॥

భరతః (కల్లినాథటీకాయామ్)

శశినా రహితేవ నిశా విజలేవ నదీ లతా విపుష్పేవ ।
అవిభూషితేవ కాంతా గీతిరలక్ష్మారహీనా స్యాత్ ॥ ౩౯౫॥

తత్ప్రయోజనం రాగవిబోధే

అలమేతేలక్ష్మారా రజ్జునలబ్ధ్యై స్వరావబోధాయ ।
వర్ణాజ్ఞానాయ చ తదవశ్యం పూర్వమభ్యస్యాః ॥ ౩౯౬॥

గ్రన్థోక్తసప్తతాలాః

ధ్రువో మఠ్యో రూపకచ ఝమ్పస్త్రిపుట ఏవ చ ।
అఠతాల ఏకతాలః సప్తతాలాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩౯౭॥

ఉపర్యుక్తతాలాశ్రితాలక్ష్మారాః

ఏతత్తాలసమాశ్రితా హ్యలక్ష్మారాస్తు సప్త తే ।
అహోబలేన సమ్ప్రొక్తా పారిజాతే స్వనిర్మితౌ ॥ ౩౯౮॥
ఇన్ద్రనీలో మహావజ్రో నిర్దోషః సీరకోకితౌ ।
ఆవర్తకః సదానన్దస్తేషాం సంజ్ఞా భవన్త్విమాః ॥ ౩౯౯॥

అన్యేఽపి లక్ష్యగతాలక్ష్మారాః

అన్యేఽపి స్యురలక్ష్మారా నియతముపయోగినః ।
నవ్యశిషార్థివర్గస్య తాన్ ప్రవక్ష్యామి నామతః ॥ ౪౦౦॥
భద్రో నన్దో గాత్రవర్ణో బిన్దురభ్యుచ్చయస్తథా ।
ఆషిష్టః ప్రేక్షితః శేషనస్త్రీవర్ణో జవవారిదౌ ॥ ౪౦౧॥
శఙ్ఖాక్షేపౌ మతాహ్యతే త్రయోదశ సులక్షణాః ।
సమ్మత్యాహోబలస్యైవ సజ్ఘహితా మాత్ర తే ॥ ౪౦౨॥
అలక్ష్మారలక్షణాని సుప్రసిద్ధాని గ్రన్థకే ।
పారిజాతే యతస్తేషాం పునరుక్తిర్నిరర్థికా ॥ ౪౦౩॥

రాగజాతయః

రాగప్రసక్తాంశకాదీన్ వివాదినః స్వరానపి ।
విచార్య శారదేవేన రాగజాతీః సులక్షితాః ॥ ౪౦౪॥
తదేవ తత్త్వమాలమ్భ్య మన్యేఽత్ర శక్నుయాద్భుధః ।
వర్గీకర్తుం వ్యవహారప్రసిద్ధాన్ రాగభేదకాన్ ॥ ౪౦౫॥
ఇతి శ్రీలక్ష్యసంజీతప్రథమాధ్యాయ ఈరితః ।
చతురాఖ్యేన భరతపూర్వఖణ్డనివాసినా ॥ ౪౦౬॥

శ్రీమల్లక్ష్మసంజీతమ్ ప్రథమావృత్తిః

ద్వితీయాధ్యాయః

అథ శ్రీలక్ష్మసంజీతద్వితీయాధ్యాయ ఈర్వతే ।
చతురాభ్యేన భరతపూర్వఖణ్డనివాసినా ॥ ౧॥

రాగప్రకరణం

దర్పణే

యోఽయం ధ్వనివిశేషస్తు స్వరవర్ణవిభూషితః ।
రజ్జుకో జనచిత్తానాం స రాగః కథ్యతే బుధైః ॥ ౨॥
ఔడవః పంచుభిః ప్రోక్తః స్వరైః షడ్భిశ్చ పాడవః ।
సమూర్ణః సప్తభిరేయ ఏవం రాగస్త్రిధా మతః ॥ ౩॥

రాగజనకమేలసజ్జేతః

ద్విసప్తతిమేలకేషు త్యక్తౌ తాననవశ్యకాన్ ।
దిజ్జాత్రానేవ స్వీకుర్మో లక్ష్మమార్గోపయోగినః ॥ ౪॥
పర్యాయో మేలశబ్దస్య భాషాయాం థాట ఈక్షితః ।
గ్రన్థేషు కేషుచిత్తత్ర సంస్థితీరపి లక్ష్మతే ॥ ౫॥
ప్రచరద్రూపసంజీతమఖిలం స్యాత్పరిస్ఫుటమ్ ।
తన్మేలేషు సమావిష్టమితి మర్మవిదాం మతమ్ ॥ ౬॥
జన్యజనకమేలానాం కల్పనం వైవ గర్హితమ్ ।
ప్రాక్పృసిద్ధం త్విదమేవ తత్త్వమాసీత్సుసమ్మతమ్ ॥ ౭॥
అస్మిన్ గ్రన్థే మేలకానాం దశానాం యత్ప్రయోజనమ్ ।
తత్సౌకర్యాయ సంజీతదృష్ట్యా చాకారి కేవలమ్ ॥ ౮॥

దశమేలవర్ణనం

అథ వక్ష్యే క్రమాన్మేలాన్ దశసంఖ్యాన్ సవిస్తరమ్ ।
 లక్ష్యసంజీతపద్ధత్యా జీవభూతాంశ్చ తత్త్వతః ॥ ౯॥

శుద్ధస్వరసముద్భూతో వేలావలస్య మేలకః ।
 శక్కురాభరణాఖ్యోఽసౌ పూర్వసూరివినిశ్చితః ॥ ౧౦॥

తస్మిన్నేవ తీవ్రమస్య స్వరస్య పరికల్పనాత్ ।
 శేషశుద్ధస్వరైస్తత్ర కల్యాణీమేలసమ్భవః ॥ ౧౧॥

రిధౌ తు కోమతా యత్ర గనీ తీవ్రౌ చ తీవ్రమః ।
 స్యాత్పరివీనామకోఽసౌ సన్ధ్యాకాలోచితో ధ్రువమ్ ॥ ౧౨॥

ఉపర్యుక్తే తు మేలే చేన్మధ్యమః శుద్ధసంజ్ఞకః ।
 భైరవాఖ్యో నియతం స్యాత్ ప్రథమప్రహరోచితః ॥ ౧౩॥

ప్రసిద్ధా భైరవీమేలే కోమలా రిగధానయః ।
 సూర్యోదయాత్పరం గానం తన్మేలస్య సుసమ్మతమ్ ॥ ౧౪॥

కోమలా రిగధాశ్చాథ మనీ తీవ్రౌ స్వరావపి ।
 లక్ష్యమార్గప్రసిద్ధే స్యుర్మేలకే తోడికాహ్వయే ॥ ౧౫॥

కోమలా నిధగా యత్ర శేషాస్తే శుద్ధసంజ్ఞతాః ।
 యస్మిన్నాసావరీ మేలః స ప్రోక్తో లక్ష్యవేదిభిః ॥ ౧౬॥

కామ్భోజీమేలనే సన్తి శుద్ధాః సరిగమాపధాః ।
 నిస్వరే స్యాత్కోమలత్వమపి ప్రజ్ఞా బ్రువన్తి తే ॥ ౧౭॥

ఇత్యేవం దశ సమ్ప్రొక్తౌ లక్ష్యలక్షణసంజ్ఞతాః ।
 సవిస్తరం మయా మేలాః సుమతా రాగహేతవః ॥ ౧౮॥

దశమేలనామనిర్దేశః

కల్యాణీమేలకస్తావద్యో బిలావల్యా ద్వితీయకః ।
 ఖమ్మాజాఖ్యస్తృతీయః స్యాద్భైరవస్య చతుర్థకః ॥ ౧౯॥

పఞ్చమో భైరవీనామా షష్ఠస్తావసావరీరీతః ।

సప్తమస్తోడికాహ్వోఽపి పూర్వ్యభిధోఽష్టమః స్మృతః ॥ ౨౦॥

నవమో మారవాభిజ్ఞో దశమః కాఫిసంజ్ఞితః ।

ఇత్యేతే దశ మేలాస్తే రాగోత్పాదనహతవః ॥ ౨౧॥

తేషామేవ గ్రన్థసంజ్ఞాః

అత ఊర్ధ్వం ప్రవక్ష్యామి గ్రన్థసంజ్ఞాః సవిస్తరమ్ ।

జిజ్ఞాసూనాం భవేద్యేన సౌకర్యమవిశక్కితమ్ ॥ ౨౨॥

కల్యాణీమేలకో లక్ష్మ్యే గ్రన్థేష్వపి తథైవ చ ।

భవేద్విలావలీమేలః శక్జరాభరణాభిధః ॥ ౨౩॥

ఖమ్మాజీమేలకోఽస్మాకం గ్రన్థే కామ్భోజినామకః ।

లక్ష్మ్యజ్ఞానాం భైరవో యస్తత్ర మాలవగౌడకః ॥ ౨౪॥

భైరవ్యాసావరీమేలా తోడిభైరవినామకౌ ।

తోడివ్యపదిష్టమేలో వరాళినామకః పునః ॥ ౨౫॥

లక్ష్మ్యేతత్ర పూర్వసంజ్ఞో యస్తత్ర స్యాత్కామవర్ధనః ।

మారవాఖ్యో లక్ష్మ్యగతో గ్రన్థేషు గమనశ్రమః ॥ ౨౬॥

కాఫినామాఽధునికోఽపి తత్ర శ్రీరాగసంజ్ఞితః ।

ఏవం జనకమేలానాం సంజ్ఞాః స్యుర్గ్రన్థసమ్మతాః ॥ ౨౭॥

టిప్పనీ

శక్యా నేతుం మేలసంజ్ఞా తత్రేషన్న్యునతామసౌ ।

తదూనతవం తు రచనాకారీన్యాధిక్యమావహేత్ ॥ ౨౮॥

సరిగమపధాభ్యేషు శుద్ధస్వరేషు కేవలమ్ ।

ప్రత్యేకం షడ్జభావేన కల్పితేషు యథాక్రమమ్ ॥ ౨౯॥

బిలావలీ తథా కాఫీ భైరవీ యమనోఽప్యసౌ ।

ఖమాజ ఆసావరీ చేత్యేతే మేలాః స్యురజ్ఞాసౌ ॥ ౩౦॥

శుద్ధవికృతభిద్ధ్వారా హ్యేతేషు స్యాత్ సపాటవమ్ ।

క్షమం సమావేశయితుమస్మత్సంజ్ఞీతముత్తమమ్ ॥ ౩౧॥

కదాచిదేవమేవాస్మత్పణ్డితైః స్యుః ప్రకల్పితాః ।
 కేవలం ముఖ్యషడ్రాగా యేన కేనాపి వర్తమా ॥ 3౨॥
 సాదృశ్యమప్యసాదృశ్యమన్యరాగగతం తతః ।
 దృష్ట్యా తత్త్వాదినియమః కృత ఏతైరసంశయమ్ ॥ 33॥
 వ్యవస్థానం సమీచినా కిన్త్వాదావేకవాక్యతా ।
 రాగరూపగతాభీష్టా యతః ప్రీతిః సతాం భవేత్ ॥ 3౪॥
 ప్రాచీనగ్రంథకారైర్హి ముఖ్యరాగాః షడిరితాః ।
 దశమేలాన్వయం బ్రూమో నాత్ర దోషోఽస్తి కశ్చన ॥ 3౫॥
 తత్తద్గన్తైర్హి జనకసంఖ్యా భిన్నాః ప్రకల్పితాః ।
 సారాసారవిచారజైరేతజ్జేయం యథోచితమ్ ॥ 3౬॥
 గ్రంథే చత్వారింశచ్చతరాగనిరూపణాభిధే ।
 నారదోక్తే దశసంఖ్యాః పుంరాగాః పరికల్పితః ॥ 3౭॥

జన్యరాగనామాని

కల్యాణమేలే

యమనః శుద్ధకల్యాణో భూపాలీ హమ్మిరాహ్వయః ।
 కేదారశ్చాయనాటశ్చ కామోదః శ్యామసంజ్ఞితః ॥ 3౮॥
 హిన్దోలో గౌడసారంగ్గో మాలశ్రీర్యమనీ తథా ।
 చన్ద్రకాన్తాదికా ఏతే రాగాః కల్యాణమేలజాః ॥ 3౯॥

బిలావలమేలే

బిలావలో బిహగశ్చ దేశికారః పహాడికా ।
 కకుభః శక్కురా నట్టో మాడోదేవగిరీ పునః ॥ ౪౦॥
 సర్పర్దాఖ్యా గుణకేలీ శుక్లా నటబిలావలీ ।
 హంసధ్వనిస్తథైవాపి లచ్చాశాఖో గుణిప్రియః ॥ ౪౧॥
 కల్యాణో హేమపూర్వః స్యాద్దుర్గా శుద్ధసమైర్యతా ।

ఇత్యేతే సమృతా లక్ష్యే రాగా వేలావలోత్థితాః ॥ ౪౨॥

ఖమ్మాజీమేలే

ఖమ్మాజశ్చాథ ర్ఘిష్టాటీ సోరటీ దేశనామకః ।
 ఖమ్బావతీ తిలజీకా దుర్గా రాగేశ్వరీ తథా ॥ ౪౩॥
 జయావస్తీ గౌణసంజ్ఞః కామోదస్తీలకాభిధః ।
 బడహంసస్తథా గారా నారాయణీ సులక్షణా ॥ ౪౪॥
 ప్రతాపాద్యవరాళీ స్యాన్నాగాద్యాపి స్వరావలిః ।
 ఇత్యేతే కీర్తితాస్తజ్జైర్మేలే ఖమ్భాజనామకే ॥ ౪౫॥

భైరవమేలే

భైరవశ్య కలిజశ్చ రజ్జానీ మేఘపూర్వికా ।
 సౌరాష్ట్రీ జోగీయా చైవ రామకేలీ ప్రభాతకః ॥ ౪౬॥
 విభాసో గౌర్యహరీ స్యాత్పంచమో లలితాద్యకః ।
 సావేరీ చాథ బజ్రాలో భైరవః శివపూర్వకః ॥ ౪౭॥
 ఆనందభైరవోఽవ్యత్ర గుణక్రియా హిజేజకః ।
 ఇత్యేతే భైరవాన్మేలాజాతా రాగా బుధైర్మతాః ॥ ౪౮॥

భైరవీమేలే

భైరవీ మాలకోశశ్చ హ్యసావరీ ధనాశ్రికా ।
 భూపాలో ర్ఘిలఫో రాగో జజ్ఞాలో మోటకీ తథా ॥ ౪౯॥
 శుద్ధసామంతనామాపి దాక్షిణాత్యగుణిప్రియః ।
 వసంతాద్యముఖార్యేతేరాగా భైరవీమేలజాః ॥ ౫౦॥

ఆసావరీమేలే

ఆసావరీ జౌనపూరీ దేవగాన్ధారర్ఘిలఫౌ ।
 సింఘభైరవికాసంజ్ఞా హ్యడాణాఖటకౌశికాః ॥ ౫౧॥
 దరబారీకానడాఖ్యా దేశికా విబుధప్రియా ।

ఆసావరీసుమేలోత్థా రాగా ఏతే సుసమ్మతాః ॥ ౫౨॥

తోడిమేలే

తోడి గుర్జరికాప్యన్యా మీయాన్తోడి తధైవ చ ।
దరబారీ మూలతానీ తోడిమేలసముదభవాః ॥ ౫౩॥

పూర్వీమేలే

పూర్వీ గౌరీ తథా రేవా విభాసో దీపకః పునః ।
త్రివేణీ మాలవీ టక్కి జేతశ్రీశ్చ వసన్తికా ॥ ౫౪॥
పరజా క్షుద్రగీతార్హా ధనాశ్రీః పూరియాద్యకా ।
శ్రీరాగః సుమతాహ్యేతే రాగాః పూర్వాన్యః సుమేలనే ॥ ౫౫॥

మారువామేలే

మారువా పూరియా వైవ లలితా సోహనీ తథా ।
వరాటిజేతభజ్జారా విభాసో భట్టిహారికా ॥ ౫౬॥
సాజగీరీ విచిత్రాసౌ మాశీగౌరా గుణిప్రియా ।
మారువాఖ్యే మతా మేలే రామా గానవిశారదైః ॥ ౫౭॥

కాఫీమేలే

ధనాశ్రీస్సైన్ధవీకాఫీధానీభీమపలాసికాః ।
బహారో మధ్యమాదిశ్చ వాగీశ్వరీ హ్యడాణకః ॥ ౫౮॥
హుసేనీ మేఘమల్లారో మీయామ్మల్లారనామకః ।
సుహా నీలామ్బరీ సూరమల్లారః పటమజ్జరీ ॥ ౫౯॥
ప్రదీపకీ శహాణా చ దేశాఖ్యా హంసకంజుణీ ।
వృన్దావనస్తథా పీలుః కౌశికో నాయకీ పునః ॥ ౬౦॥
మీయామ్పూర్వకసారజః సుగ్రాహీ స్యాత్ గుణిప్రియా ।
ఇత్యేతే కాఫీమేలోక్తాః స్మర్తవ్యా గాయనోత్తమైః ॥ ౬౧॥

కల్యాణీమేలే

జన్యరాగాః

ఇమనః

కల్యాణీమేలసజ్జాతః కల్యాణైమనాభిధః ।

గాంధారాంశగ్రహన్యాసః సాయంజ్కలోచితో మతః ॥ ౧॥

కేచిదేనం సజ్గరన్తి పారశీకప్రదేశజమ్ ।

అన్యేఽస్మద్దేశజమాహుర్బుధైః కార్యోఽత్ర నిర్ణయః ॥ ౨॥

పద్ధత్యాం దాక్షిణాత్యానాం నూనం తత్ర ప్రవర్తతే ।

కల్యాణో యమునాసంజ్ఞః సాయజ్జేయో నివర్జితః ॥ ౩॥

స్వరే గాంధారకేఽప్యత్ర న్యాసః స్వాదతిరక్తిదః ।

ఈషత్స్పర్శః శుద్ధమస్య లక్ష్మ్యే దృష్టోఽవరోహణే ॥ ౪॥

కల్యాణే శాస్త్రగ్రన్థోక్తే శుద్ధమస్య ప్రవేశనాత్ ।

కదాచిదిమనోత్పత్తిరితి నైవ విసంజ్గతమ్ ॥ ౫॥

ఆలాపయోగ్యతా హ్యస్య రాగస్య బహుసమ్మతా ।

పూర్ణత్వసరలత్వాభ్యాం గానం చాస్య నిర్గలమ్ ॥ ౬॥

కల్యాణీమేలకన్యస్తరాగభ్రష్టాస్తు గాయకాః ।

నిశ్చయేన పతన్యత్ర యతోఽసౌ స్వాత్మదాశ్రయః ॥ ౭॥

కల్యాణీమేలజా రాగా విభజ్యన్తే త్రిధా పునః ।

అమైకమద్విమా ఇతి సౌకర్యార్థం వివక్షణైః ॥ ౮॥

ద్విమధ్యమేషు రాగేషు మర్మజ్ఞైస్తత్ర దృశ్యతే ।

ఈషద్వేలావలస్పర్శః కౌశల్యాపన్స్తుతో ద్రువమ్ ॥ ౯॥

సన్నిప్రకాశరాగాణాం మృదుతా రిధయోస్తతః ।

మేలమేనం సమారభ్య తీవ్రత్వే పరివర్తితా ॥ ౧౦॥

పరివర్తనమప్యేతన్నూనం సన్తోషకారణమ్ ।

భిన్నరససమాస్వాదాన్మనో హర్షం ప్రపద్యతే ॥ ౧౧॥

ద్రుతమధ్యవిలమితలయైస్త్రిభిరలఙ్కృతః ।

రాగోఽయం నియతం లక్ష్యే సర్వేషాం సుఖమావహేత్ ॥ ౧౨॥

ప్రాధాన్యం తత్ర పూర్వాణ్ణే పూర్వరాత్ర్యాం సులక్షితమ్ ।

తతో గీతమధ్యబిందుశ్చలతీవ క్రమాత్పురః ॥ ౧౩॥

మధ్యరాత్రిగతౌ గన్యౌ కోమతౌ సర్వరక్తిదౌ ।

అవగతం రహస్యం తత్ సర్వైశ్చ మర్మవేదిభిః ॥ ౧౪॥

కోమలత్వం తద్రిధయోస్తీవ్రత్వం నిగయోరపి ।

శేషయామసుప్రసక్తముషఃకాలస్య దర్శకమ్ ॥ ౧౫॥

తీవ్రమస్య స్థితిస్తత్ర రాత్రిశేషప్రసూచికా ।

అపసయస్తు తస్యైవ దినోదయముదీరయేత్ ॥ ౧౬॥

ప్రతిమేలం కేచిద్రాగాః పరమేలప్రసూచకాః ।

ద్విరూపాణాం స్వరాణాం చ ప్రయోగేణ వ్యవస్థితాః ॥ ౧౭॥

ప్రాయో లక్ష్యే సమీరితం వైవాంశత్వం తు నిస్వరే ।

సంవాదిత్వం భవేత్తస్య నియతం దృష్టిగోచరమ్ ॥ ౧౮॥

ప్రకారా బహవోఽప్యత్ర కల్యాణస్య మతౌ బుధైః ।

వ్యవహారప్రసిద్ధా యే సజ్జుహితౌ మయా పునః ॥ ౧౯॥

శుద్ధకల్యాణః

కల్యాణీమేలకోత్పన్నో రాగోఽసౌ మన్యతే బుధైః ।

శుచికల్యాణ ఇత్యాహ ఆరోహే మనివర్జితః ॥ ౨౦॥

గాంధారః సుమతో వాదీ కైశ్చిదృషభ ఈరితః ।

మన్ద్రమధ్యస్వరైర్గితో నియతం స్యాత్ సుఖావహః ॥ ౨౧॥

గవాదిత్వే సనియమం ధైవతో మన్త్రిసన్నిభః ।

సత్యంశే రిషభే నూనం సంవాదీ పశ్చామో భవేత్ ॥ ౨౨॥

ఋంశో గేయః సదా పూర్వం యమనాదితి సమ్మతమ్ ।

గాంధారాంశస్తత్పరం స్యాన్నియమో హి మనీషిణామ్ ॥ ౨౩॥

భూపాల్యాః స్ఫుటభేదోఽస్య లక్ష్యతే గుణిసమ్మతః ।

మనీషీనాగాంశకాసావేతస్మిన్స్తద్విరుధ్యతే ॥ ౨౪॥

స్యాతాం విలోమకే హ్యత్ర స్వరౌ యది నిమగ్నమౌ ।
ఘర్షణేనైవ సుశ్రవ్యం కర్తవ్యం తత్ప్రదర్శనమ్ ॥ ౨౫॥

భూపాలీ

కల్యాణీమేలసజ్జాతా భూపాలీ బుధసమ్మతా
ఆరోహే చావరోహేఽపి మనిహీనా భవేత్ సదా ॥ ౨౬॥

గాంధారః కేవలం వాదీ ధైవతోఽమాత్య ఈరితః ।
స్యాదస్యాః ప్రకృతిః శుద్ధకల్యాణసదృశీ ధ్రువమ్ ॥ ౨౭॥

పూర్వాఙ్గస్య ప్రధానత్వాత్ సాయజ్గేయత్వమీక్షితమ్ ।
సమ్పూర్ణావరోహణోఽపి కల్యాణోఽస్యా భవేత్ప్రథక్ ॥ ౨౮॥

సత్యుత్తరాఙ్గప్రాధాన్యే దేశికారః సముద్భవేత్ ।
వాదిత్వాద్దైవతస్యైవ వైలక్షణ్యం ప్రకాశయేత్ ॥ ౨౯॥

స్వరయోర్నిమయోర్యత్ర దౌర్బల్యం లక్షితం భవేత్ ।
సజ్గతిర్గపయోః ప్రాయస్తత్ర రక్తిం సమావహేత్ ॥ ౩౦॥

మన్యూనో మోహనః శాస్త్రే సన్ధ్యాకాలోచితః స్వయమ్ ।
కర్ణాటకీయ పద్ధత్యాం తన్నామైవాధునాపి సః ॥ ౩౧॥

భూపాలీ కుత్రచిత్ప్రొక్తా ప్రాతర్గేయా చ గాంశకా ।
రిగధకోమలాన్యత్ర మన్యే లక్ష్యవిరోధి తత్ ॥ ౩౨॥

గాంధారోద్గ్రాహసమృన్న ఆలాపః సుమతో సతామ్ ।
వివిధస్వస్థానకేషు సుగీతో రజ్జాయేన్మనః ॥ ౩౩॥

సకలరాగసాధారణాలాపలక్షణం

రత్నాకరే

గ్రహంశమన్ద్రతారాణాం న్యాసాపన్యాసయోస్తథా ।
అల్పత్వస్య బహుత్వస్య షాడవౌడువయోరపి ।
అభివ్యక్తిర్యత్ర దృష్టా స రాగాలాప ఉచ్యతే ॥ ౩౪॥

రూపకలక్షణం

రూపకం తద్వదేవ స్యాత్పుథగ్భూతవిదారికమ్ ॥ ౩౫॥

ఆక్షిప్తికాలక్షణం

చక్షుత్పుటాదితాలేన మార్గత్రయవిభూషితా ।

ఆక్షిప్తికా స్వరపదగ్రథితా కథితా బుధైః ॥ ౩౬॥

కల్పినాథటీకాయాం

పుథగ్భూతా విచ్ఛిద్య విచ్ఛిద్య ప్రయుక్తవిదార్యో గీతఖణ్డాని యస్మిన్నితి రూపకమ్
। అపన్యాసేష్వవిరమ్యైకాకారేణ ప్రవృత్త ఆలాపః । స ఏవాపన్యాసేషు విరమ్య విరమ్య
ప్రవృత్తం రూపకమ్ ।

చక్షుత్పుటాదిమార్గతాలాః ప్రసిద్ధాః । చిత్రాదయస్త్రయో మార్గా మార్గసంజీతే ప్రసిద్ధాః ।

ఆలప్తిలక్షణం

రాగాలపనమాలప్తిః ప్రకటీకరణం మతమ్ ।

సా ద్విధా గదితా రాగరూపకాభ్యాం విశేషణాత్ ॥ ౩౭॥

రాగాలతిస్తు సా యా స్యాదనపేక్ష్యేవ రూపకమ్ ।

స్వస్థానైః సా చతుర్భుః స్యాదితి గీతవిదో విదుః ॥ ౩౮॥

ప్రాచీనశాస్త్రోక్తస్వస్థానాని

యత్రోపవేశ్యతే రాగః స్వరే స్థాయీ స కథ్యతే ।

తతశ్చతుర్థో ద్వ్యర్థః స్యాత్స్వరే తస్మాదధస్తనే ॥ ౩౯॥

చాలనం ముఖచాలః స్యాత్స్వస్థానం ప్రథమం చ తత్ ।

ద్వ్యర్థస్వరే చాలయిత్వా న్యసనం తద్వీతీయకమ్ ॥ ౪౦॥

స్థాయీస్వరాదష్టమస్తు ద్విగుణః పరికీర్తితః ।

వ్యర్థద్విగుణయోర్మధ్యే స్థితా అర్థస్థితాః స్వరాః ॥ ౪౧॥

అర్థస్థితే చాలయిత్వా న్యసనం తు తృతీయకమ్ ।

ద్విగుణే చాలయిత్వా తు స్థాయీన్యాసాచ్ఛతుర్థకమ్ ॥

ఏభిశ్చతుర్భుః స్వస్థానై రాగాలప్తిర్మతా సతామ్ ॥ ౪౨॥

రాగస్థాపనాప్రకారః

స్తోకస్తోకైస్తతః స్థాయైః ప్రసన్నైర్బహుభజ్జిభిః ।

జీవస్వరవ్యాప్తిముఖ్యై రాగస్య స్థాపనా భవేత్ ॥ ౪౩॥

టీకాయాం

జీవస్వరోఽశస్వరః । ఉత్తస్వస్థానచతుష్టయప్రయుక్తాయామాలప్రాప్తకలక్షణైః స్వత్వై
రాగావయవైర్విస్తార్యమాణాయామాపాతతోఽభివ్యక్తస్య రాగస్య రాగాంతరసాధారణస్థాయాదిప్రయే
సతి కింఞ్చత్ప్రతియమానతా భవేదిత్యభిప్రాయః ।

ఉదాహరణం

యథా లోకే సభాం ప్రత్యాగచ్ఛతో దేవదత్తస్య స్వరూపేణాభివ్యక్తస్య తతః సభాం
ప్రవిశ్యోపవిష్టస్య తస్య స్వసదృశరూపవేషభాషాదిసాఙ్కర్యాత్స్వరూపతిరోభావే సతి
యథా తస్య కింఞ్చత్ప్రతియమానత్వమ్ । యథా వా పృథగానీయ భిన్నవర్ణేషు మణిషు
ప్రోతస్య ముక్తామణేర్మణ్యంతరచ్ఛాయోపరాగాత్స్వరూపతిరోభావే సతి యథా తస్య
కింఞ్చత్ప్రతియమానత్వం తద్వత్ ।

హమ్మీరః

కల్యాణీనామకే మేలే హమ్మీరః ప్రోవ్యతే బుద్ధైః ।

గగ్రహః పాంశకః కైశ్చిద్దైవతాంశోఽపి లక్ష్యతే ॥ ౪౪॥

ధైవతేఽవధారణం యన్నైతద్వాదిత్వకారణమ్ ।

లక్ష్యగతం సమాలోచ్య బుధః కుర్యాత్స్వనిర్ణయమ్ ॥ ౪౫॥

స్యాదారోహ నిదౌర్బల్యమవరోహేఽపి గస్య తత్ ।

సాయజ్జేయం తథా పూర్ణం వక్రం రూపం సతాం మతమ్ ॥ ౪౬॥

మధ్యమావత్ర ద్వౌ గ్రాహ్యా రోహణ ఏవ తీవ్రమః ।

సరలత్వే రోహణస్య యమనః స్యాత్సునిశ్చితమ్ ॥ ౪౭॥

సఙ్ఖతాథమధానాం స్యాదేతద్రూపం పరిస్ఫుటమ్ ।

ప్రాయోఽనేనైవ శ్రోతారః కుర్వన్తి నామనిర్ణయమ్ ॥ ౪౮॥

ద్విమధ్యమేషు రాగేషు నియమః ప్రాయశో భవేత్ ।

ఆరోహ స్యాన్నిదౌర్బల్యం గదౌర్బల్యం విపర్యయే ॥ ౪౯॥

శుద్ధకల్యాణకేదారయమనా మిత్రితా ఇహ ।

ఇతి కేచిద్వర్ణయన్తి వ్యవహారాధ్వని ధ్రువమ్ ॥ ౫౦॥

కేదారః

కల్యాణీమేలకే ప్రోక్తః కేదారో బహుసమ్మతః ।
 శక్కురాభరణేఽప్యన్యే కేచిదాహుర్విపశ్చితః ॥ ౫౧॥
 మద్వన్ద్యమిహ సమ్ప్రాక్తం గౌణత్వం తీవ్రమే యది ।
 అంశత్వం శుద్ధమేఽభీష్టం వ్యస్తత్వం చాపి తత్స్వరే ॥ ౫౨॥
 రిగోనత్వం రోహణేస్యాత్ పూర్వాజ్ఞే సమ్మతం సతామ్ ।
 అసత్ప్రాయత్వమారోహే చావరోహే తు గన్యతత్ ॥ ౫౩॥
 పజ్ఞత్వం యది గాన్ధారే నిషాదే నియమేన తత్
 సాధారణో దృశ్యతేఽయం నియమో లక్ష్మవేదినామ్ ॥ ౫౪॥
 ప్రయోగేఽత్ర మధ్యమౌ ద్వా సుయుక్తావతిరక్తిదౌ ।
 లక్షితం నైతదన్యేషు బహుషు లలితం వినా ॥ ౫౫॥
 ధమార్దవం రిధాలృత్వం సోమనాథాదికా విదుః ।
 రాగేఽస్మిల్లక్ష్మరోధి తన్మతం నాస్మత్సుసమ్మతమ్ ॥ ౫౬॥
 పూర్వాజ్ఞే రిగదౌర్బల్యం యథోపరి నిరూపితమ్ ।
 తథైవ చోత్తరాజ్ఞేఽపి నిధయోస్తత్సునిశ్చితమ్ ॥ ౫౭॥

హిందోలః

కల్యాణీమేలకోత్థః స్వాధిన్దోలః సర్వసమ్మతః ।
 ప్రాతఃకాలప్రగేయోఽపి ధాంశకో గాంశకోఽథవా ॥ ౫౮॥
 వాదిత్వం తద్గన్వరస్య ప్రాతర్నైవ సురక్తిదమ్ ।
 ఇతి కేచిద్గన్య ప్రాహుః సమీచినం హి మే మతే ॥ ౫౯॥
 రిపయోరత్ర లుప్తత్వాదమాత్యో గన్వరో భవేత్ ।
 అవరోహణ వర్జేన ప్రాయో గానం సుఖావహమ్ ॥ ౬౦॥
 లక్ష్మే క్రమాత్సగాసక్తా రిమచ్ఛాయావరోహణే ।
 న తన్మన్యేఽతిదోషార్థం తత్రాపి యత్సాస్తతా ॥ ౬౧॥
 కేచిదేనం వర్ణయన్తి భైరవస్యైవ మేలనే ।

ఆసావరీమేలనేఽన్యే లక్ష్యమార్గవిరోధి తత్ ॥ ౬౨॥
 మాలశ్రీః పూరియా వైవ వసన్తీనామికా పునః ।
 అత్ర రూపే సమ్మిలన్తి మతమేతన్మనీషిణామ్ ॥ ౬౩॥
 సాయజ్జేయత్వగాంశత్వే ప్రోక్తే కైశ్చిద్విచక్షణైః ।
 సుసజ్గతం తదపి స్యాద్భుభః కుర్యాత్స్వనిర్ణయమ్ ॥ ౬౪॥

కామోదః

కల్యాణీమేలకే తత్ర కామోదో విబుధప్రియః ।
 ద్విమధ్యమప్రయోగేణ లక్ష్యేఽసౌ స్యాద్ద్విమేలజః ॥ ౬౫॥
 పఞ్చమస్యైవ వాదిత్వం విదుషామత్ర సమ్మతమ్ ।
 అమాత్యత్వం రిస్వరే స్యాద్భవక్రమవరోహణే ॥ ౬౬॥
 తీవ్రమస్య ప్రయోగోఽపి స్వల్ప ఏవానులోమకే ।
 నిషాదః స్యాదసత్ప్రాయ ఆరోహే తద్విదాం మతే ॥ ౬౭॥
 రిపయోః సజ్గతిర్నిత్యం రాగమేనం ప్రకాశయేత్ ।
 రాత్ర్యాం ప్రథమకే యామే గానం చాస్య శుభం భవేత్ ॥ ౬౮॥
 గౌడహమ్మీరసంయోగాద్రూపమేతత్సులక్షితమ్ ।
 కైశ్చిల్లక్ష్యే న చాప్యేతద్భాతి మేఽతివిసజ్గతమ్ ॥ ౬౯॥
 సోమనాథేన విదుషా కామ్బోదీ కీర్తితా పునః ।
 శఙ్కరాభరణే మేలే నిషాదేన వివర్జితా ॥ ౭౦॥
 మతే చ దాక్షిణాత్యానాం కామోదః పథవర్జితః ।
 లక్ష్యరోధీ భవేదత్ర తేన నాజ్ఞీకృతో మయా ॥ ౭౧॥
 రివక్రత్వాన్మధయోశ్చ సజ్గత్వైవాపి రోహణే ।
 హమ్మీరో నిశ్చితం లక్ష్యే రాగోఽస్మాద్భేదమర్హతి ॥ ౭౨॥

ఛాయానట్టః

స్యాత్ కల్యాణీమేలకేఽపి ఛాయానట్టోఽతిరజ్జుకః ।
 రిపసంవాదసమ్పన్నః సన్ధ్యాకాలోచితః పునః ॥ ౭౩॥

సుసంజితరత్ర ప్రోక్తా పర్వోఽప్యైవ సుసమ్మతా ।
 పఞ్చమాదృషభే పాతో నూనం స్యాత్ హృదయజ్ఞమః ॥ ౭౪॥
 రాగేఽస్మిన్ గాయత్రేః కైశ్చిద్భేదవతో గ్రహ ఈరితః ।
 న్యసనంషడ్జస్వరేఽపి మతే తేషాం సునిశ్చితమ్ ॥ ౭౫॥
 ఆరోహణే తీవ్రమస్య ప్రయోగో దృశ్యతే కృతః ।
 గవక్రం స్యాదవరోహే నియమేన సతాం మతే ॥ ౭౬॥
 కల్యాణగౌడహమ్మీరనటాత్రైయాః సురాగకాః ।
 మిలన్తి చ్ఛాయనట్టేఽస్మిన్నితి శంసన్తి కేచన ॥ ౭౭॥
 ద్విమధ్యమేషు రాగేషు ద్వితీయేఽవయవే పునః ।
 అన్తరానామకే నిత్యం సాదృశ్యమవగమ్యతే ॥ ౭౮॥
 అతస్తన్నివారణాయ కుర్వన్తి లక్ష్యవేదినః ।
 పూర్వాజ్ఞస్య పౌనరుక్త్యం యథాన్యాయం సపాటవమ్ ॥ ౭౯॥

శ్యామః

కల్యాణీమేలసమ్ప్రొక్తః శ్యామరాగః సుసమ్మతః ।
 కల్యాణస్య ప్రకారోయమితి కైశ్చిదుదీర్యతే ॥ ౮౦॥
 మధ్యమావత్ర ద్వౌ ప్రోక్తౌ లక్ష్యమార్గే విచక్షణైః ।
 స్యాత్ షడ్జస్యైవ వాదిత్వం సంవాదిత్వం తు మే స్వరే ॥ ౮౧॥
 గాయనే చాస్య రాగస్య కామోదాజ్ఞం స్ఫుటం భవేత్ ।
 నిగాల్పత్వం తత్ర దృష్టం నైవమత్ర మతే సతామ్ ॥ ౮౨॥
 రిపయో రిమయోర్వాపి సజ్గతీ రక్షిదా భవేత్ ।
 ఆరోహణే ధైవతస్య వర్జనం సుఖమావహేత్ ॥ ౮౩॥
 కామం సజ్గత్యాత్ర మర్యోచ్ఛాయామల్లారికోద్భవేత్ ।
 ప్రస్ఫుటేన నిషాదేన గాయకస్తాం నివారయేత్ ॥ ౮౪॥
 గ్రన్థేషు సామసంజ్ఞోఽపి క్వచిద్రాగో నిరూపితః ।
 ఆరోహ గనిహీనోసావరోహే నివర్జితః ॥ ౮౫॥
 హమ్మీరగౌడకేదారమేలనాత్ సమ్భవేదయమ్ ।
 ఇతి కేచిత్ సజ్గరన్తి పణ్డితా లక్ష్యవేదినః ॥ ౮౬॥

కేచిదన్యే రాగమేనం సమూర్ణం ధాంశకం విదుః ।
సాయజ్ఞేయం రూపమేదతోఽగ్రాహ్యం మతం త్విదమ్ ॥ ౮౭॥

గౌడసారజ్ఞః

కల్యాణీమేలకే జ్ఞేయో గౌడసారజ్ఞనామకః ।
అతివక్రస్వరూపోఽపి ద్వాభ్యాం మాభ్యాం సుభూషితః ॥ ౮౮॥
మధ్యాహ్నార్థో భవేన్న్యుల్పో గవక్రశ్చావరోహణే ।
వాదిత్వం స్యాద్దైవతస్య సంవాదిత్వం తు గే పునః ॥ ౮౯॥
నూనం విసంజతం చాస్య గానం మాధ్యాహ్నికం భవేత్ ।
వాదిత్వం చేన్మతం గే తదితి ధాంశో మతో మయా ॥ ౯౦॥
తీవ్రమధ్యమస్య చాస్మిన్ గౌణత్వం లక్ష్యతే స్ఫుటమ్ ।
తేనైవ స్యాదయం కైశ్చిత్ శఙ్కరాభరణే మతః ॥ ౯౧॥
కేషుచిత్తత్ర గ్రన్థేషు వీరశాన్తిరసాశ్రితః ।
సంర్పణో వర్ణ్యతే గాంశో గేయో మధ్యాహ్నతః పరమ్ ॥ ౯౨॥
నాటకేదారపూర్వీణాం మేలనాదయముద్భవేత్ ।
ఇతి కేచిత్ సంగీరన్తి లక్ష్యమార్గవిచక్షణాః ॥ ౯౩॥

మాలశ్రీః

కల్యాణీమేలకే తత్ర మాలశ్రీర్గీయతే బుధైః ।
పశ్చాత్తమాంశగ్రహన్యాసా రిధహీనౌడవా మతా ॥ ౯౪॥
త్రిస్వరా సగపైః కైశ్చిదుచ్యతే లక్ష్యవర్తని ।
నైవ శాస్త్రానుమతం తన్నాత్ర రాగస్య సమ్భవః ॥ ౯౫॥
పశ్చోచనేభ్యః స్వరేభ్యశ్చ న స్యాద్రాగః కదాచన ।
జానన్తి పణ్డితాః సర్వే రహస్యమిదమద్భుతమ్ ॥ ౯౬॥
యద్యప్యత్ర మనీ మాన్యో స్వరసంక్లాప్తపూరణే ।
అసత్ప్రాయౌ నిశ్చితం తావితి మతం తు తద్విదామ్ ॥ ౯౭॥
గపయోరేవ సజ్జత్యా భవేద్రాగస్య వ్యక్తతా ।

బుధైరస్యాః సమాదిష్టం గానం ప్రథమయామకే ॥ ౯౮॥

గ్రన్థేషు మాలవశ్యాఖ్యా కాఫీమేలే సులక్షితా ।

నాసావస్మల్లక్ష్మమార్గప్రసిద్ధేతి పరిస్ఫుటమ్ ॥ ౯౯॥

ధన్యాశ్రీధవలాజేతా మిలన్త్యస్యామితి క్వచిత్ ।

వర్ణయన్తి పణ్డితాన్తే లక్ష్మ్యలక్షణకోవిదాః ॥ ౧౦౦॥

యమనీ

కల్యాణీనామకే మేలే యమనీ లక్షితా బుధైః ।

వేలావల్యాః ప్రకారోయం స్వీకృతో యమనాంగతః ॥ ౧౦౧॥

సమ్పూర్ణో గీయతే ప్రాతర్ద్విమధ్యమసుభూషితః ।

మిథః సంవాదినావత్ర సపావితి మతం సతామ్ ॥ ౧౦౨॥

ఆరోహణే తీవ్రమేణ యమనాంగం స్ఫుటం భవేత్ ।

అవరోహే శుద్ధమేన బుధస్తత్పరిమార్జయేత్ ॥ ౧౦౩॥

అవరోహో బిలావల్యాః సుప్రసిద్ధో హి లక్ష్మకే ।

సాయజ్ఞేయేపి రాగే చేత్ ప్రవిష్టో హానిమాచరేత్ ॥ ౧౦౪॥

నిషాదే ప్రాయశో దృష్టం వక్రత్వమనులోమకే ।

అస్యామపి ప్రసక్తం తద్భవేదితి సుసమ్మతమ్ ॥ ౧౦౫॥

చన్ద్రకాన్తః

కల్యాణీమేలకే ఖ్యాతశ్చన్ద్రకాన్తో గుణిప్రియః ।

ఆరోహే మధ్యమత్యక్తో హ్యావరోహే సమగ్రకః ॥ ౧౦౬॥

గాఢారస్యైవ వాదిత్వం సన్ధ్యాకాలప్రసూచకమ్ ।

ప్రాధాన్యం స్యాత్ సునిశ్చితం పూర్వాజ్ఞేఽత్ర సతాం మతే ॥ ౧౦౭॥

అప్రసిద్ధం త్విదం రూపముద్భృతం గాయకైః క్వచిత్ ।

శుద్ధకల్యాణసాదృశ్యం తత్రావగమ్యతే బుధైః ॥ ౧౦౮॥

టిప్పనీ

అభిన్నస్వరసజ్ఞాతే కేవలం వాదిభేదతః ।
 స్యాద్భిన్నరూపరాగాణాం సమభవ ఇతి మే మతిః ॥ ౧౦౯ ॥
 పూర్వాజ్ఞప్యైవ ప్రాబల్యం పూర్వరాత్ర్యాం ప్రకీర్తితమ్ ।
 తీవ్రమస్తు సదైవాత్ర హ్యధ్వదర్శిత్యమాచరేత్ ॥ ౧౧౦ ॥

బిలావలమేలే

బిలావలీ

శక్కురాభరణే మేలే రాగో వేలావలః స్మృతః ।
 షడ్జాంశకో బుధైః ప్రోక్తో ధైవతాంశోఽపి సమ్మతః ॥ ౧ ॥
 ఆరోహణం భవేత్తత్ర మన్యల్పస్వరసంయుతమ్ ।
 అస్య గానం మతం ప్రాతరుత్తరాజ్ఞప్రధానకమ్ ॥ ౨ ॥
 ప్రాతఃకాలీయకల్యాణ ఇతి కేచిద్వదన్త్యముమ్ ।
 అవరోహ గదౌర్బల్యం కల్యాణం చ నివారయేత్ ॥ ౩ ॥
 ధమయోః సజ్జతిస్తత్ర నిత్యం వైచిత్ర్యకారిణీ ।
 ఆరోహే తు నివఋత్వం కేషాశ్చిత్సుమతం సతామ్ ॥ ౪ ॥
 ఉత్తరాజ్ఞప్రధానత్వాద్వైచిత్ర్యమపి తత్ర తత్ ।
 ప్రాయేణోత్తరరాగాస్తే ప్రభవన్త్యవరోహణే ॥ ౫ ॥
 ప్రకారా బహవస్తత్ర వేలావలస్య కీర్తితాః ।
 ప్రసిద్ధా లక్ష్యమార్గే యే సజ్జహీతా మయాత్ర తే ॥ ౬ ॥

బిహాగః

వేలావలస్య సమ్మేలాజ్ఞాతో రాగః సునామకః ।
 బిహాగ ఇతి విఖ్యాతో గాన్ధారాంశగ్రహో మతః ॥ ౭ ॥
 ఆరోహే రిధవర్ణం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ।
 రాత్ర్యాం ద్వితీయకే యామే గానం తస్య సుసమ్మతమ్ ॥ ౮ ॥
 రిధయోః సతి ప్రాబల్యే స్యాద్భిలావలశక్కునమ్ ।

అతో గాయకోత్తమైస్తౌ లక్షితౌ దుర్బలౌ స్వరౌ ॥ ౯॥

అపన్యాసో నిస్వరస్య నూనం స్యాదతిరక్తిదః ।

ప్రాయస్తత్రాపి కుర్వన్తి శ్రోతారో రాగనిర్ణయమ్ ॥ ౧౦॥

బిహాగడే మతః కైశ్చిత్ప్రయోగః కోమలస్య నేః ।

విలోమకే ప్రాహురన్యే ద్విమధ్యమప్రయోజనమ్ ॥ ౧౧॥

శజ్జురా

శజ్జురా షాడవా ప్రోక్తా మన్వరేణ వివర్జితా ।

శజ్జురాభరణే మేలే రాజ్యాం ద్వితీయయామకే ॥ ౧౨॥

రిమవర్జా చౌడవాపి దృశ్యతే లక్ష్యవర్తమి ।

షడ్జో గో వా భవేద్వాదీ బిహాగజ్జేన మణ్డనమ్ ॥ ౧౩॥

ఉత్తరాజ్ఞప్రధానత్వే కేచిదేనాం సురాగిణీమ్ ।

ప్రాతర్గేయామపి ప్రాహుస్తారషడ్జసుభూషితామ్ ॥ ౧౪॥

గానమస్యా యతో దృష్టం రాజ్యామధికసమ్మతమ్ ।

మానమర్హేత్తదేవాత్ర లక్ష్యమార్గానువర్తనాత్ ॥ ౧౫॥

మధ్యమస్య లబ్ధనేన బిహాగాద్భిత్పరిస్ఫుటా ।

గాన్ధారస్యాపి వాదిత్వే గానం రాత్ర్యాం న దూషితమ్ ॥ ౧౬॥

దేశికారః

శజ్జురాభరణాన్మేలాద్దేశికారః ప్రజాయతే ।

ఔడవో మనివర్జః స్యాత్ప్రథమే యామకే దినే ॥ ౧౭॥

ధైవతస్యాత్ర వాదిత్వం పశ్చామే న్యాస ఉచ్యతే ।

ఉత్తరాజ్ఞప్రధానోఽయం ప్రాతఃకాలే ప్రగీయతే ॥ ౧౮॥

కేచిదాహూ రూపమేతద్విభాసస్య సునిశ్చితమ్ ।

విభాంశుకో మతోఽస్మద్భిర్మేలే మాలవగౌడకే ॥ ౧౯॥

విభాంశుక ఇతి నామ ప్రస్ఫుటం సవితుర్యతః ।

గానం తస్యాపి రాగస్య మతం భానూదయాత్పరమ్ ॥ ౨౦॥

సన్ధ్యాకాలే యథా ప్రోక్తా భూపాలీ గాంశకా బుధైః ।
 దేశికారో భవేదత్ర ప్రాతఃకాలే సుధాంశకః ॥ ౨౧॥
 కేచిదన్యే వదన్త్యేనం పూర్వీమేలసమాశ్రితమ్ ।
 మధ్యాహ్నార్థం కమప్రమనిం వయం లక్ష్యేనువర్తినః ॥ ౨౨॥

పాహాడిః

శఙ్కరాభరణే మేలే పాహాడిర్గీయతే౭ధునా ।
 మన్దమధ్యస్వరైశ్చాపి సమ్మతా సార్వకాలికా ॥ ౨౩॥
 షడ్జపంచమయోరత్ర సంవాదో రుచిరో మతః ।
 మన్దస్థో ధైవతో నూనం వైచిత్ర్యం ప్రతనోతి సః ॥ ౨౪॥
 భూపాల్యాః ప్రకృతిం ధత్తే గానమస్యా యతో౭శతః ।
 స్పర్శః శుద్ధమధ్యమస్యానుమతో లక్ష్యవేదినామ్ ॥ ౨౫॥
 గ్రన్థేషు కేషుచిత్పాడీ ప్రోక్తా మాలవగౌడకే ।
 వ్యవహారాధ్వని వైషా తత్స్వరైరత్ర గీయతే ॥ ౨౬॥
 ఖమ్మాజీ మేలకే౭ప్యేనాం కేచిదాహుర్నికోమలామ్ ।
 న తన్మన్యే సుసంజతం లక్ష్యమార్గవిచారతః ॥ ౨౭॥

మాడః

వేలావలాఖ్యసమ్మేలాన్మాడస్యోత్పత్తిరీరితా ।
 మారూమేవాడదేశే౭స్య జన్మభూః శ్రూయతే క్వచిత్ ॥ ౨౮॥
 ప్రాబల్యం సమపానాం స్యాన్నిషాదస్యాత్ర కమపనమ్ ।
 గానమనుమతం తజ్జైః రజ్జాకం సార్వకాలికమ్ ॥ ౨౯॥
 ఆరోహే రిధదౌర్బల్యం వక్రత్వమవరోహణే ।
 మధ్యమస్యాపి వ్యస్తత్వం సర్వత్రాతిమనోహరమ్ ॥ ౩౦॥
 కేచిదత్రారోహణే౭పి వక్రత్వమాదిశన్ని తత్ ।
 మన్యే నూనముపపన్నం లక్ష్యమార్గవిచారతః ॥ ౩౧॥

దేవగిరిః

శుద్ధస్వరసమామోగాజ్ఞాతో దేవగిరిస్తథా ।
 బిలావలప్రభేదోఽయం కల్యాణాజ్ఞేన మణ్డితః ॥ ౩౨॥
 షడ్జస్తత్ర భవేద్వాదీ విలోమే దుర్బలా ధగౌ ।
 నాతిదీర్ఘస్త్వమోఽపి క్వచిలక్ష్యే ప్రదృశ్యతే ॥ ౩౩॥
 బిలావలప్రభేదేషు నియమోఽతిమనోహరః ।
 అవరోహక్రమే నిత్యం తదజ్ఞం ప్రకటిభవేత్ ॥ ౩౪॥
 అభ్యాసాత్త్రివమస్యాత్ర యమనీరాగసమ్భవః ।
 స తు పృథగ్మతో రాగః సర్వైశ్చ గాయకోత్తమైః ॥ ౩౫॥
 అవరోహే ధైవతేన సహ కోమలనేర్లవః ।
 వేలావలస్వరూపం తత్ప్రదర్శయేదసంశయమ్ ॥ ౩౬॥
 ఆరోహణే రాత్రిగేయా యథా రాగాః పరిస్ఫుటాః ।
 తద్వైవావరోహణే తే దినగేయాః ప్రకీర్తితాః ॥ ౩౭॥
 పూర్వాజ్ఞస్య ప్రధానత్వాత్పూర్వరాగవిచిత్రతా ।
 సా చైవోత్తరరాగాణాం సామాన్యతోఽవరోహణే ॥ ౩౮॥
 కేచిదత్ర వికల్పేన హ్యేదిశన్ని పవర్జనమ్ ।
 న తల్లక్ష్యాధ్వని ప్రాప్తమితి నాగ్గీకృతం మయా ॥ ౩౯॥

నటః

శక్కురాభరణాన్మేలాన్నటరాగసముద్భవః ।
 మధ్యమాంశన్యాసకశ్చ రసే వీరే ప్రయుజ్యతే ॥ ౪౦॥
 ఆరోహణే సుసమ్పూర్ణో విలోమే ధగవర్జితః ।
 గానమస్య సమీచినం రాత్ర్యాం యామే ద్వితీయకే ॥ ౪౧॥
 గ్రన్థేషు కేషుచిత్తత్ర కోమలో గోఽపి లక్షితః ।
 ప్రతీతం నేహ లక్ష్యే యత్తన్మానం నార్హతి ధ్రువమ్ ॥ ౪౨॥
 ఛాయాకామోదసంయుక్తో హ్యలయ్యామిశ్రితః క్వచిత్ ।
 రాగోఽయం దృశ్యతే గీతో లక్ష్యమార్గవివక్షణైః ॥ ౪౩॥

పూర్వాఙ్గస్య ప్రధానత్వాద్విలావతో న సమ్భవేత్ ।
మధ్యమస్య చ వ్యస్తత్వాచ్చాయాకామోదవారణమ్ ॥ ౪౪॥

శుక్లబిలావలీ

యా శుద్ధస్వరమేలాత్సా శుక్లా వేలావలీ మతా ।
వేలావల్యాః ప్రభేదోఽయం ప్రాతఃకాలోచితో మతః ॥ ౪౫॥
శుద్ధమోఽత్ర భవేద్వాదీ సంవాదీ షడ్జ ఈరితః ।
ఆరోహ స్వాద్రిదౌర్బల్యం న్యాసో మధ్యమ ఏవ చ ॥ ౪౬॥
ఉత్తరాఙ్గప్రధానత్వాదవరోహ విచిత్రతా ।
వ్యస్తత్వం శుద్ధమస్యాత్ర విశిష్టాం రక్తిమావరేత్ ॥ ౪౭॥
వేలావల్యా అవరోహః సుప్రసిద్ధః సతామృతే ।
తస్యైవాత్ర సుప్రయోగః శ్రోతృచిత్తం ప్రహర్షయేత్ ॥ ౪౮॥
కోమలస్య నిషాదస్య స్పర్శో దైవతసంయుతః ।
అవరోహ సుప్రవిష్టో నూనం స్యాద్దక్షిదః సదా ॥ ౪౯॥

నటబిలావలీ

శక్కురాభరణాన్మేలాజ్ఞాతో రాగః సునామకః ।
బిలావలో నటపూర్వో మధ్యమాంశో గుణిప్రియః ॥ ౫౦॥
పూర్వాఙ్గే నటయోగేన ధత్తే గౌడస్వరూపకమ్ ।
బిలావలస్యావరోహ భవేదఙ్గం సునిశ్చితమ్ ॥ ౫౧॥
స్యాన్మధ్యమస్య వ్యస్తత్వం ప్రసిద్ధం నటగాయనే ।
అత్రాపి తద్యోజనీయం యథాయోగ్యం విచక్షణైః ॥ ౫౨॥
రిధయోః సజ్జతిశ్చాపి భవేద్వైచిత్ర్యకారిణీ ।
సమీచీనం గానమస్య ప్రథమప్రహరే దినే ॥ ౫౩॥

మలుహాకేదారః

కేదారో మలుహానామా శక్కురాభరణస్వరైః ।
శ్యామకామోదసంయోగాదుద్భూతో లోకవిశ్రుతః ॥ ౫౪॥

కేదారస్య ప్రభేదోఽయం మన్యతే లక్ష్మవేదిభిః ।
గానమప్యస్య రాగస్య రాత్ర్యాం ప్రథమయామకే ॥ ౫౫॥

జలధారశ్చాన్దనిశ్చ మలుహోఽయం తృతీయకః ।
ఆధునికా మతా ఏతే ప్రభేదా లక్ష్మవర్త్యుని ॥ ౫౬॥

కేదారే ప్రబలా నిత్యం షడ్జమధ్యమపఞ్చమాః ।
మతమేతత్ సుప్రసిద్ధం రాగేఽస్మిన్నపి యుజ్యతే ॥ ౫౭॥

మన్దస్థానస్వరైః కుర్యాదస్య రాగస్య రోపణమ్ ।
తత్రైవాసౌ ప్రశోభేత లయః స్యాత్సువిలమ్బితః ॥ ౫౮॥

మన్దస్థో మధ్యమో నూనం రాగే వైచిత్ర్యమావహేత్ ।
నిషాదాత్షడ్జసంస్పర్శః కస్య నో హృదయఙ్గమః ॥ ౫౯॥

గుణకలీ ।
శక్కురాభరణే మేలే సజ్జాతో రాగ ఉత్తమః ।
గుణకలీతినామాసౌ కల్యాణాఙ్గసుశోభితః ॥ ౬౦॥

బిలావలస్యాఙ్గభూతః షడ్జాంశశ్చాతిరక్తిదః ।
ఉత్తరాఙ్గప్రధానత్వాత్ప్రాతర్గయో బుధైర్మతః ॥ ౬౧॥

యద్వా హ్యుత్తరరాగాణాం ప్రకృతిర్నియతా మతా ।
అవరోహేణ వర్ణేన సమాకర్షంతే తే మనః ॥ ౬౨॥

గ్రన్థేషు దృశ్యతే యాన్యా గుణక్రీ రాగిణీ పునః ।
సా మతా గుణిభిస్తత్ర మేలే మాలవగౌడకే ॥ ౬౩॥

కకుభః

స్యాచ్ఛుద్ధస్వరసమ్మేలాద్రాగః కకుభనామకః ।
వేలావలప్రభేదోఽయం రిపసంవాదశోభనః ॥ ౬౪॥

రిపయోః సజ్గతిశ్చిత్రా సర్వేషాం స్యాన్మనోహరా ।
బేలావలావరహేణ భవేద్రాగప్రసూచనమ్ ॥ ౬౫॥

కమ్పనమృషభేహ్యత్ర జయావంతి ప్రదర్శయేత్ ।
అభావే తు కోమలస్య గాన్ధారస్య న సా భవేత్ ॥ ౬౬॥

అలయ్యాఽఝిఙ్ఘటీయోగాత్ కకుభోత్పత్తిరీరితా ।
తైశ్చిదపి లక్ష్మవిద్భిర్బుధః కుర్యాత్స్వనిర్ణయమ్ ॥ ౬౭॥

దుర్గా

ద్రాక్కుధస్వరసమ్మేలాద్దుర్గానామ్ని ప్రజాయతే ।
ఔడవా గనిహీనాసౌ మధ్యమాంశేన మణ్డితా ॥ ౬౮॥
అత్రేషద్విలనేచ్ఛాయా శుద్ధమల్లారికా పునః ।
పణ్డితైర్గానమేతస్యా ద్వితీయప్రహరే మతమ్ ॥ ౬౯॥
గాన్ధారస్య విలుప్తత్వాత్ప్రతీతః సోరటో భవేత్ ।
ఆరోహే ధైవతః స్పష్టస్తద్రూపమపసారయేత్ ॥ ౭౦॥
రిపయోః సజ్జతిశ్చాత్ర మల్లార్కం నివారయేత్ ।
వ్యస్తమధ్యమయోగోఽపి శ్రోతృచిత్తహరో భవేత్ ॥ ౭౧॥
నిషాదస్య ప్రలుప్తత్వే కుతః సారజ్గసమ్భవః ।
అవరోహే గసంయోగే సోమరాగస్య నోద్భవః ॥ ౭౨॥
గ్రన్థేషు కథితం రూపం శుద్ధసావేరినామకమ్ ।
ఇదమేవ కదాచిత్స్వాదుబ్ధః కుర్యాద్యథోచితమ్ ॥ ౭౩॥

హంసధ్వనిః

హంసధ్వన్యాహ్వయో రాగః స్యాత్ శుద్ధస్వరమేలనాత్ ।
ఆరోహేఽప్యవరోహే చ మధహీనో భవేత్సదా ॥ ౭౪॥
స్వరః షడ్జో మతో వాదీ తైశ్చిద్గాన్ధారకో హ్యసౌ ।
గానమస్య సమాదిష్టం రాత్ర్యాం ప్రథమయామకే ॥ ౭౫॥
హిస్తస్థానీయపద్ధత్యాం ప్రాచుర్యం నాస్య దృశ్యతే ।
సంజీతే దాక్షిణాత్యానాం స తు సాధారణో మతః ॥ ౭౬॥

హేమకల్యాణః

శక్కురాభరణే మేలే హేమకల్యాణనామకః ।
 సాయం గేయః సాంశకోఽపి లక్ష్మ్యవిద్భిః ప్రకీర్తితః ॥ ౭౭॥
 షడ్జస్వరో భవేద్వాదీ సంవాదీ పఞ్చమో మతః ।
 మన్ద్రమధ్యస్వరైరేవ సర్వేషాం రక్తిదో భవేత్ ॥ ౭౮॥
 కల్యాణే మిశ్రణాత్తత్ర కామోదస్య సముద్భవేత్ ।
 రాగోఽయమితి కేషాఞ్చిత్సమ్మతం లక్ష్మ్యవేదినామ్ ॥ ౭౯॥
 ఆరోహణే ధహీనః స్యాన్మన్ద్రపోద్గ్రాహకో భవేత్ ।
 విలమిప్తలయే గీతో విశిష్టం సుఖమావహేత్ ॥ ౮౦॥
 క్షేమకల్యాణనామాపి రాగోఽన్యో వర్జితః క్వచిత్ ।
 లక్ష్మ్యే ప్రసిద్ధివైధుర్యాదస్మాభిర్నాత్త్ర లక్షితః ॥ ౮౧॥

సర్పర్దా

శుద్ధస్వరసమ్మేలనే సర్పర్దా రాగిణీ మతా ।
 బిలావలప్రకారోఽయం ప్రాతఃకాలోచితః పునః ॥ ౮౨॥
 సపయోరత్ర సంవాదః స్వీకృతో బహుసమ్మతః ।
 అవరోహ సనిశ్చయం బిలావలప్రదర్శనమ్ ॥ ౮౩॥
 గాన్ధారస్య కేచిదిహ వాదిత్వమాదిశన్తి తత్ ।
 మతే తేషాం ధైవతోఽపి మహత్వమాపున్నయాద్భుతమ్ ॥ ౮౪॥
 యద్యప్యత్ర బిహాగస్య కిఞ్చిద్ద్రాపంసముద్భవేత్ ।
 ఆయతో రిషభో నూనం శ్రోతృభ్రాన్తిం నివారయేత్ ॥ ౮౫॥
 యమనాలాయికాగౌడా రాగిణ్యామత్ర మిశ్రితాః ।
 ఇతి కేచిత్సజ్గిరన్తి లక్ష్మ్యసజ్జీతకోవిదాః ॥ ౮౬॥
 రాగే కర్ణాటగౌడే తు బిలావలీసుమిశ్రణాత్ ।
 సర్పర్దా సమభవేదితి సోమనాథేన లక్షితమ్ ॥ ౮౭॥

లచ్చాశాఖః

శక్కురాభరణే మేలే లచ్చాశాఖో బుధైర్మతః ।
 బిలావలాజభూతత్వాత్పాతకాలః పరిస్ఫుటః ॥ ౮౮ ॥
 ధగయోశ్చైవ సంవాదః సమ్మతో లక్ష్మ్యవేదినామ్ ।
 యతోఽత్ర దృశ్యతే స్పష్టా ర్ఘిజ్ఞాటీసజ్జతిర్భువమ్ ॥ ౮౯ ॥
 గాన్ధారస్య ప్రయోగే చేద్గౌడసారజ్జశక్కునమ్ ।
 బిలావలస్య ప్రాధాన్యాత్సాన్యచ్ఛక్కుపరిమార్జనమ్ ॥ ౯౦ ॥
 నూనం బిలావలస్యైతే ప్రకారా వాదమూలకాః ।
 కేవలం లక్ష్మ్యమాశ్రిత్య బుధాః కుర్వన్తి నిర్ణయమ్ ॥ ౯౧ ॥
 రాగోఽయం స్యాత్సుసమ్పూర్ణో నిషాదద్వయమజ్జితః ।
 అవరోహే నిశ్చయేన బిలావలం ప్రదర్శయేత్ ॥ ౯౨ ॥

ఖమ్మాజీమేలే

ర్ఘిజ్ఞాటీః

కామ్భోజీమేలకో గ్రన్థే ఖమ్మాజీనామకోఽధునా ।
 తదుద్భవాశ్చ యే రాగా నికోమలాః సుసమ్మతాః ॥ ౧ ॥
 ర్ఘిజ్ఞాటీం ప్రథమం వక్ష్యే మేలరాగసమాశ్రయామ్ ।
 గాన్ధారాంశాదికాం పూర్ణాం సాయజ్జేయాం సుశోభనామ్ ॥ ౨ ॥
 సుగమం సరలం రూపం కామ్భోజీమేలకే త్విదమ్ ।
 క్షుద్రగీతక్షమమాహుః సర్వేషామపి రజ్జుకమ్ ॥ ౩ ॥
 ఆశ్రయాభూతరాగత్వాన్నియమః కథ్యతే బుధైః ।
 భ్రష్టశ్చేదన్యరాగేభ్య ఏతస్యాం గాయకో విశేత్ ॥ ౪ ॥
 ఆరోహే రిస్వరస్పర్శః ఖమ్మాజమపసారయేత్ ।
 సరలారోహణత్వాచ్ఛ గౌడసారజ్గకోఽపి నో ॥ ౫ ॥

ఖమ్మాజః

కామ్భోజీమేలసజ్ఞాతో రాగః ఖమాజనామకః ।
 ఆరోహే తు రివర్జం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ ౬॥
 యదా హి ధైవతో దీర్ఘస్తదా మధ్యమసంజ్ఞతిః ।
 ఆరోహే పంచమాలపత్వం నిషాదో రక్తివ్యజ్ఞాకః ॥ ౭॥
 ప్రయోగస్తీవనేరేవమారోహే సర్వసమ్మతః ।
 దృశ్యతే నియమోఽప్యేష లక్ష్యజ్ఞానాం విపశ్చితామ్ ॥ ౮॥
 గాన్ధారః సమ్మతో వాదీ నిషాదోఽమాత్యసంజ్ఞతః ।
 గానమేతస్య రాగస్య రాత్ర్యాం యామే ద్వితీయకే ॥ ౯॥
 సంజ్ఞతిర్ధమయోరత్ర విశేషేణ సుఖప్రదా ।
 అవసానం గేస్వరేతద్వదేద్రాగం పరిస్ఫుటమ్ ॥ ౧౦॥

తిలజ్జీకా

జాతా కామ్భోజీమేలే యా రాగిణీ సా తిలజ్జీకా ।
 ఆరోహే చావరోహేఽపి రిధహీనైవ సమ్మతా ॥ ౧౧॥
 గాన్ధారోఽత్ర భవేద్వాదీ నిషాదోఽమాత్యసన్నిభః ।
 ఖమ్మాజీం ప్రకృతిం ధత్తే నీపయోః సంజ్ఞతిః సదా ॥ ౧౨॥
 ధైవతస్య విలుప్తత్వే సిద్ధా ఖమ్మాజభిన్నతా ।
 రిధహీనా యతో గీతా ఝిజ్ఞాట్యైవ సర్వథా ॥ ౧౩॥
 పంచమేన ప్రస్ఫుటేన దుర్గాయా నైవ సమ్భవః ।
 గానమస్యాః సమీచినం భూయాద్వామే ద్వితీయకే ॥ ౧౪॥

ఖమ్బావతీ

ఖమ్మాజీమేలకే ప్రోక్తా ఖమ్బావత్యాహ్వయా శుభా ।
 ఖమ్మాజనియమానాం సా భవేన్నూనం విపర్యయాత్ ॥ ౧౫॥
 ఆరోహే రిషభః స్పృష్టస్త్యక్తోఽసౌ చావరోహణే ।
 మధ్యమాత్వజ్ఞసంస్పర్శః సర్వభైవ మనోహరః ॥ ౧౬॥

మధయోః సజ్జతిః ప్రోక్తా హ్యవరోహే పవక్రతా ।
 ఉత్తరార్ధస్వరైః కిఞ్చిద్వాగీశ్వర్యజ్ఞమావహాత్ ॥ ౧౭॥
 ప్రాచుర్యేరిధయోరత్ర ఖమ్మాజాఙ్గం కథం భవేత్ ।
 గానమస్యాః సమాదిప్తం రాత్ర్యాం యామే ద్వితీయకే ॥ ౧౮॥
 గ్రన్థేషు కేషుచిదస్యాం ధకోమలత్వమీరితమ్ ।
 పహీనత్వమపి ప్రోక్తం న తల్లక్ష్యే సుసమ్మతమ్ ॥ ౧౯॥

దుర్గా

కామ్భోజీ మేలకేఽప్యన్యా దుర్గా స్యాల్లక్ష్యవర్త్యుని ।
 ఔడవా రిపహీనాఽసౌ గాన్ధారాంశేన భూషితా ॥ ౨౦॥
 మధయోరత్ర సజ్జత్యా వాగీశ్వర్యజ్ఞసమ్భవః ।
 గాన్ధారః కోమలస్తత్ర సచాత్రైవాస్తి తీవ్రకః ॥ ౨౧॥
 ఋషభస్య ప్రలుప్తత్వే ఝిష్టాటిరైవ సమ్భవేత్ ।
 ధసంయోగాత్పలుప్తత్వాద్విభిన్నాపి తిలజ్జికా ॥ ౨౨॥
 సమ్పూర్ణేనావరోహేణ ఖమ్మాజో భిన్నతాం భజేత్ ।
 గానమస్యా మతం నిత్యం రాత్ర్యాం యామే ద్వితీయకే ॥ ౨౩॥
 ఈషత్స్పర్శోరిస్వరే చేద్గ్రన్థోక్తా రాగిణీ భవేత్ ।
 నాటకురజ్జికానామ్ని గాన్ధారాంశమనోహరా ॥ ౨౪॥
 గనీహీనా ద్వితీయాపి దుర్గా లక్ష్యాధ్వని శ్రుతా ।
 శజ్కరాభరణే మేలే వర్ణితా పూర్వమేవ సా ॥ ౨౫॥

రాగేశ్వరీ

కామ్భోజీమేలకే తత్ర రాగేశ్వరీ బుధైర్మతా ।
 ఆరోహేచావరోహేఽపి పహీనా షాడవా పునః ॥ ౨౬॥
 షడ్జాంశా మధ్యమాంశా వా గీయతే లక్ష్యవర్త్యుని ।
 సజ్గతిర్మధయోర్నానం విశేషేణాఽత్ర రక్తిదా ॥ ౨౭॥
 ఆరోహణే రివర్ణం స్యాద్ధవక్రం చావరోహణే ।

గాఢారస్య హి తీవ్రత్వాద్వాగీశ్వర్యాః ప్రభిన్నతా ॥ ౨౮॥
 రిస్వరస్యాత్ర యోగేన దుర్గాయా వైవ సమ్భవః ।
 గ్రన్థేషు కేషుచిత్త్యేషా సంజ్ఞితా రవిచన్ద్రికా ॥ ౨౯॥
 ఖమ్బావత్యాం రివర్ణత్వమవరోహే సమీరితమ్ ।
 ఖమ్బాజతిలజ్జికయోః పఞ్చమస్య న లజ్ఘనమ్ ॥ ౩౦॥
 మతే కేషాఞ్చదప్యేషా ఖమ్బాజప్రకృతిర్యతః ।
 ప్రశస్తం గాయనం తస్యా నిత్యం యామే ద్వితీయకే ॥ ౩౧॥

సోరటీ

కామ్బాజీమేలకోత్పన్నా సోరటీనామికా పునః ।
 ఆరోహే రిధవర్ణం స్వాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ ౩౨॥
 ఋషభోఽత్ర మతో వాదీ సర్వవైచిత్ర్యకారణమ్ ।
 సంవాదీ ధైవతో మాన్యో రక్తినిర్వాహకస్తతః ॥ ౩౩॥
 కేచిద్వదన్తి సోరట్యాం గస్పర్నాద్దేశికా భవేత్ ।
 లక్షణం తత్సమీచీనం దేశిభిన్నత్వసూచకమ్ ॥ ౩౪॥
 అవరోహే గస్వరస్య ప్రయోగోఘర్షణాన్వితః ।
 కార్యోయస్మాద్భవేద్యక్తా సారజ్యస్య ప్రభిన్నతా ॥ ౩౫॥
 మధ్యమాదృషభే పాతః సోరట్యాం జీవభూతకః ।
 తత్రైవహి నిర్ణయన్తి శ్రోతారో రాగిణీమిమామ్ ॥ ౩౬॥
 కేచిత్పఞ్చమకే న్యాసం కృత్వా దేశీం పరిస్ఫుటామ్ ।
 దర్శయన్తి న తన్మన్యే దోషార్హమిహ సర్వథా ॥ ౩౭॥

తిలకకామోదః

ఖమ్బాజీమేలకే ప్రోక్తః కామోదస్తిలకాన్వితః ।
 సమూర్పర్ణః సాంశకో గీతో రాత్ర్యాం యామే ద్వితీయకే ॥ ౩౮॥
 ఆరోహే ధైవతస్యక్తో రివక్రమవరోహణే ।
 సోరటీదేశికాజ్ఞేన గాయనా ఉద్ధరన్త్యముమ్ ॥ ౩౯॥
 గాఢరాత్నజ్ఞసంస్పర్శో నూనం స్వాదతిరక్తిదః ।

అపన్యాసో నిషాదేఽసౌ సర్వదాభ్రాన్తిహారకః ॥ ౪౦॥
 ఆరోహణే రిప్రయోగాత్థమ్మాజః సమ్భవేత్కథమ్ ।
 గాన్ధారస్యప్రస్ఫుటత్వాత్సోరట్యజ్గం భవేత్కృతః ॥ ౪౧॥
 ఝిష్ణూట్యాదిమిశ్రణేఽత్ర రాగో బిహారిసంజ్ఞకః ।
 సముద్భవేదితి కేచిత్ కథయన్తి విచక్షణాః ॥ ౪౨॥

జయావస్తీ

కామ్భోజీమేలకే జాతా జయావస్తీ సుఖప్రదా ।
 ఋషభాంశా సుసమ్పూర్ణా సోరట్యజ్జేన మణ్డితా ॥ ౪౩॥
 తీవ్రగన్ధ్య ప్రయోగోఽత్ర సోరటీమపసారయేత్ ।
 అవరోహ రిసంలగ్నం కోమలం గం బుధః స్పృశేత్ ॥ ౪౪॥
 మన్ద్రస్థస్య పఞ్చమస్య రిస్వరేణ సుసజ్జతిః ।
 ఛాయానట్టస్వరూపస్య క్వచిత్సన్దేహకారిణీ ॥ ౪౫॥
 ఛాయానట్టే మతః పాతః పఞ్చమాదృషభే శుభః ।
 మధ్యస్థానగతస్తజ్జైరవశ్యం రాగవ్యజ్ఞకః ॥ ౪౬॥
 కోమలస్య తత్ర గన్ధ్య ప్రయోగో నోపలభ్యతే ।
 న చాపి సోరటీరూపమితితస్య స్ఫుటా భిదా ॥ ౪౭॥
 సాధారణో నియమోఽపి జయావన్త్యాం మతో బుధైః ।
 గనీ తీవ్రావనులోమే కోమలా తు విపర్యయే ॥ ౪౮॥
 వేలావలీ తథా గౌడః సోరటీనామికా పునః ।
 త్రయోఽప్యత్ర సమ్మిలన్తి యథాయోగ్యం వదన్తి తే ॥ ౪౯॥
 కామ్భోజీమేలజాతేషు రాగేషు రిషభాంశకః
 మతోఽయం మార్మికైర్నానం పరమేలప్రవేశకః ॥ ౫౦॥

గౌణమల్లారః

ఖమ్భాజీమేలకే ఖ్యాతో గౌణమల్లారనామకః ॥
 శక్కురాభరణేఽప్యేనం కేచిదాహుర్విపశ్చితః ॥ ౫౧॥

సమ్పూర్ణోఽయం మధ్యమాంశో గీయతే లక్ష్యవర్తమని ।
 ఆరోహణే నిదుర్భలో వర్షాసు సుఖదాయకః ॥ ౫౨॥

గన్యోరత్ర పరిత్యాగాచ్చుద్ధమల్లారసమృవః ।
 మధ్యమాదృషభే పాతో విశిష్టాం రక్తిమావహేత్ ॥ ౫౩॥

న్యలోఽ మధ్యాన్తప్రగేయో ధాంశకో లక్షితః పునః ।
 సోమనాభేన స్వగ్రన్థే గౌడరాగ ఇతి స్ఫుటమ్ ॥ ౫౪॥

నటమల్లారరాగోఽపి ధాంశకో గనివర్జితః ।
 వర్జితస్తేన కార్యోత్ర లక్ష్యవిదీప్తః సునిర్ణయః ॥ ౫౫॥

ఈషచ్చాయానటస్పర్శాన్మల్లారే మన్యతే క్వచిత్ ।
 నటమల్లారసమాప్తిర్మృదుగస్య లవాదపి ॥ ౫౬॥

ద్విగాన్ధారప్రయోగేణ రామదాస్యాఖ్యసమృవః ।
 ఇతి కేచిద్వద్వన్త్యన్యే బుధః కుర్యాద్యథోచితమ్ ॥ ౫౭॥

మేఘసోరటదేశాఖ్యా జయావస్తీ తథైవ చ ।
 స్యాద్ధుణ్ణియా సూరదాసీ నాయకీనటశుద్ధకాః ॥ ౫౮॥

తాననీ తథా గౌణో హ్యరుణీ ఝాఙ్గానామికా ।
 ఇతి మల్లారికాభేదా వ్యవహారే బుధైర్మతాః ॥ ౫౯॥

గారా

హరికామ్భాజిమేలేఽపి గారానామ్ని సురాగిణీ ।
 ప్రకీర్తితా లక్ష్యవిదీప్తః సమ్పూర్ణా సాంశకా సదా ॥ ౬౦॥

మన్ద్రమధ్యస్వరైర్గీతా సదైవ స్యాత్సుఖప్రదా ।
 గానమస్యాః సమీచినం సుమతం సార్వకాలికమ్ ॥ ౬౧॥

గాన్ధారీ ద్వా తథైవాత్ర నిషాదా ద్వా సమీరితౌ ।
 అవరోహ కోమతౌ తౌ రోహణే తీవ్రకౌ నిగౌ ॥ ౬౨॥

కల్యాణీర్ఘిష్ణుటీయోగః కౌశలేన సుసాధితః ।
 ఆరోహే ప్రథమా వ్యక్తా ద్వితీయా చావరోహణే ॥ ౬౩॥

క్షుద్రగీతార్హతాప్యస్య సర్వేషామస్తి సమృతా ।

అతః సాధారణం రూపమిదం తజ్జైః సునిశ్చితమ్ ॥ ౬౪॥
 మన్ద్రమే షడ్జమారోహ్య ప్రాయశో గాయకా అముమ్ ।
 ఆమధ్యమధ్యమం సూనం గాయన్తి భూరిరక్తిదమ్ ॥ ౬౫॥

బడహంసః

కామోబ్బజీమేలకేఽప్యత్ర బడహంసో మతో బుధైః ।
 కైశ్చిదన్వైర్వర్ణితోఽసౌ శక్కురాభరణే పునః ॥ ౬౬॥
 వాదిత్వం పఞ్చమే ప్రోక్తమమాత్యత్వం తు షడ్జకే ।
 గానమన్య సమీచినం ద్వితీయప్రహరే దినే ॥ ౬౭॥
 సారజ్యస్య విశేషోఽయం సమ్మతః సర్వతోఽధునా ।
 గాన్ధారస్యైవ లోపోఽత్ర స్వీకృతస్తేన హేతునా ॥ ౬౮॥
 గ్రన్థేషు ధగలోహ్యత్వే మత్తైక్యం నోపలభ్యతే ।
 లఙ్ఘనం తు తయోర్లక్ష్యే సుమతం తద్విదాం ధ్రువమ్ ॥ ౬౯॥
 స్యాద్యస్యస్తత్వం మధ్యమే తన్నూనం రక్తిప్రదాయకమ్ ।
 గలుప్తత్వాదభవేత్సద్యః సూహాయాః ప్రస్ఫుటాభిదా ॥ ౭౦॥
 సారజ్యస్య విభేదాస్తే మేలేఽస్మిన్ కైశ్చిదీరితాః ।
 అస్మాభిస్తు మతా ఏతే హరప్రియాఖ్యమేలనే ॥ ౭౧॥

నారాయణీ

కామోబ్బజీమేలసజ్ఞాతా నారాయణీ ప్రకీర్తితా ।
 ఆరోహ గనిహీనాసావరోహ గవర్జితా ॥ ౭౨॥
 కైశ్చిత్తైవ మనీత్యక్తా శక్కురాభరణే మతా ।
 మతభేదాస్తత్ర సన్తు గ్రన్థేఽత్ర ప్రథమా మతా ॥ ౭౩॥
 ఋషభం వాదినం మత్వా భవేత్సారజ్యసన్నిభా ।
 నివర్జిత్యే ధసన్యోగే భక్తరూపవారణమ్ ॥ ౭౪॥

ప్రతాపవరాళీ

కామ్భోజీమేలకాత్తత్ర సజ్ఞాతో రాగ ఉత్తమః ।
 ప్రతాపాద్యవరాళ్యాభ్యో రిషభాంశగ్రహో మతః ॥ ౭౫॥
 ఆరోహణేనిగౌనస్తోఽవరోహస్యాన్నివర్జనమ్ ।
 గానమస్య సమాదిష్టం ద్వితీయప్రహరే నిశి ॥ ౭౬॥
 కేచిదత్ర తీవ్రమస్య ప్రయోగమాదిశన్త్యత ।
 న తద్యుక్తమహం మన్యే నిషాదః కోమలో యతః ॥ ౭౭॥
 మతీవ్రేషు తు రాగేషు కోమలో నిర్ను యుజ్యతే ।
 నియమోయం మతస్తజ్జైర్వ్యవహరే సుసజ్గతః ॥ ౭౮॥

నాగస్వరావలీ

కామ్భోజీమేలకే చాపి జాతా నాగస్వరావలీ ।
 ఆరోహేష్యవరోహే చ నిరివర్జం తథౌడవమ్ ॥ ౭౯॥
 షడ్జాంశా మధ్యమాంశా వా గీతాఽసౌ లక్ష్యపణ్డితైః ।
 గానం తస్యాః సమాదిష్టం రాత్ర్యాం యామే ద్వితీయకే ॥ ౮౦॥
 దాక్షిణాత్యామతారాగాస్త్రయోఽన్తిమా అసంశయమ్ ।
 దృష్టౌ లక్ష్యే యతోఽస్మాభిరత్ర గ్రన్థే సులక్షితాః ॥ ౮౧॥

టిప్పనీ

కామ్భోజీమేలకా రాగా విభక్తాన్తే ద్వితీయా బుధైః ।
 గాంశకాఙ్గశకాశ్చేతి రహస్యం గుణిసమ్మతమ్ ॥ ౮౨॥
 ఖమ్మాజ్యజ్ఞా మతా గాంశాః సోరట్యజ్ఞాస్తు ఙ్గంశకాః ।
 తత్త్వం తిషదం స్మరేన్నిత్యం లక్ష్యమార్గవిశారదః ॥ ౮౩॥
 ఖమ్మాజీ రాగశ్రీర్ధూర్గా ఖమ్బావతీ తిలజ్గికా ।
 గాన్ధారాంశే మతా వర్గే మర్మజ్ఞైరీతవేదిభిః ॥ ౮౪॥
 సోరటీ దేశికా వైవ కామోదస్తిలకాన్వితః ।
 జయావన్త్యాదికా వర్గే ద్వితీయే లక్షితాః పునః ॥ ౮౫॥

జయావస్తీహసా నూనం ద్విగాన్ధారసుయోగతః ।
 సూచయేత్పరమేలం తం కర్ణాటాఖ్యమసంశయమ్ ॥ ౮౬॥
 మిశ్రరాగాంస్తవనంతాన్స్తాన్ కోవా వర్ణయితుం క్షమః ।
 కేవలం తే సమున్నీతా లక్ష్మమాలమ్భ్య కోవిదైః ॥ ౮౭॥
 గ్రన్థే రత్నాకరాభిఖ్యే భావభట్టకృతే ధ్రువమ్ ।
 దృశ్యంతే బహవో భేదా నామమాత్రేణ కీర్తితాః ॥ ౮౮॥
 లక్షణాని పునస్తేషాం తత్ర నోక్తాని సర్వశః ।
 ప్రసక్తాన్మదభిప్రాయం ప్రవక్ష్యామి యథోచితమ్ ॥ ౮౯॥
 వేలావల్యథ కల్యాణో నటసారంగగౌడకాః ।
 మల్హారః కానడాప్యేతే హ్యుపాఙ్గజనకాః స్వయమ్ ॥ ౯౦॥

భైరవమేలే

భైరవః

లక్ష్మే భైరవమేలో యః స గ్రన్థే గౌడమాలవః ।
 తదుత్పన్నః సువిఖ్యాతో భైరవో గీయతే బుధైః ॥ ౧॥
 దైవతాంశగ్రహః ప్రోక్తః సమ్పూర్ణః సర్వసమ్మతః ।
 ఆరోహణేభవేద్యల్పః ప్రాతఃకాలోచితః పునః ॥ ౨॥
 అస్మాన్మేలాత్సముత్పన్నాః ప్రసిద్ధా బహవోఽపి తే ।
 ప్రాతర్గేయప్రకారా యే హ్యుత్తరాఙ్గప్రధానకాః ॥ ౩॥
 రిధయోరత్ర వైచిత్ర్యం యథా గన్తోః ప్రదోషకే ।
 ఆర్దోలనం తయోరేవ కురుతే చిత్తరఙ్గానమ్ ॥ ౪॥
 గ్రన్థేషు కేషుచిత్ప్రోక్తో నిషాదః కోమలోఽపి యత్ ।
 అవరోహప్రసక్తేఽసౌ రక్తిహ్నా నైవ మే మతే ॥ ౫॥
 యత్ర మస్య ప్రధానత్వం గన్య తత్రాల్పతా భవేత్ ।
 ఇతి సాధారణో లక్ష్మే నియమో బహుసమ్మతః ॥ ౬॥
 భైరవోఽయం యథా ప్రాతః సాయం శ్రీరాగ ఈరితః ।

ఏకస్మిన్దైవతో రాజా ద్వితియే రిన్సరస్తథా ॥ ౭॥
 సన్నిప్రకాశరాగాణాం ప్రాయేణేదంహి వ్యజ్ఞానమ్ ।
 కోమలత్వం భవేద్ధర్మోర్ధ్వోన్మీవ్రత్వమీక్షితమ్ ॥ ౮॥
 భైరవస్య రిధౌ యస్మాద్విశేషేణాతిరక్తిదౌ ।
 ఉత్తమా గాయకా నూనం ప్రథమం సాధ్నువన్తి తౌ ॥ ౯॥

మేఘరజ్జానీ

భైరవస్యైవ సమ్మేలాద్రాగిణీ మేఘరజ్జానీ ।
 ఔడవా పథహీనాఽసౌ మధ్యమేన సుభూషితా ॥ ౧౦॥
 వ్యస్తమధ్యమయోగోఽత్ర లలితాఙ్గం ప్రదర్శయేత్ ।
 ధైవతస్య ప్రలుప్తత్వే తదపి నైవ సమ్భవేత్ ॥ ౧౧॥
 తీవ్రమస్య లవం కేచిదాదిశన్తి విచక్షణాః ।
 విఠోమే రాత్రిగేయే తద్దోషార్హం నైవ మే మతే ॥ ౧౨॥
 అథవా సమ్మతో లక్ష్మ్యే నియమో హి మనీషిణామ్ ।
 ద్రుతగీతో వివాద్యపి క్షమ్యుః స్యాదవరోహణే ॥ ౧౩॥
 ధైవతస్య పరిత్యాగాద్భైరవాఙ్గమసమ్భవమ్ ।
 విలम्బితం భవేద్ధానం శేషయామేఽతిరక్తిదమ్ ॥ ౧౪॥

గుణక్రీ

భైరవాన్మేలకాజ్ఞాతా గుణకీ రాగిణీ పునః ।
 ఆరోహ చావరోహేఽపి గనీహీనా సుసమ్మతా ॥ ౧౫॥
 ధైవతస్తు భవేద్వాదీ యతోఽసౌ భైరవాఙ్గికా ।
 మన్ద్రమధ్యస్వరైర్గీతా నిత్యం శ్రోతృసుఖావహా ॥ ౧౬॥
 రిమయోః సఙ్గతేస్తత్ర జోగియాశఙ్కనం భవేత్ ।
 నిషాదస్యాప్యపాహారాద్బుధస్తదపసారయేత్ ॥ ౧౭॥
 సన్ధ్యాకాలప్రగేయేషు రాగేషు నైవ యుజ్యతే ।
 నిగయోర్లజ్ఞనం ప్రాతర్గేయేషు రిధయోస్తథా ॥ ౧౮॥

గుణక్రీనామికాప్యన్యః ధరిక్తా సాంశకా పునః ।
యా దినాన్తే మతా కైశ్చిత్తస్యాభిత్సృతపరిస్ఫుటా ॥ ౧౯॥

జోగియా

గౌడమాలవమేలోత్థా జోగియా కథ్యతే బుధైః ।
ఉత్తరాంశ ప్రధానత్వాత్ప్రాతఃకాలోఽపి ప్రస్ఫుటః ॥ ౨౦॥
సమయోరత్ర సంవాదో భైరవేరిధయోరసౌ ।
నిషాదాకలనాత్ప్రజ్ఞైర్గుణక్రీభేద ఉచ్యతే ॥ ౨౧॥
గాన్ధారః సర్వథా త్యాజ్యో నిస్త్యక్తశ్చాధిరోహణే ।
రిమయోర్ధమయోర్వా స్యాత్సంజాతః సర్వరక్తిదా ॥ ౨౨॥
అవరోహక్రమే పోఽల్పే నిషాదే ఘర్షణం స్మృతమ్ ।
మధ్యమస్య సువ్యస్తత్వం కస్య న స్యాన్మనోహరమ్ ॥ ౨౩॥
ఆసావర్యా మిశ్రణేన భైరవే రూపకం త్విదమ్ ।
కదాచిత్సృతముత్పన్నమితికేచిద్విదోవిదుః ॥ ౨౪॥

ప్రభాతః

భైరవే మేలకే ప్రోక్తః ప్రభాతో లక్ష్మ్యవేదిభిః ।
మధ్యమాంశః ప్రభాతార్హో లలితాంశవిభూషితః ॥ ౨౫॥
భైరవస్థరిధావత్ర ప్రాతఃకాలప్రసూచకౌ ।
వాదిత్వాన్మధ్యమస్యైవ తద్భిన్నత్వం పరిస్ఫుటమ్ ॥ ౨౬॥
ప్రయోగః పంచమస్యాస్మిన్ లలితాంశనివారకః ।
భక్తిమార్గసుప్రయుక్తో నూనం స్యాద్భుక్తిముక్తిదః ॥ ౨౭॥
అనులోమే మనీయోగా ద్రామకల్యానసమ్భవః ।
గుణత్రయాం తు గనీత్యక్తవతస్తస్యాః స్ఫుటా భిదా ॥ ౨౮॥
విచిత్రతా సదైవాత్ర విలమ్బితలయే మతా ।
ద్రుతలయే కదాచిత్సృత కలిజ్జేన విమిశ్రణమ్ ॥ ౨౯॥

కలిజ్జడా

గౌడమాలవకే మేలే బుధైః ఖ్యాతా కలిజ్జడా ।
 గాన్ధారో మధ్యమో వాపి తత్ర స్యాద్భవచులః స్వరః ॥ 30॥
 జ్ఞాన్వత్వాద్విధయోశ్చైవ భైరవస్య న సమ్భవః ।
 గానం సుసమ్మతం తస్యా రాత్ర్యాం యామే తృతీయకే ॥ 30॥
 ప్రకృతిర్లక్షితస్యాశ్చఞ్చలా పణ్ణితాస్తతః ।
 షుద్ధగీతోపపన్నత్వమపి తస్యా వదన్తి తే ॥ 31॥
 సమ్పూర్ణం సరలం రూపమేతత్సర్వగుణిప్రియమ్ ।
 అనంశయం సుప్రగీతం భవేద్వైచిత్ర్యకారణమ్ ॥ 33॥

సారాష్ట్రః

భైరవే మేలకే తత్ర సారాష్ట్రో వర్ణ్యతే బుధైః ।
 మధ్యమాంశశ్చ సమ్పూర్ణః ప్రాతర్గేయో నిదుర్బలః ॥ 34॥
 ధైవతావత్ర ద్వా యుక్తావితి లక్ష్యవిదాం మతమ్ ।
 తీవ్రాఖ్యస్తస్వనిలోమే స్యాద్విలోమే కోమలః పునః ॥ 35॥
 ఉత్తరాజ్ఞే క్వచిచ్ఛాయా భట్టిహారస్య లక్షితా ।
 సజ్గత్యా మధయోస్తత్ర పూర్వాజ్ఞే భైరవస్య సా ॥ 36॥
 కలిజ్జడోఽథ బజ్జాలస్తృతీయః పఞ్చమాహ్వయః ।
 ఏతత్సమ్మిత్రణోద్భూతం స్వరూపం మన్యతే క్వచిత్ ॥ 37॥
 కేచిదన్యేహ్యుత్తరాజ్ఞే బిలావలస్య సజ్గతిమ్ ।
 సమర్థయన్తి లక్ష్యజ్ఞా బుధః కుర్యాత్ స్వనిర్ణయమ్ ॥ 38॥

రామకలీ

మేలే మాలవగౌడీయే రాగో జాతః సుమజ్జలః ।
 రామకేలీతి విఖ్యాతః ప్రాతర్గేయో బుధప్రియః ॥ 39॥
 ధైవతస్త్వైవ వాదిత్వం సంవాదిత్వం తు రేః స్మృతమ్ ।
 ఆరోహే మనివర్జం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ 40॥

కేచిదత్ర నిర్దిశంతి మధ్యమా ద్వా విపశ్చితః ।
 శుద్ధమధ్యమవ్యస్తత్వం గర్హణీయం న తన్మతే ॥ ౪౧॥
 నిషాదయోర్ద్వయోరేవ ప్రయోగో దృశ్యతే క్వచిత్ ।
 భైరవాఙ్గప్రభూతత్వం తథాపి బహుసమ్మతమ్ ॥ ౪౨॥
 యథా రామకలీ ప్రాతఃసాయం రామక్రియా మతా ।
 శుద్ధమధ్యమయుక్తాద్యా ద్వితీయా తీవ్రమాన్వితా ॥ ౪౩॥

విభాసః

మేలే భైరవకే తత్ర మనిహీనో విభాంశుకః ।
 ఔడవో దైవతాంశోపి పఞ్చమన్యాసమణ్డితః ॥ ౪౪॥
 విచిత్రో గపసఙ్గత్యా సుశాస్త్రప్రకృతిః పునః ।
 ఉత్తరాఙ్గప్రధానోఽయం ప్రభాతే హర్షయేన్మనః ॥ ౪౫॥
 యత్ర యత్ర మనిత్యాగః సఙ్గతిర్గపయోర్భవేత్ ।
 నియమోఽయం సుప్రసిద్ధః పూర్వమేవ మయోదితః ॥ ౪౬॥
 పఞ్చమస్వరకే న్యాసో దైవతాత్మీయతే యదా ।
 న కోఽపి శక్నుయాత్ ఖ్యాతుం శ్రోతృచిత్తగతం సుఖమ్ ॥ ౪౭॥
 తీవ్రమేణ తథా తీవ్రధేనాపి శ్రూయతే క్వచిత్ ।
 ఉత్తరాఙ్గప్రధానత్వం తత్రాపి దృశ్యతే స్ఫుటమ్ ॥ ౪౮॥
 అవరోహ మనిత్యాగే రామకేలీ కుతో భవేత్ ।
 న కోఽప్యన్యో మనీహీనో రాగః ప్రాతః సులక్ష్యతే ॥ ౪౯॥
 సన్ధ్యాకాలే యథా రేవా తథా ప్రాతర్విభాంశుకః ।
 గాంశకాద్యా మతా తజ్జైర్ద్వితీయో ధాంశకో మతః ॥ ౫౦॥
 భైరవస్తు సుసమ్పూర్ణో గుణక్రీ స్యాన్నిగోజ్ఞితా ।
 రామకేలీ మనీహీనా త్వనులోమే సుసమ్మతా ॥ ౫౧॥

గౌరీ

మేలే మాలవగౌడస్య గౌరీ శాస్త్రేషు లక్షితా ।
 ఋషభాంశగ్రహో నిత్యం సాయజ్ఞేయైవ సమ్మతా ॥ ౫౨॥

ఆరోహణే ధగోనా స్యాత్ సమ్పూర్ణా చ విలోమకే ।
 మన్ద్రమధ్యస్వరైస్తస్యా గానం స్యాదతిరక్తిదమ్ ॥ ౫౩॥
 కేచిదత్ర నిర్దిశంతి తీవ్రమస్యాపి యోజనమ్ ।
 సాయజ్ఞేయే స్వరూపేఽస్మిన్ భాతి మే న విసంజతమ్ ॥ ౫౪॥
 మన్ద్రస్థస్య నిషాదస్య వైచిత్ర్యమద్భుతం మతమ్ ।
 శ్రోతారః ప్రాయశస్తత్ర కుర్వంతి రాగనిర్ణయమ్ ॥ ౫౫॥
 కలిజ్ఞాజ్ఞా మతా గౌరీ పూరియాజ్ఞా తథైవ చ ।
 మతం త్విదం సుప్రసిద్ధం నియతం లక్ష్యవేదినామ్ ॥ ౫౬॥
 మతభేదా యద్యప్యేతే వ్యవహారే సమీక్షితాః ।
 శ్రీరాగాఙ్గస్య ప్రాబల్యం సర్వత్ర దృశ్యతే స్ఫుటమ్ ॥ ౫౭॥
 కేచిదాహుర్గస్తరస్య సర్వత్రైవ వివర్జనమ్ ।
 యతః స్యాత్ ప్రస్ఫుటా గౌర్యాః శ్రీరాగాదపి భిన్నతా ॥ ౫౮॥

లలితపఞ్చమః

గౌడమాలవమేలోత్థో రాగో లలితపఞ్చమః ।
 ఆరోహే తు పవర్జం స్యాత్ పూర్ణవక్రారోహకమ్ ॥ ౫౯॥
 మధ్యమవైశ్వానర బాహుల్యాన్నిశ్చితం చిత్తరఙ్గానమ్ ।
 గానం చానుమతం రాత్ర్యాం తృతీయే యామకే సదా ॥ ౬౦॥
 లలితాఙ్గాలఙ్కృతోఽయం స్వీకృతో గాయనోత్తమైః ।
 మధ్యమావప్యభౌ గ్రాహ్యవితి లక్ష్యవిదాం మతమ్ ॥ ౬౧॥
 అవరోహే యథాయోగ్యం పఞ్చమస్య ప్రయోగతః ।
 గోపనం లలితాఙ్గస్య కుర్వంతే గానకోవిదాః ॥ ౬౨॥

సావేరీ

గౌడమాలవమేలాఙ్గా ఖ్యాతా సావేరినామికా ।
 ఆరోహే గనివర్జం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ ౬౩॥
 పఞ్చమోఽత్ర మతో వాదీ సంవాదీ షడ్జ ఈరితః ।

గానమస్యాః సమాదిష్టం ప్రభాతే గాయనోత్తమైః ॥ ౬౪॥

ప్రచారోఽస్యాశ్చ రాగిణ్యాః కరాటకేఽధికోమతః ।

కర్పచిత్రాశ్రుతాఽత్రాపి సజ్జహితేహ గ్రన్థకే ॥ ౬౫॥

పూర్ణత్వాదవరోహస్య రాగిణ్యావపవారయేత్ ।

గుణక్రీజోగియే వైవ స్ఫుటమేతత్తు తద్విదామ్ ॥ ౬౬॥

బజ్జాలః

భైరవే మేలకే తత్ర బజ్జాలోత్పత్తిరీరితా ।

భైరవస్యైవ భేదోఽసావితీ తజ్జైః సునిశ్చితమ్ ॥ ౬౭॥

ఆరోహ చావరోహేఽత్ర నిషాదో వర్జితః స్వరః ।

అవరోహ పునర్దృష్టా గాన్ధారస్యవక్రతా ॥ ౬౮॥

భైరవస్య ప్రభేదత్వాత్తదగ్గం స్యాత్సుసమ్మతమ్ ।

నివర్జత్వాధవక్రత్వాద్భైరవస్య ప్రభిన్నతా ॥ ౬౯॥

గాన్ధారస్య పరిత్యాగే స్వర్ణాకర్షణనామకః ।

భైరవస్యైవ భేదః స్యాత్పాడవో మధ్యమాంశకః ॥ ౭౦॥

సధయోః సజ్జతిర్నానం బజ్జాలే రక్తిదాయినీ ।

గానమస్యాపి రాగస్య ప్రథమప్రహరోచితమ్ ॥ ౭౧॥

శివమతభైరవః

భైరవస్యైవ మేలేఽసౌ భైరవః శివపూర్వకః ।

నియుక్తో నిత్యమాచార్యైర్మిశ్రమేలసముదభవః ॥ ౭౨॥

ఆరోహ గనితీవ్రత్వం భైరవాజ్ఞం ప్రదర్శయేత్ ।

అవరోహ తస్మృదుత్వం భవేత్తోడ్యాదికారణమ్ ॥ ౭౩॥

ప్రసిద్ధివిధురత్వాత్తు రాగోఽయం వాదమూలకః ।

లక్ష్యమార్గమనుసృత్య కుర్యాదిహ స్వనిర్ణయమ్ ॥ ౭౪॥

భైరవస్య రిధౌ యోజ్యో సదైవ గాయకోత్తమైః ।

తదగ్గం తత్త్వతస్తేన సువ్యక్తం ప్రకటిభవేత్ ॥ ౭౫॥

ఆనందభైరవః

మేలాన్మాలవగౌళియాజ్ఞాతో రాగో గుణిప్రియః ।
 ఆనందభైరవాఖ్యాతః సమ్పూర్ణః సాంశకః పునః ॥ ౭౬॥
 పూర్వాజ్ఞే భైరవో మేలః శక్కురాభరణాహ్వయః ।
 ఉత్తరాజ్ఞే ప్రసక్తః స్యాదితి లక్ష్మవిదాం మతమ్ ॥ ౭౭॥
 మిశ్రణాద్భైరవే తత్ర బిలావల్యాః సముద్భవేత్ ।
 గాయనం తస్య సమ్ప్రోక్తం ప్రాతఃకాలే మనీషిభిః ॥ ౭౮॥
 ప్రయోగాత్ప్రధన్యేహ సూర్యకాంతాభిధః పునః ।
 గ్రన్థోక్తో మేలకో భూయాదితి కేచిద్వదన్తి తే ॥ ౭౯॥ ౧౨

శ్రీమహాల్క్ష్మసంజీతమ్

భైరవాంజ్ఞస్య ప్రాధాన్యాద్రాగోఽయం పరికల్పితః ।
 భైరవస్యైవ మేలేత్ర సౌకర్యార్థం మయా పునః ॥ ౮౦॥

హిజ్జేజః

భైరవాభిధమేలే తు హిజ్జేజో గీయతే బుధైః ।
 యావనికమిదం రూపం స్వీకృతం గ్రన్థకర్తృభిః ॥ ౮౧॥
 సమ్పూర్ణో మగ్రహాంశశ్చ సాయజ్ఞేయస్తథైవ చ ।
 ద్విధైవతో నిహీనోఽపి కేషాంశ్చత్కథ్యతే మతే ॥ ౮౨॥
 ధైవతో మృదురారోహో హ్యవరోహో తు తీవ్రకః ।
 ఆదిశన్తి క్రమం భద్రం లక్ష్మమార్గవిచక్షణాః ॥ ౮౩॥
 భైరవే మేలనం కేచిద్భైరవాః సంగీరన్తుత ।
 గ్రన్థేషు తూపరిఖ్యాతం వర్ణనం దృశ్యతే ధ్రువమ్ ॥ ౮౪॥
 సాయజ్ఞేయేషు రూపేషు మాంశత్వమపవాదకమ్ ।
 ఇతి మన్యే సురాగోఽయం ప్రథమప్రహరే దినే ॥ ౮౫॥

అహీరీ, (అహీరభైరవః)

భైరవస్యైవ మేలాచ్చ జాతాఽహీరీ సునామికా ।
 సమూర్ధార్థా భైరవాజ్ఞాఽపి షడ్జాంశా వ్యస్తమధ్యమా ॥ ౮౬ ॥
 పూర్వాజ్ఞే భైరవో దృష్టో హ్యుత్తరాజ్ఞే హరప్రియః ।
 వైచిత్త్యమస్య రాగస్య తేనైవ స్యాత్సురక్తిదమ్ ॥ ౮౭ ॥
 గ్రన్థేషు కేషుచిత్తోక్తా భైరవీమేలనోత్థితా ।
 ఆభీరీ నామికాప్యన్య నటభైరవిమేలకే ॥ ౮౮ ॥

భావభట్టమతే

భౌడవః షాడవశ్చైవ సమూర్ధశ్చ త్రిధా మతః ।
 వసన్తనన్దకానన్దస్వర్ణాకర్షణపూర్వకాః ॥ ౮౯ ॥
 గాన్ధారపంచమాద్యశ్చ బహులీపూర్వకస్తతః ।
 రామభైరవ ఇత్యేవం భైరవో దశధా స్మృతః ॥ ౯౦ ॥
 గుణికీ పారిజాతోక్తా భైరవీమేలనేఽప్యత ।
 అభావే నిగయోః కైశ్చిత్సుగీతా భైరవాష్టమే ॥ ౯౧ ॥

భైరవీమేలే

భైరవీ

లక్ష్మ్యే భైరవిమేలో యో గ్రన్థానాం తోడిసంజ్ఞకః ।
 అస్మాన్మేలాత్సముత్పన్నా భైరవీ లోకవిప్రుతా ॥ ౧ ॥
 ఆరోహేఽప్యవరోహే సా సమూర్ధైవ సదా మతా ।
 ఉత్తరాంగప్రధానత్వే ప్రాతఃకాలోచితా భవేత్ ॥ ౨ ॥
 కేచిదత్ర వర్ణయన్తి సమా సంవాదినౌ స్వరౌ ।
 ధగావన్యే జగుః కేచిద్బుధః కుర్యాద్యథోచితమ్ ॥ ౩ ॥
 గ్రన్థేషు భైరవీ ప్రోక్తా హ్యసావరీసుమేలకే ।
 ఋషభః కోమలో లక్ష్మ్యే గృహ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౪ ॥

ప్రత్యక్షే తీవ్రరిశాపి దృశ్యతే రోహణే క్వచిత్ ।
 లక్ష్మ్యదృష్ట్యా భవేన్నైతదోషాస్పదం సతాం మతే ॥ ౫॥
 దాక్షిణాత్మాస్వధునాపి హిన్దుస్థానీయభైరవీమ్ ।
 తోడినామైవ మన్యతే కిం న జానన్తి పణ్డితాః ॥ ౬॥
 నటభైరవిమేలే హి భైరవిం స్థాపయన్తి తే ।
 గ్రన్థసంజీతదృష్ట్యా తన్న చాపి స్యాద్విసంజ్ఞతమ్ ॥ ౭॥

మాలకోశః

భైరవిమేలసంజ్ఞాతః స్మృతో రాగః సునామకః ।
 మాలకోశో గుణిఖ్యాతో రిపవర్జిత ఓడవః ॥ ౮॥
 ఆలాపనార్హతాప్యస్య సమ్మతా గానవేదినామ్ ।
 గమ్భీరప్రకృతిర్గీతస్తృతీయప్రహరాత్పరమ్ ॥ ౯॥
 శుద్ధమధ్యమవాదిత్వం ప్రాయో గామ్భీర్యవాచకమ్ ।
 వ్యస్తత్వం తత్స్వరేనిష్ఠం రాగజాతిం ప్రకాశయేత్ ॥ ౧౦॥
 విదగ్ధా గాయకా ఆత్ర కుర్వన్తి బుద్ధిపూర్వకమ్ ।
 రిపయోగమల్పశస్తే రక్తిదమవరోహణే ॥ ౧౧॥
 కల్యాణీమేలకే తత్ర హిన్దోలో రిపవర్జితః ।
 భైరవి మేలకేవ్యత్ర రిపహీనో భవేదయమ్ ॥ ౧౨॥
 కేషుచిచ్ఛాస్త్రగ్రన్థేషు రాగో మంగళకౌశికః ।
 దృశ్యతే లక్షితశ్చాసౌ మేలే మాలవగౌడకే ॥ ౧౩॥

భూపాలః

భైరవిమలకే ప్రోక్తో రాగో భూపాలనామకః ।
 ఔడవో మనిహీనోఽసౌ ధగసంవాదభూషితః ॥ ౧౪॥
 లక్ష్మ్యే ప్రసిద్ధివైధుర్యాద్రాగోఽయం నాతివిశ్రుతః ।
 గానం చాస్య సమాఖ్యాతం ప్రాతర్నిత్యం మనీషిభిః ॥ ౧౫॥
 అభ్యాసాత్పరగయోః కిఞ్చిత్ తోడిరూపం సముద్భవేత్ ।

నిమయోస్తవకర్షాచ్చ బుధస్తదపవారయేత్ ॥ ౧౬ ॥

సాయజ్ఞేయా తు భూపాలీ ప్రాతర్గేయో భవేదయమ్ ।

ఇతి సంజీతవైచిత్ర్యం జనయేత్కౌతుకం మహత్ ॥ ౧౭ ॥

ఆసావరీ

భైరవీమేలసజ్జాతా రాగిణ్యాసావరీ మతా ।

నటభైరవిమేలేపి గుణిభిః కైశ్చిదీరితా ॥ ౧౮ ॥

ఆరోహ గనిహీనా స్యాదవరోహ సమగ్రకా ।

మగ్రహాధాంశికాపాంతా ద్వితీయప్రహరే దినే ॥ ౧౯ ॥

గ్రన్థేషు కేషుచిత్తైవ భైరవే మేలకే స్థితా ।

లక్ష్యమార్గవిరోధిత్యాన్న గ్రాహ్యం తన్మతం ధ్రువమ్ ॥ ౨౦ ॥

ధనాశ్రీః

భైరవీమేలకే కావపి ధనాశ్రీర్గ్రన్థసమ్మతా ।

ఆరోహ రిధవర్జం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ ౨౧ ॥

లక్ష్యే ధన్యాశ్రికా ప్రోక్తా హరప్రియాహ్వామేలకే ।

గానం తస్యాః సమాదిష్టం తృతీయప్రహరే దినే ॥ ౨౨ ॥

షడ్జపంచమయోరత్ర సంవాదో బహుసమ్మతః ।

సముద్గాహో మన్ద్రనినా దృశ్యతే బహుశః కృతః ॥ ౨౩ ॥

భైరవ్యద్భూతధన్యాశ్రీః ప్రాతర్గేయైవ యుజ్యతే ।

తన్మేలసోపపన్నత్వం ప్రాతరేవ పరిస్ఫుటమ్ ॥ ౨౪ ॥

రీఘలఘః, జజ్జాలా చ

భైరవ్యాసావరీయోగాజ్ఞీలఘో గుణిసమ్మతః ।

ఆధునికస్తురాగోఽయం యావనికః పరిస్ఫుటః ॥ ౨౫ ॥

ఉత్తరాఙ్గ ప్రాధాన్యముపపన్నం సునిశ్చితమ్ ।

యతోఽయం గీయతే ప్రాతర్గాయనైర్లక్ష్యవేదిభిః ॥ ౨౬ ॥

జగ్జాలామిశ్రమేలోత్థా ప్రాతర్గేయా నిరూపితా ।
 కేవలం లక్ష్మమాదృత్య తత్ర స్యాద్రాగనిర్ణయః ॥ ౨౭॥
 రాగే కర్ణాటగౌడాభ్యే సమృద్ధ్యా భైరవస్య తు ।
 జలుఫోత్పత్తిరాఖ్యాతా సోమనాథేన సూరిణా ॥ ౨౮॥
 భైరవాసావరీయోగే లక్షితో ఝిలఫః క్వచిత్ ।
 భైరవ్యాసావరీసన్ధౌ జగ్జాలోత్పత్తిరీరితా ॥ ౨౯॥

మోటకీ

భైరవీమేలజా ప్రోక్తా లక్ష్మే మోటకీరాగిణీ ।
 ఆరోహ చర్షభో జ్ఞాస్యో భైరవస్తవరోహణే ॥ ౩౦॥
 భ్రవతౌ ద్వా ప్రయోగే తో మధ్యమో జీవకః స్వరః ।
 వాగీశ్వర్యజ్ఞతో గీతా శ్రోతృచిత్తసుఖావహా ॥ ౩౧॥
 దుర్లభం రక్తిదం రూపం మిశ్రమేలోత్థితం త్విదమ్ ।
 వ్యవహారేల్పశో గీతం వివాదాస్పదమజ్ఞాసా ॥ ౩౨॥
 గ్రన్థేషు మోటకీ ప్రోక్తా తా పఞ్చమాహ్వయాత్ ।
 సోఽపి హరప్రియే మేలే వర్ణితః పణ్డితైః క్వచిత్ ॥ ౩౩॥

శుద్ధసామన్తః

భైరవీమేలకే ప్రోక్తః శుద్ధసామన్తనామకః ।
 ఆరోహ గనిహీనః స్యాదవరోహ నివర్జితః ॥ ౩౪॥
 మధ్యమస్యాత్ర వాదిత్వం హ్యసావర్యాన్తు ధస్య తత్ ।
 షడ్జస్యాపి వదన్త్యన్యే ప్రాతఃకాలోచితం పునః ॥ ౩౫॥
 కర్ణాటకీయపద్ధత్యాం ప్రచారోఽస్య మతోఽధికః ।
 దృశ్యతేఽత్ర యతో గీతః సజ్జహీతో మయాప్యసా ॥ ౩౬॥

వసన్తముఖారీ

మేలనాద్భైరవీమేలే భైరవాఖ్యస్య తత్త్వతః ।

వసంతాద్యముఖారీ సా ప్రాతఃకాలోచితా భవేత్ ॥ ౩౭॥

పూర్వాక్షే భైరవః స్పష్ట ఉత్తరాక్షేతు భైరవీ ।
అతిమనోహరం రూపం నిర్మితం గీతవేదిభిః ॥ ౩౮॥

ధైవతస్యాత్ర వాదిత్వం ప్రాతఃకాలప్రబోధకమ్ ।
అప్రసిద్ధం భవేన్నూనం రూపమేతత్సురక్షిదమ్ ॥ ౩౯॥

కేచిదేతద్వర్ణయన్తి హిజాజస్యైవ లక్షణమ్ ।
గ్రంథేషు సమ్మతం తస్మాద్బుధః కుర్యాత్స్వనిర్ణయమ్ ॥ ౪౦॥

ఆసావరీమేలే;

ఆసావరీ

గ్రన్థానాం భైరవీమేలో లక్ష్యే త్వాసావరీరితః ।
ఆసావరీ భవేత్తజ్ఞా ద్వితీయప్రహరోచితా ॥ ౧॥
ఆరోహ గనిహీనా స్యాదవరోహ సమగ్రకా ।
ధైవతస్యైవ వాదిత్వం సుమతం తత్ర తద్విదామ్ ॥ ౨॥
మధ్యమేన గ్రహః ప్రోక్తః పంచమే న్యసనం భవేత్ ।
ఉత్తరాంగప్రధానత్వాద్గ్రహః పూర్వాంగోచరః ॥ ౩॥
అవరోహక్రమే కేచిద్దిక్ష్మోమలం స్పృశన్తి తత్ ।
మన్యే దోషాస్పదం వైవ నియమః శాస్త్రసమ్మతః ॥ ౪॥
గౌడమాలవమేలేపి గ్రంథేషు కేషుచిత్పునః ।
ఆసావరీ సమాఖ్యాతా లక్ష్యమార్గవిరోధి తత్ ॥ ౫॥
అక్లమస్యాశ్చ రాగిణ్యాః ప్రస్ఫుటమవరోహణే ।
మధ్యమస్తత్ర స్యాదల్పః పగయోః సజ్జతిస్తథా ॥ ౬॥

జౌనపూరీ

ఆసావర్యాః స్థితా మేలే జౌనపూరీ బుధైర్మతా ।
ఆరోహణే గవర్జం స్యాదవరోహ సమగ్రకమ్ ॥ ౭॥

నిషాదోఽత్రోల్లసేద్వాదీ కైశ్చిద్దైవత ఈరితః ।
 గానమస్యాః సమీచినం ద్వితీయప్రహరే దినే ॥ ౮॥
 ఋషభేణాత్ర తీవ్రేణ హ్యసావర్యాః ప్రభేదనమ్ ।
 తస్యా అపి సమీపత్వాత్తదగ్ధా బహుసమ్మతా ॥ ౯॥
 ఆధునికమిదం రూపమాసావరీసుమేలనాత్ ।
 సూలతానహునేనేన నిర్మితమితి కథ్యతే ॥ ౧౦॥
 ఆసావరీమధ్యమాద్యోర్యోగమిచ్ఛన్తి కేచన ।
 ద్వితీయప్రహరే నూనం న చాప్యేత ద్విసంజితమ్ ॥ ౧౧॥

దేవగాన్ధారః

ఆసావరీసుమేలాఞ్చ దేవగాన్ధార ఈరితః ।
 ఆరోహ రిధవర్జం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ ౧౨॥
 మధ్యమేన గ్రహో న్యాయ్యః షడ్జే న్యసః సముఞ్చరేత్ ।
 ద్వితీయప్రహరే గానమస్య రాగస్య యుజ్యతే ॥ ౧౩॥
 సపోరత్ర సంవాదో విశేషేణ సుఖావహః ।
 ధనాశ్ర్యాసావరీరూపే ప్రదర్శ్యతే సపాటవమ్ ॥ ౧౪॥
 ధనాశ్ర్యజ్ఞం రోహణే స్యాద్ద్వితీయమవరోహణే ।
 ఉత్తరాంజస్య ప్రాధాన్యాత్తదేవ ప్రభవేత్పునః ॥ ౧౫॥
 గ్రన్థేషు కేషుచిచ్చైష ఖైరవే మేలకే మతః ।
 అగనిః పాంశకః సాన్తో లక్ష్మ్యే వైతత్సుసంజితమ్ ॥ ౧౬॥
 కేచిదేనం సజ్గిరన్తి హరప్రియాఖ్యమేలకే ।
 విరుధ్యతే యతో లక్ష్మ్యే వైవస్వాత్సమ్మతం సతామ్ ॥ ౧౭॥
 కర్ణాటకీయపద్ధత్యాం శక్కురాభరణస్వరైః ।
 గానమస్య సమాదిప్తం న తల్లక్ష్మ్యేఽత్ర దృశ్యతే ॥ ౧౮॥
 విదగ్ధా గాయకాః కేచిద్భైరవస్య సుమిత్రణాత్ ।
 ఆసావర్యాముద్ధరన్తి రాగమేనం చ కామతః ॥ ౧౯॥

సిన్ధభైరవీ

ఆసావరీసుమేలాచ్చ భైరవీ సిన్ధపూర్వికా ।
 ఆరోహ చావరోహఽపి సమ్పూర్ణా మధ్యమాంశికా ॥ ౨౦॥
 అవరోహ వికల్పేనం రికోమలాపి దృశ్యతే ।
 ద్వితీయప్రహరే గానమస్యాః సర్వసుసమ్మతమ్ ॥ ౨౧॥
 పంచమే షడ్జమారోహ్య భైరవీ గీయతే యది ।
 సిన్ధభైరవికోత్పత్తిర్నూనం స్వాత్తత్ర ప్రస్ఫుటా ॥ ౨౨॥
 మన్ద్రమధ్యస్వరైః ప్రాయో గాయన్తి గానకోవిదాః ।
 తత్రైవాస్యా భవేచ్ఛభా కథితం తద్విదాం మతమ్ ॥ ౨౩॥

దేశీ

ఆసావరీ సమ్మేలనే జాతా దేశీ గుణిప్రియా ।
 ఆరోహ గధవర్జం స్యాదవరోహ సమగ్రకమ్ ॥ ౨౪॥
 సమయోరత్ర సంవాదో గకమ్పనం మనోహరమ్ ।
 గానం చాపి సమాఖ్యాతం ద్వితీయహరే దినే ॥ ౨౫॥
 సజ్జతిః స్వరయో రిన్యోః సారజ్గాఙ్గం ప్రదర్శయేత్ ।
 మధ్యాహ్నాత్పూర్వకం తస్మాద్ధానమస్యాః సుసమ్మతమ్ ॥ ౨౬॥
 ఆసావరీ హ్యుత్తరాణ్ణే పూర్వాణ్ణే విలసేత్పునః ।
 సారజ్గో మధురో రాగ ఇతి లక్ష్యవిదాం మతమ్ ॥ ౨౭॥
 కేచిద్దేశ్యామాదిశన్తి తీవ్రదైవతయోజనమ్ ।
 అన్యేతు దైవతద్వంద్యం బుధః కుర్యాద్యథోచితమ్ ॥ ౨౮॥

దరబారః

మేలాదాసావరీనామ్నోదరబారః సుసమ్మతః ।
 ఆలాపార్వః ప్రియో లోకే నిశియామే ద్వితీయకే ॥ ౨౯॥
 స్యాద్దైవచిత్త్రమత్ర రూపే హ్యఖిలం మన్ద్రస్థానకే ।
 దుర్బలౌ గో రోహణే స్యాద్దైవతో వరితోఽన్యకే ॥ ౩౦॥

మధ్యస్థో రిర్మతో వాదీ నీపయోః సజ్జతిః శుభా ।
 ఆన్దోలనం తు గాన్ధారే విలమిప్బితో లయః పునః ॥ ౩౧॥
 కర్ణాటస్యాపభ్రంశాత్స్యాత్కానడానామసమ్భవః ।
 దరబారః స్వయం శబ్దః స్పష్టో యావనికో మతః ॥ ౩౨॥
 ఆరోహణే గదార్పల్యాత్కాఫీరాగాదికా నహి ।
 అవరోహే ధవర్జనాదాసావరీ న కర్హిచిత్ ॥ ౩౩॥

అడ్డాణః

ఆసావర్యాః సుమేలాచ్చ రాగోఽడ్డాణోఽపి నిశ్చితః ।
 కేచిదేనం వర్ణయన్తి హరప్రియసమాశ్రితమ్ ॥ ౩౪॥
 గ్రన్థేషు ధైవతస్తీవః శ్రూయతే శాస్త్రసమ్మతః ।
 లక్ష్మే తు కోమలస్యాపి ప్రయోగోఽస్తి న సంశయః ॥ ౩౫॥
 మగ్రహస్తారషడ్జాంశో హ్యవరోహమనోహరః ।
 రాత్ర్యాం తృతీయకే యామే గీతోఽసౌ గాయకోత్తమైః ॥ ౩౬॥
 గధయోర్ధ్వరృపలత్వేన సారజ్ఞాంఘ్రిం సుసమ్భవేత్ ।
 విలోమే పగసజ్జత్యా బుధస్తదపవారయేత్ ॥ ౩౭॥
 రాగోఽడ్డాణః క్వచిద్ దృష్టో హరికామ్భోజిమేలకే ।
 కర్ణాటకీయపద్ధత్యాం స చాస్మాద్భేదమర్హతి ॥ ౩౮॥
 దరవారే యథా ప్రోక్తా మన్యమధ్యవిచిత్రతా ।
 తారమధ్యగతా సైవ ప్రోచ్యతేఽత్ర విచక్షణైః ॥ ౩౯॥
 అర్ధరాత్ర్యాః పరం గానం తారషడ్జవిచిత్రకమ్ ।
 రాగా ఏతాదృశాస్త్ర భవేయుః సుప్రవేశకాః ॥ ౪౦॥

కౌశికః

సంయోగో మాలకోశస్య కానడాయాం భవేద్యదా ।
 తదా స్యాత్కౌశికోత్పత్తిరితి తైశ్చిత్సునిశ్చితమ్ ॥ ౪౧॥
 మాలకోశగతో మస్తు కస్య న స్యాత్సుఖావహః ।
 తస్యైవాత్ర సువాదిత్వాద్వైచిత్ర్యం నియతం స్ఫుటమ్ ॥ ౪౨॥

పంచమస్య ప్రయోగాచ్చ ధనాశ్రయం శుభం భవేత్ ।
 మాలకోశస్య సంస్పర్శాదుబ్ధధస్తత్పరిమార్జయేత్ ॥ ౪౩॥
 కేచిదేనం మధ్యమాంశం హరప్రియాహ్వజం జగుః ।
 లక్ష్యాధ్వని తథైవాపి ప్రయుక్తో దృశ్యతే క్వచిత్ ॥ ౪౪॥

ఖటః

నటభైరవిమేలాఞ్చ ఖటరాగస్య సమ్భవః ।
 దైవతాంశో మగ్రహోఽసౌ పంచమన్యాస ఉచ్యతే ॥ ౪౫॥
 సజ్జీర్ణత్వాత్కైశ్చిదత్ర మిశ్రమేలత్వమీరితమ్ ।
 శజ్జురాభరణస్యైవ మిశ్రణం బహుసమ్మతమ్ ॥ ౪౬॥
 ప్రకృత్యా చపలః పూర్ణో బహుభిర్గమకైర్ముతః ।
 ఉత్తరాఙ్గప్రధానత్వే ప్రాతఃకాలః పరిస్ఫుటః ॥ ౪౭॥
 తీవ్రగాంధారసాహిత్యం భైరవాఙ్గప్రదర్శకమ్ ।
 తీవ్రధన్య ప్రయోగేణ తస్యాపి స్యాన్నివారణమ్ ॥ ౪౮॥
 పూర్వాఙ్గే భైరవాఙ్గం స్యాదాసావర్యఙ్గమన్యకే ।
 మిశ్రరూపం సుప్రగీతం సర్వేషామతిరక్తిదమ్ ॥ ౪౯॥
 ప్రతిపన్నం పునః కైశ్చిదత్ర షడ్రాగమిశ్రణమ్ ।
 యాథార్థ్యం ఖటనామ్నోఽపి తైరేవ హ్యుపక్రమ్యతే ॥ ౫౦॥

రీులఘః

ఆసావరీమేలకేఽన్యో రీులఘః పరికీర్తితః ।
 రాగ ఆధునికో హ్యేష మిశ్రమేలసముత్థితః ॥ ౫౧॥
 కలిఙ్గడో భైరవో వా న్యాసే స్యాదతిశోభనః ।
 జౌనపూరీ ఖటశాచి తత్ర చావయవౌ మతౌ ॥ ౫౨॥
 ప్రాతఃకాలప్రగేయత్వాదుత్తరాఙ్గసుభూషితః ।
 దైవతస్య సువాదిత్వం నూనం స్యాదత్ర రక్తిదమ్ ॥ ౫౩॥

తోడిమేలః

తోడి

మేలే పస్తువరాశ్యాఖ్యే లక్ష్మే తోడి ప్రకీర్తితా ।
 ధైవతాంశా సుసమూర్ధ్వా గమీభరప్రకృతిర్మతా ॥ ౧॥
 ఆరోహణే రిదౌర్బల్యం ప్రాతఃకాలప్రసూచకమ్ ।
 గానమస్యా మతం తజ్జైర్ద్వితీయప్రహరే దినే ॥ ౨॥
 ధైవతస్యాత్ర వాదిత్వే గేయత్వం దివసే స్ఫుటమ్ ।
 గాంధారం వాదినం ప్రాహుః కేచిల్లక్ష్మవిశారదాః ॥ ౩॥
 ప్రాతఃకాలోచితం న స్వాత్మీవ్రమస్య ప్రయోజనమ్ ।
 లోకే తస్య ప్రసక్తత్వాత్స్వికృతమపవాదకమ్ ॥ ౪॥
 తీవ్రమాలంకృతా రాగాః ప్రాతఃకాలే మతా బుధైః ।
 గౌడసారంగహిందోలతోడ్వాద్యా లక్ష్మ్యవర్త్యుని ॥ ౫॥
 శాస్త్రగ్రంథేషు తే సర్వే శుద్ధమాలంకృతాః పునః ।
 కుర్వంతి మహదాశ్చర్యం నిశ్చితం మర్మవేదినామ్ ॥ ౬॥
 లక్ష్మ్యైః ధునా ప్రగీయంతే కైశ్చిత్ప్రఖ్యాతగాయకైః ।
 ప్రకారాస్తత్ర తోడ్వాన్తే శుద్ధమధ్యమసంయుతాః ॥ ౭॥
 మూలతానీ నామికాసౌ రాగిణీ చాత్ర మేలకే ।
 దినశేషే మతా తజ్జైః పరమేలప్రవేశికా ॥ ౮॥
 తత్రాపి చ రిధత్యాగాదారోహ దృశ్యతే స్ఫుటమ్ ।
 సన్ధ్యాకాలసమీపత్వమితి సర్వం సుసంజితమ్ ॥ ౯॥

గుర్రరీతోడి

వరాళిమేలకే ఖ్యాతా గుర్రరీతోడికా తథా ।
 ఆరోహే చావరోహేఽపి పఞ్చమో వర్జితో భవేత్ ॥ ౧౦॥
 వాదీ స్వాధైవతస్తత్ర రిస్వరోఽమాత్యసన్నిభః ।
 గానమనుమతం తస్యా దినే యామే ద్వితీయకే ॥ ౧౧॥

గ్రనేషు గుర్జరీ ప్రోక్తా భైరవే మేలకే తు సా ।
 స్వతస్త్రదూపిణీత్యత్ర విరోధో వైవ శక్యతామ్ ॥ ౧౨॥
 సమూర్ణా గుర్జరీ గీతా కైశ్చిల్లక్ష్యేఽపి సామృతమ్ ।
 రాగభ్రాన్తికరా నిత్యం నాసావత్ర సుసమ్మతా ॥ ౧౩॥

మీయాతోడి

వరాళీమేలకే వైవ ప్రోక్తా తత్ర సునూతనా ।
 వ్యవహారగతా తోడి మీయాజ్ఞాయా సుసంస్కృతా ॥ ౧౪॥
 ధైవతస్యైవ వాదిత్వం సంవాదీ రిస్వరో భవేత్ ।
 మన్దమధ్యస్వరైర్లోకే నిరన్తరం సురక్తిదా ॥ ౧౫॥
 విలమిబ్బతలయేనాస్యా విస్తారః స్యాన్మనోహరః ।
 అల్పత్వం తు పఞ్చమస్య కుర్యాద్భాగప్రభేదనమ్ ॥ ౧౬॥
 అజ్గీకృతః ప్రకారోఽయం తోడ్యా లక్ష్యే విచక్షణైః ।
 ఉపపన్నం హి తద్ధానం ద్వితీయప్రహరే దినే ॥ ౧౭॥

దరబారీతోడి

దరబారీ తథా తోడి యత్రస్యాతాం సుమిశ్రితే ।
 దరబారీతోడికాఖ్యా భవేత్తత్ర స్ఫుటా స్వయమ్ ॥ ౧౮॥
 మనిస్వరస్థిత్యధీనాస్తోడిభేదాశ్చ సామృతమ్ ।
 ప్రాయశో లక్ష్యమార్గేస్య రితిప్రజ్ఞా బ్రువన్తి తే ॥ ౧౯॥
 దరబారీతోడికాయామాసావరీప్రవేశనాత్ ।
 తోడి విలాసఖాన్యాద్యా కథ్యతే లక్ష్యపణ్ణితైః ॥ ౨౦॥
 యావనికాః ప్రకారాస్తే లక్ష్యేఽనేకే ప్రకీర్తితాః ।
 భిన్నరాగమిత్రణోత్థా అనిశం వాదమూలకాః ॥ ౨౧॥
 ఆసాతోడి గుర్జరీ చ గాన్ధార్యపి బహాదురీ ।
 లక్ష్యే దేశీ తథైవాన్యే లాచారిఖటతోడికే ॥ ౨౨॥
 సుగ్రాహీ ముద్రికా సూహా జౌనపూరీ తథాపరా ।

తోడిభేదా గీతవిజ్ఞైః స్వీకృతా లక్ష్మవర్తని ॥ ౨౩॥

మిశ్రణం స్యాత్కృతం యేషాం తన్నామ చేత్పరిస్ఫుటమ్ ।
నకిచ్చదపి దోషాయ తత్రేతి ప్రతిభాతిమే ॥ ౨౪॥

రాగాణాం నియమా వ్యక్తా దృశ్యస్తే యత్ర నిర్మితా ।
ఉపపన్నం భవేత్తత్ర రాగత్వం వైవసంశయః ॥ ౨౫॥

రజ్జునాద్రాగతా ప్రోక్తా సర్వేషామితి సమ్మతమ్ ।
యద్యత్సాన్యత్తద్గుణోపేతం మానమవ్యర్థయేత్ సతామ్ ॥ ౨౬॥

మిశ్రరాగప్రపఞ్చోఽయం వాదమూలో యతో భవేత్ ।
గ్రన్థేఽత్రాపి తదుత్సర్గో బుద్ధిపూర్వం కృతో మయా ॥ ౨౭॥

కైశ్చిద్యావనికైః ప్రజ్ఞైరున్నితమవిశక్కితమ్ ।
అస్మత్సంజీతభాణ్డారమితి మతం నచాద్భుతమ్ ॥ ౨౮॥

సర్పర్దా తురుష్కతోడి హిజేజో బాఖరేజకః ।
పుష్క ఈరాఖజాలూఫౌ నవరోజీ హుసేనికా ॥ ౨౯॥

ఉజ్వలో మూసలీ వైవ గ్రహపఞ్చసుగాదుగాః ।
సన్తో యావనికా రాగాః సోమనాథేన లక్షితాః ॥ ౩౦॥

కేదరగౌడరూపే హి నానారూపవిమిశ్రణాత్ ।
ఉపర్యుక్తాః సమున్నీతా ఇతి తేన సమర్థ్యతే ॥ ౩౧॥

పద్ధత్యాం దాక్షిణాత్యానామద్యాపి లక్షితాః పునః ।
యావనికా మతా రాగా లోకే రక్తిప్రదాః స్వయమ్ ॥ ౩౨॥

న మే దోషాస్పదం భాతి తత్ర కిచ్చద్ధి న్యాయతః ।
మతే మమ భవేన్నూనం సజ్జితోన్నతిరేవ సా ॥ ౩౩॥

మూలతానీ

తోడిమేలసముత్పన్నా మూలతానీ నిరూపితా ।
ఆరోహే రిధహీనా స్యాత్ పఞ్చమాంశా సుసమ్మతా ॥ ౩౪॥

మగయోః సజ్జతిశ్చిత్రా తయోరేవ సుదోలనమ్ ।
భవేద్దక్షిణరం నిత్యం తృతీయప్రహరోత్తరమ్ ॥ ౩౫॥

ఆరోహే రిధహీనత్వాదపరాహ్లాత్వమీరితమ్ ।
 ప్రసిద్ధో నియమోఽప్యేష సూరీణాం పూర్వవర్తినామ్ ॥ ౩౬॥
 మధ్యాహ్నర్వాన్ ధగాల్పాంస్తాన్ గీత్వా రాగాన్ యథోచితమ్ ।
 ప్రవర్తతే రిధత్యక్తాన్ గాతుం గాతుర్మనః స్వయమ్ ॥ ౩౭॥
 మూలతాసిగతే గేతు తీవ్రత్యారోపణే పునః ।
 ఝటిత్యుత్పత్స్యతే తత్ర శ్రీరాగస్యైవ రూపకమ్ ॥ ౩౮॥
 శేషయామే దినే ప్రాయః సమపాః సబలా ధ్రువమ్ ।
 రహస్యం తన్నిరవద్యం కో న వేత్తీహ మర్మవిత్ ॥ ౩౯॥
 ధన్యాః ఖలు పణ్డితాస్తే యైరిదం కౌతుకం మహత్ ।
 నిర్మితం బుద్ధిసామర్థ్యాత్ సంతతం విశ్వమోహనమ్ ॥ ౪౦॥

భావభట్టమతే

ప్రథమా శుద్ధతోడి స్యాద్దేశితోడి ద్వితీయకా ।
 బహాదురీ తృతీయా స్యాద్గుర్జరీ చ చతుర్థికా ॥ ౪౧॥
 ఛాయాతోడి పఞ్చమీ స్యాత్ షష్ఠీ తోడి వరాటికా ।
 హునేనీ సప్తమీ ప్రోక్తా జౌనపూరీ తథాష్టమీ ॥
 ఆసాతోడి చ నవమీ నవధా కీర్తితా బుధైః ॥ ౪౨॥

పూర్వీమేలే

పూర్వీ

శాస్త్రే రామక్రియామేలో లక్ష్యే పూర్వీతి కీర్తితః ।
 కర్ణాటకీయపద్ధత్యాం భాషితః కామవర్ధనీ ॥ ౧॥
 ఏతన్మేలాతనముత్పన్నా పూర్వీ సర్వగుణిప్రియా ।
 సాయం గేయాఽథ సమూర్ణా గాన్ధారాశపరిష్కృతా ॥ ౨॥
 వ్యవహారే ప్రసిద్ధేషా శ్రీరాగస్యైవ రాగిణీ ।
 గానం సునిశ్చితం తస్యాః సాయజ్కాలే మనోహరమ్ ॥ ౩॥

శ్రీరాగే రిషభో వాదీ గాన్ధారోఽత్ర సమీరితః ।
 ఉద్ధారోఽస్య భవేద్యుక్తః శ్రీరాగానంతరం సదా ॥ ౪॥
 ప్రయోగః శుద్ధమస్యాపి సహ గేన మతో మనాక్ ।
 అవరోహే న మే భాతి శాస్త్రదృష్ట్యాతిబాధకః ॥ ౫॥
 కేషుచిచ్ఛాస్త్రగ్రన్థేషు రాగిణీయం నిరూపితా ।
 ప్రస్ఫుటా భైరవే మేలే మధ్యమస్తేన కోమలః ॥ ౬॥
 తీవ్రమోఽపేక్షితోఽవశ్యం సాయజ్ఞేయత్వసూచకః ।
 అతో మన్యే ప్రయుక్తౌ తౌ విదగ్ధైర్మధ్యమాపుభౌ ॥ ౭॥
 వైచిత్ర్యం తీవ్రమస్యైవ దినాన్తే నిత్యరక్షితమ్ ।
 ఉపకారీ శుద్ధమః స్యాద్బోధ్యతానాం రాగనిర్ణయే ॥ ౮॥
 మధ్యమయోః సుసంయోగః సాయం నాన్యత్ర చేదృశః ।
 ప్రాయో భవేత్తత్సుబోధం రాగనిర్ణయసాధనమ్ ॥ ౯॥
 తీవ్రత్వం ధైవతేఽభీష్టం సమ్ప్రదాయే తు దక్షిణే ।
 లక్ష్యమార్గమనుల్లంఘ్య కార్యమత్ర యథోచితమ్ ॥ ౧౦॥
 రాగచన్ద్రోదయే గ్రన్థే పుణ్డరీకమహాత్మనా ।
 గౌడమాలవకే మేలే పూర్వీ సాంశా ప్రకీర్తితా ॥ ౧౧॥
 సన్నిప్రకాశగేయేషు సామీప్యం నియతం మహత్ ।
 భేదకం పఞ్చమం లింగం స్వీకుర్వన్తి విచక్షణాః ॥ ౧౨॥
 రామక్రియా మతా సాయం మనిత్యక్తాధిరోహణే ।
 రామకేలీం ప్రగే చాహుర్యతోఽసౌ శుద్ధమధ్యమా ॥ ౧౩॥
 ఉత్తరాఙ్గప్రధానేషు రాగేష్వపి తథైవచ ।
 దృశ్యతే చరమే యామే పరజాఖ్యో ద్విమధ్యమః ॥ ౧౪॥
 సుబోధం సరలం రూపం సాయజ్ఞేయం సురక్షితమ్ ।
 రాగాశ్రయత్వమాప్నోతి లక్ష్యాధ్వని మతే సతామ్ ॥ ౧౫॥
 అథవైతన్మయా ప్రోక్తం రహస్యం సకలం పురా ।
 పునరుక్తర్న చాపి స్యాత్ ప్రాప్తకాలేతి భాతి మే ॥ ౧౬॥
 కేచిదుచ్చతరావూచుః స్వరావత్ర రిధౌ మనాక్ ।

శ్రీరాగస్థాభ్యాం ప్రపజ్ఞః సమభవేద్వాదమూలకః ॥ ౧౭॥

యథా జనపదే ప్రాయో రాజమార్గా వ్యవస్థితాః ।

తదైవ స్యుర్మేలరాగాః సజ్జీతనగరే హ్యపి ॥ ౧౮॥

క్షుద్రమార్గపరిభ్రష్టాః ప్రముఖేషు పతన్తి తే ।

జన్యరాగపరిభ్రాంతా మేలరాగేషు కేవలమ్ ॥ ౧౯॥

శ్రీరాగః

పూర్వీమేలసముత్పన్నః శ్రీరాగో లక్ష్మసమ్మతః ।

శాస్త్ర ఖ్యాతా తదుత్పత్తిర్నరప్రియాఖ్యమేలకే ॥ ౨౦॥

ఆరోహ గధహీనత్వం రాగేఽత్ర బహుసమ్మతమ్ ।

పూర్ణత్వమవరోహ స్యాన్నియమేనాతిరక్తిదమ్ ॥ ౨౧॥

ఋషభోఽత్ర భవేద్వాదీ సంవాదీ పజ్ఞామో భవేత్ ।

కేచిద్విపర్యయం ప్రాహుర్న తత్రాపి విసజ్జతిః ॥ ౨౨॥

దాక్షిణాత్యా సదైవైనమజ్జీకుర్వన్తి మేలనే ।

హరప్రియాష్టయే నూనం శాస్త్రగ్రన్థానుసారిణః ॥ ౨౩॥

గమ్భీరప్రకృతిర్నిత్యం విలమిభ్రతలయోద్భృతః ।

అవశ్యం స్యాద్దినాస్తేఽసౌ భుక్తిముక్తిప్రదాయకః ॥ ౨౪॥

శ్రీరాగాఙ్గం కేవలం తత్ స్వతంత్రం మన్యతే యతః ।

సావధానం యథాన్యాయమభ్యస్యం గాయనార్థిభిః ॥ ౨౫॥

జనకసన్నిభో లోకే హ్యేదిరాగః సమీరితః ।

ఔడవః సన్ విధానం తద్విచార్యం మార్మికైర్లవైః ॥ ౨౬॥

అథవా లోకప్రియాస్తే పుంరాగా ఔడవాహి షట్ ।

స్వయముత్పాదకా లక్ష్మే పూర్ణానామితి విశ్రుతమ్ ॥ ౨౭॥

సంవాదిత్వం దైవతస్య క్వచిత్సమర్థితం పునః ।

న యుక్తం తత్సమారోహ తత్స్వరస్యైవ గోపనాత్ ॥ ౨౮॥

గౌరీ (ద్వితీయా)

పూర్వీమేలే సమాదిష్టా ద్వితీయా గౌరికా పునః ।

ఆరోహ గధహీనా స్యాదవరోహ గవర్జితా ॥ ౨౯ ॥

ఋషభోఽత్ర భవేద్వాదీ సహచారీ తు పఞ్చమః ।

గానమస్యాః సమీచినం లోకే సాయం సమీరితమ్ ॥ ౩౦ ॥

శ్రీరాగస్య ప్రసిద్ధాం రూపేఽస్మిన్నపి ప్రస్ఫుటమ్ ।

నిషాదో మన్దభాగస్థో నూనం రక్తిప్రదో నృణామ్ ॥ ౩౧ ॥

అథ ప్రసక్తో వక్ష్యే మతభేదాన్ యథాయథమ్ ।

పురావృత్తం చ రాగిణ్యా అస్యాః స్యాద్యేన ప్రస్ఫుటమ్ ॥ ౩౨ ॥

శ్రీరాగః పణ్డితైః పూర్వైః కాఫీమేలే సులక్షితః ।

ఆరోహణే గధత్యక్తః సమూర్ణోఽప్యవరోహణే ॥ ౩౩ ॥

గౌరీ పునర్మతా తైశ్చ మేలే భైరవనామకే ।

ధగోనారోహణే నిత్యమవరోహ సమగ్రికా ॥ ౩౪ ॥

యుక్తం ను వర్జనం చైతత్తత్కాలవర్తిలక్ష్యతః ।

మేలభేదే హ్యవశ్యం స్యాద్రూపభేదస్య సమ్భవః ॥ ౩౫ ॥

మతే తూత్తరకాలినే సజ్జితే పరివర్తనాత్ ।

రాగావేతావభావక్తౌ పూర్వీమేలసమాశ్రితౌ ॥ ౩౬ ॥

ఏకమేలాశ్రితత్వే స్యాత్ సమానే లక్షణే పునః ।

అవశ్యం గాయనం కష్టం తతో వైమత్యసమ్భవః ॥ ౩౭ ॥

కేచిద్గౌర్యామాదిశన్తి సమూలం గధవర్జనమ్ ।

అన్యే పునః సజ్గరన్తి పఞ్చమస్యైవ లజ్ఘనమ్ ॥ ౩౮ ॥

గౌడ్యధగా తథా ఐశ్యా సోమనాథేన భాషితా ।

తల్లక్షణాఽపరా చైతీ సాయజ్జేయేతి కీర్తితా ॥ ౩౯ ॥

నిపుణా గాయకాః కేచిద్ద్విమధ్యమప్రయోజనాత్ ।

శ్రీరాగాంజ్ఞమనువృత్య రాగిణీముద్ధరన్తి తే ॥ ౪౦ ॥

భావభట్టకృతే గ్రన్థే రత్నాకరే ప్రకథ్యతే ।

అష్టథా రాగిణీ గౌరీ నానారూపసమాశ్రితా ॥ ౪౧ ॥

దీపకః

కామవర్ధనికామేలాద్దీపకో గుణిసమ్మతః ।
 ఆరోహణే రివర్ణం స్యాదవరోహే నివరితమ్ ॥ ౪౨॥
 షడ్జన్యైవ ప్రధానత్వం సమ్మతం శాస్త్రవేదినామ్ ।
 గానం సుసమ్మతం మన్యే దినే యామే తురీయకే ॥ ౪౩॥
 కేచిదేనం నిర్దిశంతి సమ్పూర్ణం సాంశకం పునః ।
 కల్యాణీమేలజం ప్రాహుర్నిహీనం కుత్రచిద్బుధాః ॥ ౪౪॥
 మాలవాభ్యే మతో మేలే మనిహీనోఽపి సాంశకః ।
 పారిజాతే మతే మేతు ప్రథమో హి సుసంజితః ॥ ౪౫॥
 లుతోఽయం రాగ ఇత్యేతద్యదుక్తం లక్ష్యపణ్ణితైః ।
 న మే మాతి మతం తేషాం కేవలం యుక్తిసంజితమ్ ॥ ౪౬॥
 దీపకానాం ప్రజ్వలనం స్వయం దృష్ట్వా సుదుష్కరమ్ ।
 గాయనే స్యాద్విలోపన మస్యాదిష్టం విచక్షణైః ॥ ౪౭॥
 దీపకస్య తిరోభావే శ్రీరాగే పరివర్తనమ్ ।
 రిధయోః కోమలత్వేన కదాచిద్విబుధైః కృతమ్ ॥ ౪౮॥

రేవా

పూర్వీమేలసముద్భూతా ఖ్యాతా రేవా సుఖప్రదా ।
 ఆరోహే చావరోహేఽపి మనిహీనైవ సమ్మతా ॥ ౪౯॥
 వర్జనే నిమయోః సిద్ధా గపయోః సంజాతః స్వయమ్ ।
 షడ్జాంశా గాంశికా చాఽపి సాయజ్జేయా బుధైర్మృతా ॥ ౫౦॥
 ఉత్తరాంశప్రధానత్వే విభాసాంశం పరిస్ఫుటమ్ ।
 పరిత్యాగో మతో తత్ర నిమయోరితి విశ్రుతమ్ ॥ ౫౧॥
 భైరవే మేలకే ప్రోక్తా రేవగుప్తిర్నిరన్తరమ్ ।
 సైవేయం స్యాదితి కేచిచ్ఛక్యయన్తి విచక్షణాః ॥ ౫౨॥
 వాదిత్వే సతి పూర్వాంశే సాయజ్జేయత్వమిప్పితమ్ ।
 తత్పునశ్చేదుత్తరాంశే ప్రాతర్గేయత్వసూచకమ్ ॥ ౫౩॥

విభాసః (ద్వితీయః)

పూర్వమేలాత్సముత్పన్నో రాగోఽపరో బుధైర్మతః ॥
 విభాసో యోగ్యనామాఽసౌ ప్రాతరేయః సురక్షిదః ॥ ౫౪॥
 ధైవతస్యైవ వాదిత్వం ప్రాబల్యముత్తరాజ్ఞకే ।
 విభాంశుకస్యాపభ్రంశే విభాస ఇతి యుజ్యతే ॥ ౫౫॥
 సారామృతే శాస్త్రగ్రన్థే విభాంశుకః ప్రకీర్తితః ।
 మనిహీనః ప్రభాతార్హస్తస్మయా ధ్వనితం పురా ॥ ౫౬॥
 గపయోః సజ్జతిర్నిత్యం నియమేన భవేచ్ఛుభా ।
 శుద్ధభావసుసంజ్ఞితో హ్యవశ్యం ద్రావయేన్ననః ॥ ౫౭॥
 యథా సాయం మతా రేవా తథైవాయం భవేత్ ప్రగే ।
 సాదృశ్యే మనివర్జిత్యే వాదిభేదేన భిత్సుటా ॥ ౫౮॥
 కేచిదేనం నిర్ణయన్తి మారవామేలనే బుధాః ।
 అహోబలాదికాస్తస్యై పూర్వమేలే వదన్త్యముమ్ ॥ ౫౯॥
 లక్ష్మ్యధ్వని పునః కైశ్చిద్ధీతోఽయం శుద్ధమేలకే ।
 రూపమేతత్సువిఖ్యాతం దేశకారస్య కేవలమ్ ॥ ౬౦॥
 ధైవతాత్పఞ్చమే న్యాసో మార్మికేణ సుసాధితః ।
 భ్రాన్తివిచ్ఛేదకో భూయాదవశ్యం రాగనిర్ణయే ॥ ౬౧॥

మాలవీ

పూర్వమేలే సమాదిష్టా మాలవీ రాగిణీ బుధైః ।
 ఆరోహే స్యాన్నిదౌర్బల్యమవరోహే తు ధస్య తత్ ॥ ౬౨॥
 శ్రీరాగాజ్ఞా యతో గేయా వైచిత్ర్యం రిస్వరే స్ఫుటమ్ ।
 గానమస్యా భవేత్ సాయం సర్వరక్తిప్రదాయకమ్ ॥ ౬౩॥
 సన్నిప్రకాశగేయేషు సజ్గతౌ మధురౌ గపౌ ।
 రాగేఽత్రాపి సమ్ప్రయుక్తౌ గాయకైస్తౌ సపాటవమ్ ॥ ౬౪॥

అపూర్వం రూపకం త్వేతల్లక్ష్మపణ్ణితనిర్మితమ్ ।
 రక్తిదం సమృతం యస్మాద్ధ్రాహ్యమేవ మనీషిణామ్ ॥ ౬౫॥
 గ్రన్థవాక్యోల్లఙ్ఘనేఽపి యే రాగాః స్యుర్జనప్రియాః ।
 మన్యే తేషాముపాఙ్గత్వం దేశ్యాం వైవాతిబాధకమ్ ॥ ౬౬॥
 అథవా మార్గమేనం హి సమాలమ్భ్య పురాతనైః ।
 సమున్నీతం తదాచార్యైః సంజీతమితి భాతి మే ॥ ౬౭॥
 మాలవీం రాగిణీం కేచిదాహుర్మారువమేలనే ।
 గ్రన్థే సారామృతే దృష్టా మేలకే గౌడమాలవే ॥ ౬౮॥
 పూర్వీ గౌరీ మాలవీ చ లలితాహ్వ పరాజికా ।
 వసంతి రేవగుప్తిశ్చ శాస్త్రే భైరవమేలజాః ॥ ౬౯॥
 తథాప్యేతేషు రూపేషు సర్వేషు దృశ్యతేఽధునా ।
 తీవ్రమస్య ప్రయోగస్తద్విచార్యం మర్మవేదిభిః ॥ ౭౦॥
 గ్రన్థేషు కేషుచిత్తత్ర కామ్భాజీ మేలగా మతా ।
 అతివక్రస్వరూపాఽపి మాలవీ రాగిణీ ధ్రువమ్ ॥ ౭౧॥
 మాలవో భైరవోత్థోఽసౌ తథా మాలవగౌడకః ।
 మాలవీరూపభిన్నత్వాద్భిన్నావేవ సతాం మతే ॥ ౭౨॥
 టక్కభాషా మాలవీ యా శాస్త్రేషు పరికీర్తితా ।
 తస్యా ఏవ భవేదేతక్కదాచిత్పరివర్తనమ్ ॥ ౭౩॥
 శ్రీరాగాఙ్గాశ్చ పూర్వ్యఙ్గా రాగాః సాయం విశేషతః ।
 రిపసంవాదయుక్తాద్యా గనిసంవాదజాఽన్తిమాః ॥ ౭౪॥

త్రివేణీ

పూర్వమేలసముద్భూతా త్రివేణీ లక్ష్మసమృతా ।
 ఆరోహ చావరోహేఽపి మధ్యమో వర్జితస్వరః ॥ ౭౫॥
 శ్రీరాగాఙ్గా యతోఽభీష్టా లక్ష్మణ్ణానాం చ సామృతమ్ ।
 రిస్వరస్వైవ వాదిత్వం సుగ్రాహ్యమితి భాతి మే ॥ ౭౬॥
 సంజీతిర్గపయోః సిద్ధా మధ్యమస్య వివర్జనాత్ ।

అవరోహణ వర్ణేన కుర్యాన్మానసరజ్జనమ్ ॥ ౭౭॥
 సమ్పూర్ణా రిగ్రహంశాఽసౌ సన్యాసాపి మతా క్వచిత్ ।
 మదుర్బలా హి లక్ష్మ్యేస్యాత్సర్వలోకప్రియా భృశమ్ ॥ ౭౮॥
 అన్యే తాం మారవామేలే పఞ్చమాంశాం బ్రువంతి తే ।
 సాయజ్జేయా వికల్పేన బుధః కుర్యాత్స్వనిర్ణయమ్ ॥ ౭౯॥
 యత్కించోదప్యజ్జీకృతం భవేద్ద్రూపం సతాం మతే ।
 సువ్యక్తనియమాబద్ధం వైవ స్యాద్దోషజం పునః ॥ ౮౦॥
 దేశికారస్తథా గౌరీ తృతీయా పూర్వీకా సదా ।
 రాగిణ్యామత్ర సంయుక్తా ఇతి లక్ష్యవిదాం మతమ్ ॥ ౮౧॥

టంజీరా

పూర్వీమేలే సుప్రసిద్ధా రాగిణీ టంజీకా మతా ।
 భార్యా ప్రోక్తా లక్ష్యవిద్భిః శ్రీరాగస్యైవ పాంశికా ॥ ౮౨॥
 శ్రీరాగాజ్ఞేన సా లక్ష్మ్యే నూనం సర్వత్ర లక్షితా ।
 గానం చాభిమతం తస్యాః సాయజ్కాలే ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౮౩॥
 మాలవీ త్రివణా గౌరీ పూర్వీ టంజీ తథైవ చ ।
 మతా ఏతా బుధైః పఞ్చ శ్రీరాగస్య వరాజ్ఞనాః ॥ ౮౪॥
 పఞ్చమో యత్ర వాదీ స్యాత్ సంవాదీ షడ్జకో భవేత్ ।
 శ్ర్యజ్గసమ్భాషితత్వాత్తు రిషభోఽమాత్యకో భవేత్ ॥ ౮౫॥
 మహీనామథవా పూర్ణాం కేచిదన్యే విదో విదుః ।
 త్రివేణ్యాం రిస్వరో వాదీ హ్యతస్తస్యా భిదా స్ఫుటా ॥ ౮౬॥
 వాదిభేదాద్రాగభేద ఇతి లక్ష్యవిదాం మతమ్ ।
 సర్వత్రైవ సుప్రసిద్ధం మహద్వైచిత్ర్యకారకమ్ ॥ ౮౭॥
 తథాపి స్పృశ్యతే కైశ్చిత్ త్రివేణ్యాం మధ్యమో మనాక్ ।
 విలోమే రాగభేదార్థం భాత్యేవం యుక్తిసంకీర్తనమ్ ॥ ౮౮॥
 రాగబోధే మతప్రక్కః సాంశన్యాసగ్రహః స్వయమ్ ।
 వసంతమేలనే సాయం సమ్పూర్ణో గుణిసమ్మతః ॥ ౮౯॥
 ప్రదోషే గీయతే యస్మాత్ తీమధ్యమయోజనమ్ ।

సుసజ్గతం తత్త్వమేతత్ పూర్వమేవోదితం మయా ॥ ౯౦॥

ఆరోహే న ధగోనత్వం శ్రీగౌర్యా తేన ప్రస్తుతే ।

పూర్వీ ద్విమధ్యమా ప్రోక్తా మాలపీ ధనిదుర్బలా ॥ ౯౧॥

జేతాశ్రీః

కామవర్ధనికామేలే జేతాశ్రీః కీర్త్యతే సదా ।

ఆరోహే రిధవర్జం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ ౯౨॥

గాంధారాంశా తథా సాంతా సాయజ్కాలోచితా మతా ।

కైశ్చిత్ప్రేవోదితా ప్రాతర్నైవం భాతి సుసజ్గతమ్ ॥ ౯౩॥

అన్యే తాం తీవ్రధాం మత్వా మారవామేలనే జగుః ।

అపసార్య మతాన్యన్యాన్యపర్యుక్తైవ స్వీకృతా ॥ ౯౪॥

వరాటీ దేశకారశ్చ ధవలాఖ్యా తతః పునః ।

మిలన్త్యత్ర సప్రమాణమితి లక్ష్యవిదో విదుః ॥ ౯౫॥

రిధత్యక్తా యతో నాన్యా రాగిణ్యేతాదృశీ మతా ।

సాయజ్జేయా తతస్తస్యా దృశ్యతే ప్రస్తుతా భిదా ॥ ౯౬॥

పూరియాధనాశ్రీః

కామవర్ధనికామేలాజ్ఞాతా పూర్వాధనాశ్రికా ।

ఆరోహే చావరోహేఽపి సమూర్ధా గుణిసమ్మతా ॥ ౯౭॥

పూర్వీ ధనాశ్రికా యోగాద్రూపమేతత్సమ్మత్థితమ్ ।

భవేదితి మతం తత్ర కేషాఞ్చల్లక్ష్యవేదినామ్ ॥ ౯౮॥

శుద్ధమధ్యమహీనత్వాద్వాదిత్వాత్పశ్చాత్తమస్య చ ।

స్యాత్పూర్వీనామికాయాస్తు రాగిణ్యా భిత్పరిస్ఫుటా ॥ ౯౯॥

శ్రీరాగస్య ప్రసిద్ధాఙ్గం నచైవాత్రోపలభ్యతే ।

అతస్తదఙ్గభూతాస్తే విచిత్రాః సుఖమజ్ఞాసా ॥ ౧౦౦॥

ఉత్తరాఙ్గప్రధానేషు వసంతపరజాదిషు ।

ద్విమధ్యమప్రయోగత్వాద్వ్యర్థం తత్రాపి శక్కనమ్ ॥ ౧౦౧॥

స్వీకుర్వన్తి పునః కేచిదేనాం ధనాశ్రికాం స్వయమ్ ।
కాఫీమేలోద్భవా తేషాం మతే భీమపలాసికా ॥ ౧౦౨॥
మతభేదా భవన్వేతే వయం లక్ష్మ్యనువర్తినః ।
పూర్వాధనాశ్రికామేవ సత్కుర్మో రాగిణీమిమామ్ ॥ ౧౦౩॥

పరజః

పూర్వీమేలోత్థితః ప్రోక్తః పరజో విబుధప్రియః ।
ఆరోహ చావరోహేఽపి సమూర్ణో లక్ష్మ్యసంజతః ॥ ౧౦౪॥
ఉత్తరాంశప్రధానత్వాత్తారషడ్జాంశశోభితః ।
గానమభీప్సితం తస్య నక్తం యామేఽన్తిమే సదా ॥ ౧౦౫॥
గ్రన్థేషు లక్ష్మ్యతే స్పష్టో నిర్దిష్టః శుద్ధమధ్యమః ।
వ్యవహారే తు తీవ్రోఽపి యుజ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౧౦౬॥
అథవా రాత్రిగేయేఽస్మిన్ స్వరూపే తత్ప్రయోజనమ్ ।
విసంజతం కథం భూయాత్ నియమో హ్యేష తద్విదామ్ ॥ ౧౦౭॥
చపలప్రకృతిశ్చాయం క్షుద్రగీతసమాశ్రయః ।
విలమిష్టలయే గీతో వాసన్తిమిశ్రితో భవేత్ ॥ ౧౦౮॥
లక్ష్మ్యధ్వని దృశ్యతేఽసౌ కలిజ్జేన విమిశ్రితః ।
మిశ్రణం తన్నిశ్చయేన రక్తిఘ్నం వైవ సర్వథా ॥ ౧౦౯॥
పూర్వాంశస్య దుర్బలత్వే సాయజ్కాలప్రసూచనమ్ ।
న కర్హిచచ్ఛక్కునీయం వైసర్గికం హి కౌతుకమ్ ॥ ౧౧౦॥

వసంతః

పూర్వీమేలసుసంజ్ఞాతో వసంతాఖ్యో బుధైర్మృతః ।
సమూర్ణరస్తారషడ్జాంశో వసంతరౌ సుఖప్రదః ॥ ౧౧౧॥
మగయోః పునరావృత్త్యా విశిష్టాం రక్తిమావహేత్ ।
పరజస్యాపి భిన్నత్వం తత్రైవ ప్రకటిభవేత్ ॥ ౧౧౨॥
రాగేఽస్మిన్ గాయనైః కైశ్చిల్లలితాంశం సమర్థ్యతే ।
యేనాపి స్యాన్మతే తేషాం రూపస్యాస్య ప్రభేదనమ్ ॥ ౧౧౩॥

గ్రన్థేషు కీర్తితో దృష్టో మేలే మాలవగౌడకే ।
 రాత్రిగేయో యతస్తస్మిన్స్తవమే న విసంజతిః ॥ ౧౧౪॥
 ప్రయోగో ధైవతస్యాపి తీవ్రస్య లక్ష్యతే క్వచిత్ ।
 కుత్రచిత్పశ్చమస్యక్తో బుధః కుర్యాద్యథోచితమ్ ॥ ౧౧౫॥
 వసన్తే పశ్చమో నైవ హ్యరోహే రక్తిదో భవేత్ ।
 పరజాభ్యే పునః సోఽపి విశిష్టాం రక్తిమావహేత్ ॥ ౧౧౬॥
 నిషాదస్యాపి చాధిక్యం పరజాహ్వో యథా మతమ్ ।
 న తదత్ర వసంతాభ్యే సమృద్ధివేదితి సమృతమ్ ॥ ౧౧౭॥

మారవామేలే

మారవా

గమనశ్రమమేలోఽసౌ లక్ష్యగో మారవాభిధః ।
 ధైవతస్యాత్ర తీవ్రత్వాత్ పూర్వమేలభిదా స్ఫుటా ॥ ౧॥
 ఏతన్మేలనముత్పన్నా ప్రసిద్ధా మారవా మతా ।
 ఆరోహే చావరోహేఽపి పశ్చమస్వరవర్జితా ॥ ౨॥
 ధైవతస్థితవాదిత్వం దృశ్యతే బహుసమృతమ్ ।
 న మేఽభీష్టం భవేదేతత్ సాయజ్జేయస్వరూపకే ॥ ౩॥
 వాదిత్వే ధైవతే నిష్ఠే ప్రాతర్గేయత్వసూచనమ్ ।
 హిన్దోలాంగగతం సిద్ధం ద్వయోః పశ్చమలజ్ఞానాత్ ॥ ౪॥
 సుసంగతం ప్రధానత్వం పూర్వాజ్ఞే సాయమీరితమ్ ।
 గ్రన్థగా మారవా ప్రోక్తా సాంశా గాంశాథవా పునః ॥ ౫॥
 పారిజాతోక్తమార్వాన్తః కాఫీమేలనముద్భవః ।
 వసన్తభైరవీజాతః సోమనాథేన భాషితః ॥ ౬॥
 సారామృతేఽపి షడ్జాంశో మారువః సాయమీక్షితః ।
 లోకేఽసౌ తీవ్రమోఽపశ్చ తీవ్రధో నైవ సంశయః ॥ ౭॥
 వ్యవహారే రివక్రత్వం విశేషేణ సుఖప్రదమ్ ।

ప్రచ్ఛాదనం నిషాదస్య హ్యనులోమే గుణిప్రియమ్ ॥ ౮॥
 అత్ర కేచిన్నిర్దిశంతి రోహణే రిధలజ్ఞనమ్ ।
 సుప్రతీతం న తల్లక్ష్యే యతో గ్రాహ్యం న తద్విదామ్ ॥ ౯॥
 మారవా పూరియా చేతి ద్వే సాయం పోజ్ఞతే యథా ।
 లలితా సోహనీ చేతి ద్వే యామేఽన్తే పునర్నిశి ॥ ౧౦॥

పూరియా

గమకక్రియమేలేఽపి పూరియా బహుసమ్మతా ।
 షాడవా పఞ్చమత్యక్తా గాన్ధారాంశేన మణ్డితా ॥ ౧౧॥
 మన్ద్రావధిలక్ష్మ్యవిద్భిర్గాన్ధారోఽత్ర నియోజితః ।
 మన్ద్రమధ్యస్వరైరేషా నిత్యం రక్తిప్రదా భవేత్ ॥ ౧౨॥
 సాయజ్ఞేయా యతః సిద్ధా పూర్వాఙ్గప్రబలా స్వయమ్ ।
 ఉత్తరాఙ్గప్రధానత్వే సోహనీయేన న సంశయః ॥ ౧౩॥
 నిర్యోశ్చ నిమయోశ్చాపి సఙ్గతిః సుభగా పునః ।
 మన్ద్రనిధనిస్వరాణాం సంహతి రాగదర్శినీ ॥ ౧౪॥
 ఈషత్కృమలధో లక్ష్యే ప్రయుక్తో గాయనైః క్వచిత్ ।
 ఏకశ్రుతిచ్యుతస్తేషాం మతే ధః ప్రతిపాద్యతే ॥ ౧౫॥
 యతః శాస్త్రే విధానం తత్ కుత్రాపి న సమర్థితమ్ ।
 గ్రాహ్యత్వం తన్మతస్యాపి లోకరుచ్యవలమిబ్బతమ్ ॥ ౧౬॥
 మన్ద్రన్యాదిస్వరాభ్యాసాన్మారవా దూరతాం వ్రజేత్ ।
 రిధో తత్ర నిగావత్ర భవేతాం మార్గదర్శకౌ ॥ ౧౭॥

భావభట్టమతే పూరియాభేదాః

పూర్వికాలలితాయుక్తా హిన్దోలాంతా తదా భవేత్ ।
 లలితాభైరవాభ్యాం తు భైరవాంతా ప్రకీర్తితా ॥ ౧౮॥
 లలితాబిహఙ్గడాభ్యాం స్యాత్ పూరియాబిహఙ్గడా ।
 యుతా పూర్వాధనాశ్రిః సా హిన్దోలేన ధనాశ్రికా ॥ ౧౯॥

లలితేమనసంయోగే భవేత్పూర్వేమనీరితా ।
 సప్తమీ శుద్ధపూర్యా స్యాదేవం సప్తవిధా స్మృతా ॥ ౨౦॥
 విశిష్టలక్షణాన్యేషాం రాగాణాం వైవ చాబ్రవీత్ ।
 గ్రంథకారో యథాయోగ్యం విచార్యం తద్వివక్షణైః ॥ ౨౧॥
 ప్రవచనం పునస్తేషాం క్లిష్టమేవ భవేత్ సదా ।
 అతస్తేన ధృతం మానం న మే హ్యశ్చర్యకారణమ్ ॥ ౨౨॥
 రాగావయవభూతానాముత్తమాంశాన్ వివృత్య తే ।
 ముఖ్యరాగాన్ పురస్కృత్య గాయంతి లక్ష్యవేదినః ॥ ౨౩॥

వరాటీ

మారవామేలకే ప్రోక్తా వరాటీ బుధసమ్మతా ।
 ఆరోహేఽప్యవరోహే చ సమూర్ధా పరికీర్తితా ॥ ౨౪॥
 గాన్ధారోగ్గేఽకృతో వాదీ ధైవతోఽమాత్యసన్నిభః ॥
 సాన్దోలనం మతం గానం ప్రదోషే సుఖదం సతామ్ ॥ ౨౫॥
 ప్రాచుర్యాన్మారవాజ్గస్య క్వచిత్తచ్ఛృంగనం భవేత్ ।
 మారవాయాం తు పోనత్వమితి తస్యాః స్ఫుటా భిదా ॥ ౨౬॥
 కేచిదుపదిశన్త్యత్ర కోమలత్వం తు ధైవతే ।
 వాదిత్వమపి తత్రస్థం న తద్భూతి సుసంజతమ్ ॥ ౨౭॥
 మృదుత్వం ధైవతే నిష్ఠం ప్రదోషే నైవ బాధితమ్ ।
 వాదిత్వం తత్స్వరే ప్రాప్తం రాగహానికరం స్ఫుటమ్ ॥ ౨౮॥
 గపయోః సజ్గతిః కేచిన్నిర్దిశంతి విచక్షణాః ।
 న తద్దోషాస్పదం భూయాద్ధౌర్బల్యాన్మధ్యమస్య చ ॥ ౨౯॥
 పూర్ణా సాంశా రిగ్రహేఽపి పూర్వీమేలే ప్రకీర్తితా ।
 సోమనాథేన సా గ్రన్థే రాగబోధే పరిస్ఫుటా ॥ ౩౦॥
 గ్రన్థేషు బహవో భేదా వరాట్యాః పరికీర్తితాః ।
 హిన్దస్థానీయపద్ధత్యాం న తే సర్వే జనప్రియాః ॥ ౩౧॥

వరాటయుపభేదాః

ఆద్యా శుద్ధవరాటీ స్యాద్ద్వితీయా కౌతలీ మతా ।
 తృతీయా ద్రావిడి ప్రోక్తా చతుర్థీ సైన్ధవీ మతా ॥ 3౨॥
 అపస్వరా పంచమీ స్యాత్ షష్ఠీ హతస్వరా పునః ।
 ప్రతాపాద్యా సప్తమీ స్యాదష్టమీ తోడికాదికా ॥ 33॥
 నాగవరాటీ నవమీ పున్నాగా దశమీ స్మృతా ।
 ఏకాదశీ తు శోకాద్యా కల్యాణా ద్వాదశీ మతా ॥ 3౪॥
 జానే భేదా ఉపర్యుక్తాః ప్రచరన్తి న లక్ష్యకే ।
 అహోబలేన నిర్దిష్టాస్తే సర్వే పారిజాతకే ॥ 3౫॥
 రత్నాకరోక్తరూపాణి వాదమూలాని యన్మథా ।
 నిరూపణం కృతం తేషామన్యత్రైవ యథామతి ॥ 3౬॥

లలితా

మారవామేలనే గీతా రాగిణీ లలితాఽధునా ।
 ఆరోహ చావరోహేఽపి పంచమేన వివర్జితా ॥ 3౭॥
 విశ్లిష్టత్వం మధ్యమస్య కస్య నో ద్రావయేన్మనః ।
 సజ్గతిర్మధయోర్నిత్యమపూర్వాం రక్తిమావహేత్ ॥ 3౮॥
 శుద్ధమధ్యమవాదిత్వం సర్వత్ర బహుసమ్మతమ్ ।
 అమాత్యత్వం భవేత్ షడ్జ శాస్త్రోక్తనియమాగతమ్ ॥ 3౯॥
 ఉత్తరాంగప్రధానత్వే తారషడ్జవిచిత్రతా ।
 అత్రాపి స్యాత్ సుప్రసక్తా రజన్యాం ప్రహరేఽన్తిమే ॥ ౪౦॥
 మధ్యరాత్రిపరం ఖ్యాతం లలితాంగం స్వతంత్రకమ్ ।
 పంచమాద్యాస్తు రాగాస్తే తదంగ్గా గుణీసమ్మతాః ॥ ౪౧॥
 రాగలక్ష్యాభిధే గ్రన్థే రాగోఽయం పంచమోజ్ఞాతః ।
 భైరవే మేలనే ప్రోక్తః షడ్జన్యాసగ్రహంశకః ॥ ౪౨॥
 కోమలరిధసంయుక్తో తీవ్రగన్యన్వితః పునః ।
 రామామాత్యేన సమ్ప్రొక్తః స్వరమేలకలానిధౌ ॥ ౪3॥

తథైవాహ రాగమేనం చతుర్దశీప్రకాశికా ।
శుద్ధరామక్రియామేలే సోమనాథో వదత్యముమ్ ॥ ౪౪॥

జేతః (జయంతః)

మారవామేలనే తత్ర రాగః స్యాజ్జేతనామకః ।
ఆరోహే చావరోహేఽపి మనివర్జో గుణిప్రియః ॥ ౪౫॥
స్వాద్వాదీ పఞ్చమో హ్యత్ర సంవాదీ షడ్జ ఈరితః ।
గానమస్య సమీచీనం భవేత్సాయం నిరస్తరమ్ ॥ ౪౬॥
రేవాయాం మనివర్జత్వం నూనం మయా పురోదితమ్ ।
తథైవాపి విభాసే తదితి స్యాచ్ఛక్తిశ్చక్తిశ్చ ॥ ౪౭॥
వాదిభేదే రాగభేదః ప్రస్ఫుటః సర్వసమ్మతః ।
గీతవైచిత్ర్యమేవైతదితి శక్తిశ్చ నిరర్థికా ॥ ౪౮॥
తథాప్యత్ర సమాదిప్తం తీవ్రమస్య ప్రయోజనమ్ ।
అవరోహే భవేద్యేన సౌకర్యం రాగభేదనే ॥ ౪౯॥
మతే కేషాఞ్చైదప్యక్తో జేతః కల్యాణమేలజః ।
కోమలత్వం రిస్వరస్య భాతి మే యుక్తిసంజితమ్ ॥ ౫౦॥
సన్త్యన్యే తే మతే యేషాం జేతో దైవతవర్జితః ।
పూర్వీమేలేఽపి తద్ధానం నియుక్తం తైః సురక్తిదమ్ ॥ ౫౧॥
రివర్జనే భవేత్పూర్వాం టక్తిశ్చకాయాః సముద్భవః ।
త ఇత్యాహురనాయాసం విచార్యం తన్మనీషిభిః ॥ ౫౨॥
రాగభేదవ్యజ్ఞాకత్వం యన్మతే స్యాత్పరిస్ఫుటమ్ ।
న తస్య గ్రహణే దోషః శాస్త్రాభావే సతాం మతే ॥ ౫౩॥

భట్టిహారః

గమనశ్రమమేవోత్థో భట్టిహారః ప్రకీర్తితః ।
సమూర్ణో మధ్యమాంశోఽసౌ చరమాంగవిభాషితః ॥ ౫౪॥
మధ్యమోఽత్ర భవేన్ముక్తస్తత్రైవ న్యసనం ప్రియమ్ ।
విధానం లక్ష్యవిజ్ఞానాం భాతి మే తత్సుసంజితమ్ ॥ ౫౫॥

అనులోమే తీవ్రమస్య ప్రయోగో రాత్రిసూచకః ।
 పాతో మే ధైవతాన్నానం సర్వేషాం హ్లాదయేన్మనః ॥ ౫౬ ॥
 లలితశ్చ కలిజ్జశ్చ పరజోఽపి తృతీయకః ।
 అవయవా భవన్త్యస్య నైతన్మతం నిరాశ్రయమ్ ॥ ౫౭ ॥
 ఉత్తరాజ్ఞప్రసక్తం స్యాత్ క్వచిన్నాడాఖ్యరూపకమ్ ।
 రిస్తు తత్ర భవేత్తీవ్రో హ్యత్రాఽసౌ కోమలః సదా ॥ ౫౮ ॥
 కేచిదాహురిమం రాగం భర్తుహరివినిర్మితమ్ ।
 అస్తు తత్సమ్మతం లోకే రూపమేతద్గుణిప్రియమ్ ॥ ౫౯ ॥
 గవయోర్మధయోశాచ్చత్ర సజ్జతిర్బహుసమ్మతా ।
 అనులోమే నిదార్పల్యం విలోమే వక్రతా శుభా ॥ ౬౦ ॥

భజ్జారః

మారవామేలకే ప్రోక్తో రాగో భజ్జారనామకః ।
 ఆధునికం వదన్తిమం కేచిల్లక్ష్మవిచక్షణాః ॥ ౬౧ ॥
 సమ్పూర్ణః పఞ్చమాంశః స్యాదుత్తరాజ్ఞప్రధానకః ।
 యామే తృతీయకే రాత్ర్యాం గానమస్య సుఖప్రదమ్ ॥ ౬౨ ॥
 సమావేశాన్నిమయోశ్చ విభాసో మాలవోత్థితః ।
 భిన్నత్వమాపున్నయాత్సప్తమితి తత్ర న శక్యం ॥ ౬౩ ॥
 ఈషత్సర్వో భవేదిష్టః శుద్ధమస్యాభివ్యక్తయే ।
 రాగస్యాస్య సముద్ధారే ప్రవదన్తి మనీషిణః ॥ ౬౪ ॥
 తిరోభావే ముక్తమస్య కథం పునః సముద్భవేత్ ।
 తత్స్వరాంశయుతో రాగో భట్టిహారః సులక్షణః ॥ ౬౫ ॥

పఞ్చమః

మారవామేలకే జాతః పఞ్చమో లోకవిశ్రుతః ।
 సమ్పూర్ణో మధ్యమాంశోఽపి నక్తం యామే తతోఽన్తిమే ॥ ౬౬ ॥
 ఉత్తరాజ్ఞప్రధానోఽయం ద్విమధ్యమవిభూషితః ।
 పరజానన్తరం గీతో హ్యవశ్యం రజ్జాయేన్మనః ॥ ౬౭ ॥

ముక్తత్వాన్మధ్యమస్యాత్ర లలితాంజం పరిస్ఫుటమ్ ।
 ప్రకృతిర్భట్టిహారస్య ధారయేన్నైవ సంశయః ॥ ౬౮॥
 కేచిదస్మిన్వర్జయన్తి రిషభం వాఽథ పఞ్చమమ్ ।
 భవేల్లక్ష్మవిరుద్ధం తన్న వయం లక్ష్మ్యరోధినః ॥ ౬౯॥
 రిషభస్య వర్జనే స్యాద్భట్టిహారప్రభేదనమ్ ।
 అనాయాసం పరన్వృత్త బుధః కుర్యాద్యథోచితమ్ ॥ ౭౦॥
 లలితాంజప్రధానోఽన్యో రాగో లలితపఞ్చమః ।
 ధకోమఠో మయా ప్రోక్తో భైరవే మేలనే పురా ॥ ౭౧॥
 సోహన్యజ్ఞాన్వితం కేచిత్ పఞ్చమం పణ్డతా విదుః ।
 పరిక్తం శుద్ధమత్యక్తం న తన్మే రోచతే మతమ్ ॥ ౭౨॥
 సోమనాథమతే రాగః పఞ్చమో రిషభోజ్ఞతః ।
 భైరవే మేలకే ప్రోక్తః పఞ్చమాంశేన భూషితః ॥ ౭౩॥
 రాత్రిగేయో యతస్తస్మిన్ కదాచిత్పణ్డతైః కృతమ్ ।
 తీవ్రమేణ తథా తీవ్రధేనాపి పరివర్తనమ్ ॥ ౭౪॥
 పూర్ణపఞ్చమకోఽప్యన్యో భైరవే మేలనే మతః ।
 నిషాదో వర్జితస్తత్ర భవేత్తస్య భిదా స్ఫుటా ॥ ౭౫॥

సోహనీ

మారవామేలసజ్జాతా సోహనీ లక్ష్మసమ్మతా ।
 ఆరోహ చావరోహఽపి పరిక్తా కీర్త్యతే సదా ॥ ౭౬॥
 ఉత్తరాంజప్రధానత్వే వాదిత్వం ధైవతే భవేత్ ।
 అమాత్యసన్నిభో గః స్యాద్ధాయనం శేషయామకే ॥ ౭౭॥
 ప్రయోగో దృశ్యతే శుద్ధమధ్యమస్య క్వచిత్ కృతః ।
 సజ్గతిర్ధగయోర్నిత్యం రూపం ప్రస్ఫుటమాదిశేత్ ॥ ౭౮॥
 అన్యాయామప్రగేయత్వాత్తారషడ్జే విచిత్రతా ।
 సమ్భవేత్తత్ర సజ్గతకేన్ద్రస్థానం క్రమాగతమ్ ॥ ౭౯॥
 మన్ద్రమధ్యస్వరైః పూర్యా సోహన్యప్యత్తరైః స్వరైః ।
 ఇతి సజ్గతవైచిత్ర్యమద్భుతం హృదయజ్గమమ్ ॥ ౮౦॥

సుప్రసిద్ధేషు గ్రన్థేషు రాగిణీయం న లక్షితా ।
 ఆధునికా మతా తస్మాల్లక్ష్మ్యమార్గవిచక్షణైః ॥ ౮౦॥
 వదంతి ధైవతం కేచిత్కేమలమత్ర రూపకే
 న మే భాతి సుయుక్తం తద్బుధః కుర్యాత్స్వనిర్ణయమ్ ॥ ౮౧॥

విభాసః

మారవామేలకోత్పన్నో విభాసః శ్రూయతే క్వచిత్ ।
 సమూర్హో గీయతే ప్రాతరన్తిమాజ్ఞప్రధానకః ॥ ౮౩॥
 ధైవతస్యాత్ర వాదిత్వం సంవాదిత్వం తు గన్య తత్ ।
 గపయోర్మధయోశ్చాపి సజ్గతి రక్తికారణమ్ ॥ ౮౪॥
 న్యసనం పశ్చామే నిత్యం గామీభిర్యం దర్శయేన్మహత్ ।
 విలమ్బితలయే గీతే రాగేఽస్మిన్ విధిసంయుతే ॥ ౮౫॥
 గ్రన్థేషు వర్ణితం నూనం రోహణే మనివర్జనమ్ ।
 గపయోః సజ్గతిః శ్రేష్ఠా సుగ్రాహ్యం భాతి తన్మతమ్ ॥ ౮౬॥
 పూర్వాజ్ఞే లక్షితా గౌరీ హ్యుత్తరాజ్ఞే తతః పునః ।
 దేశికారీ భవేదేతల్లక్ష్మ్యే కైశ్చిత్సమర్థ్యతే ॥ ౮౭॥

మాలీగౌరా

మారవామేలజన్యోక్తా మాలీగౌరా మనీషిభిః ।
 సమూర్హా రిగ్రహంశాఽసౌ సన్ధ్యాకాలోచితా సదా ॥ ౮౮॥
 పూరియాశ్రమిశ్రణేన రూపమేతత్సముద్భవేత్ ।
 మన్ద్రమధ్యస్వరైరేషా ప్రాయో లక్ష్మ్యే సమీరితా ॥ ౮౯॥
 అథ వక్ష్యే లక్ష్మ్యగతమతభేదాన్యథాయథమ్ ।
 జిజ్ఞాసూనాం యతోఽపి స్యాద్రాగనిర్ణయసాధనమ్ ॥ ౯౦॥
 కేచిదత్ర వర్ణయన్తి వివాదిత్వం తు ధైవతే ।
 యేన స్యాద్విశదో భేద ఏతస్యా లక్ష్మ్యవర్తమి ॥ ౯౧॥
 అన్యే పునః సజ్గరన్తి ద్విధైవతప్రయోజనమ్ ।

గౌర్యజ్ఞేనయుతం గానమాహుస్తే అ్యంశకం శుభమ్ ॥ ౯౨ ॥

పూరియాయాం ప్రవిష్టశ్చేత్పశ్చామో హ్యపరే జగుః ।
అవశ్యం తత్ర జాయేత గౌరారూపం న సంశయః ॥ ౯౩ ॥

సాజగిరీ

మారవామేలనే ఖ్యాతా సాజగిరీ జనప్రియా ।
ఆధునికా మతా తజ్జైః సమూర్ధా గాంశమణ్డితా ॥ ౧౪ ॥
దైవతద్వంద్యమత్రాహుః సజ్గతిర్నిమయోః శుభా ।
గానం గుణిమాదిష్టం సాయజ్కృతేఽతిశోభనమ్ ॥ ౯౫ ॥
ఈషత్స్పర్శః శుద్ధమస్య వైవ స్యాద్దక్షిణాతకః ।
పూర్యాయాః పూర్వికాయాశ్చ తేన స్యాత్ప్రస్ఫుటా భిదా ॥ ౯౬ ॥
పూరియాజ్గభూషితేయం రాగిణీ యత్సునమ్మతా ।
మన్ద్యమధ్యస్వరైర్గానమవశ్యం సుఖమావహేత్ ॥ ౯౭ ॥
పూర్వపూర్యామిత్రణేన సాజగిర్యా జనిః స్మృతా ।
రూపమేతన్మతం ప్రాయో విరలం లక్ష్యవర్తని ॥ ౯౮ ॥
కేషాశ్చిత్తు మతే తత్ర తీవ్రధో వైవ సమ్మతః ।
రివర్జనమపి ప్రాహుస్తే తన్నాస్తీహ లక్ష్యకే ॥ ౯౯ ॥

టిప్పనీ

ఏవం చ మారవామేలే రాగా ద్వాదశ లక్షితాః ।
సాయజ్ఞేయా భవేయుః షట్ ప్రాతర్గేయాః షడిరితాః ॥ ౧౦౦ ॥
పూరియా మారవా జేతా గౌరా సాజగిరీ తథా ।
వరాటీసహితా రాగాః సాయజ్ఞేయా బుధైర్మతాః ॥ ౧౦౧ ॥
లలితశ్చ పశ్చాత్తమశ్చ భట్టియారో విభాంశుకః ।
భక్తారః సోహనీ చేతి రాగాః ప్రాతర్మతా బుధైః ॥ ౨ ॥
గౌర్యజ్ఞా పూరియాజ్గశ్చ సాయజ్ఞేయా వ్యవస్థితాః ।
లలితాజ్గస్తథా చోక్తాః సోహన్యజ్ఞాః ప్రభాతగాః ॥ ౩ ॥

సాయజ్ఞేయేషు పూర్వాంశం ప్రబలం గుణసమ్మతమ్ ।
 ప్రాతర్దేయేషు ప్రాబల్యం హ్యుత్తరాంశస్య నిశ్చితమ్ ॥ ౪॥
 స్థూలదృష్ట్యా మతా ఏతే నియమా మార్గదర్శకాః ।
 విశేషాస్తు తత్ర తత్ర ద్రష్టవ్యా మర్మవేదిభిః ॥ ౫॥

మతాంతరే సాయజ్ఞేయరాగనిర్ణయసులభోపాయః

సమ్పూర్ణా పూర్వీకా ఖ్యాతా రివర్జా తత్ర టక్కికా ।
 శ్రీరాగే లఙ్ఘనం గన్య త్రివణా మన్వరోజ్ఞతా ॥ ౬॥
 అపఞ్చమా భవేద్గౌరీ ధైవతత్యక్తజేతకః ।
 మాలవీ లక్షితా తజ్జైర్నిహీనా ప్రహరేఽన్తిమే ॥ ౭॥
 నియమా ముఖ్యతస్త్వేతే సగ్గతా రోహణే సదా ।
 భవేయుర్నవ్యశిషార్థివర్గస్యాప్యపకారిణః ॥ ౮॥

కాఫీమేలే

కాఫీ

హరప్రియాఖ్యమేలోఽసౌ లక్ష్యే కాఫీతి సంజ్ఞితః ।
 కాఫీరాగస్తదుత్థః స్యాదితి లక్ష్యవిదాం మతమ్ ॥ ౧॥
 పఞ్చమోఽత్ర మతో వాదీ సంవాదీ షడ్జనామకః ।
 కేచిద్గన్ధారమాహుస్తే వాదినం గానకోవిదాః ॥ ౨॥
 మధ్యరాత్ర్యుచితో మేలో యథాఽయం గనికోమలః ।
 మధ్యాహ్నార్హస్తధైవేతి కో న జానాతి మర్మవిద్ ॥ ౩॥
 దరబారాదికాన్నక్తం గీత్వా ధైవతకోమలాన్ ।
 తీవ్రధైవతసంయుక్తాన్ గాయంతి గాయకాః క్రమాత్ ॥ ౪॥
 ఆసావర్యాదికాన్ గీత్వా దివసే తాన్ ధకోమలాన్ ।
 లోకే సారఙ్గాధనాశ్రిప్రముఖాన్ క్రమశో జగుః ॥ ౫॥
 అపవాదా భవేయుస్తే సన్తి వా లక్ష్యవర్తని ।
 సాధారణో మయా ప్రోక్తో నియమస్తత్వవేదినామ్ ॥ ౬॥

కాఫీమేలే యతో దృష్టమారోహ చావరోహణే ।
 సరలత్వం తతోఽసౌ స్యాత్తన్మేతోత్థసమాశ్రయః ॥ ౭॥

కాఫీత్యాధునికం నామ యావనికం పరిస్ఫుటమ్ ।
 అగ్గీకృతం యతః శాస్త్రే వైవాస్వాభిరూపేక్షితమ్ ॥ ౮॥

కేచిదాహురిమం మేలం శ్రీరాగాఖ్యం మనీషిణః ।
 గ్రంథేషు లభ్యతే యస్మాద్రాగోఽసౌ తత్ర లక్షితః ॥ ౯॥

దాక్షిణాత్యమతేఽద్యాపి కాఫీమేలసముద్భవః ।
 శ్రీరాగో గీయతే లోకే స్మరణీయం సదైవ తత్ ॥ ౧౦॥

హిస్తస్థానీయపద్ధత్యాం స రాగః పూర్వీకాగతః ।
 ఇతి మయా సమాఖ్యాతం పూర్వమేవ సవిస్తరమ్ ॥ ౧౧॥

న్యాసః పశ్చాత్తే కాఫ్యాం కేవలం రాగవాచకః ।
 శ్రోతారోఽపి సుఖం తత్ర కుర్వన్తి రాగనిర్ణయమ్ ॥ ౧౨॥

ఆరోహణే భవేత్ క్షమ్యః ప్రయోగస్తీవనేర్మనాక్ ।
 కాఫీమేతోత్థరాగేషు గానసౌకర్యహేతవే ॥ ౧౩॥

క్షుద్రగీతార్హతా కాఫ్యాః సర్వత్ర సమ్మతా భవేత్ ।
 శృంగారరసభూయిష్ఠాం కేచిత్తాం పణ్డితా విదుః ॥ ౧౪॥

ధానీ

హరప్రియాహ్వమేలాచ్చ రాగిణీ బహుసమ్మతా ।
 ధానీసంజ్ఞా సుబోధాఽసౌ సురసా సార్వకాలికా ॥ ౧౫॥

ఆరోహే చావరోహేఽపి రిధయోరేవ వర్జనమ్ ।
 గాన్ధారో నియతో వాదీ నిషాదోఽమాత్యసన్నిభః ॥ ౧౬॥

ఔడవధన్నాసికేయం వర్జితా పారిజాతకే ।
 శుద్ధధన్నాసికేత్యాహుః కేచిదన్యే విపశ్చితః ॥ ౧౭॥

ధనాశ్రీభేదసిద్ధ్యర్థం కదాచిల్లక్ష్యకోవిదైః ।
 అగ్గీకారః కృతో ధానీనామ్నో నైతద్విసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౮॥

వాదమూలే తథాప్యత్ర విషయే తత్త్వదర్శిభిః ।
 లక్ష్యగతమనుల్లజ్ఞ్య కార్యం నిత్యం ప్రవర్తనమ్ ॥ ౧౯॥

సమపానాం దుర్బలత్వే హ్యభావే రిధయోరపి ।
కుతో గామ్భిర్భ్యసమ్బుద్ధిర్భవేన్నైవ సతాం మతే ॥ ౨౦॥

సైన్ధవీ

కాఫీమేలసముత్పన్నా సైన్ధవీ కీర్త్యతే జనే ।
ఆరోహణే గనిత్యక్తా సమ్మూర్ధ్వాప్యవరోహణే ॥ ౨౧॥
సపయోరేవ సంవాదః కైశ్చిత్తురిధయోర్మతః ।
గానం గుణిసమాదిష్టం కథ్యతే సార్వకాలికమ్ ॥ ౨౨॥
మత్తైక్యం వైవ లక్ష్యే యన్నిషాదపరివర్జనే ।
ప్రయోగస్తత్స్వరస్యేహ ఉమ్మ్యతే రోహణే మనాక్ ॥ ౨౩॥
అగనిః సైన్ధవీ ప్రోక్తా సోమనాథేన సూరిణా ।
విలోమే పూర్ణతా తస్యా అహోబలసుసమ్మతా ॥ ౨౪॥
ప్రత్యక్షే గాయనాః ప్రాయః కాఫీమిశ్రితరూపకమ్ ।
సద్దైవాస్యా దర్శయన్తి లోకరజ్జనవాఞ్ఞనః ॥ ౨౫॥
సిన్ధోడానామికాసైవ సైన్ధవీతి ప్రకీర్తితమ్ ।
సువ్యక్తం రాగబోధే తద్విచార్యం తత్త్వశోధకైః ॥ ౨౬॥
యద్యప్యసావరీ ప్రోక్తా గనివర్జా పురామయా ।
భేదమర్హేదసౌ యస్మాత్తత్ర ధః కోమలో మతః ॥ ౨౭॥
అత్రోక్తదశమేలేషు నిగయోః పరివర్జనాత్ ।
ఆరోహే భిన్నరాగాణాముత్పత్తిః సమ్భవేత్సుస్ఫటా ॥ ౨౮॥

ధనాశ్రీః (ద్వితీయా)।

కాఫీమేలసముద్భూతా ధనాశ్రీః కథితా పునః ।
ఆరోహే రిధహీనాఽసౌ సమ్మూర్ధ్వా ప్రతిలోమకే ॥ ౨౯॥
పఞ్చమః సమ్మతో వాదీ మన్త్రి షడ్జః సమీరితః ।
లఙ్క్యాధ్వని మతం గానం తృతీయప్రహరే దినే ॥ ౩౦॥
గ్రహః ప్రాయో నిషాదేన భవేన్నాస్యసన్తు పఞ్చమే ।

పగయోః సజ్జతిర్మిష్టా విలోమే విబుధైర్మతా ॥ ౩౧॥
 మధ్యమవైశ్వ వాదిత్యే లసద్భీమపలాసికా ।
 ఆరోహణే రిధత్యక్త మధ్యమాంశసమన్వితా ॥ ౩౨॥
 తృతీయయామగేయేషు ప్రాయో రాగేషు దృశ్యతే ।
 దౌర్బల్యం స్వరయోర్ధత్యోరారోహే తద్విదో విదుః ॥ ౩౩॥
 దుర్బలత్వాత్తయోరేవ సమపాః ప్రభవన్తి తే ।
 పవాదిత్యే ధనాశ్రీః స్యాన్మవాదిత్యే పలాశికా ॥ ౩౪॥
 కాఫీమేలే రిధత్యక్తమారోహేఽహోబలస్తథా ।
 రాగమేనం యథాన్యాయమాదిదేశ జనప్రియమ్ ॥ ౩౫॥
 వ్యక్తా సారామృతే గ్రన్థే ధనాశ్ర్యాఖ్యా సదౌడవా ।
 ప్రాతర్గేయా రిధత్యక్తా కాఫీమేలే ప్రకీర్తితా ॥ ౩౬॥
 కేచిన్మర్మవిదః ప్రాహుః పూర్వీమేలే రిధోజ్ఞితమ్ ।
 రాగమేనం విలోమే తత్ స్మరణార్హం మతం పునః ॥ ౩౭॥
 నిత్యం పముద్రితా ప్రోక్తా రిధోనా సాంశికా తథా ।
 ధనాశ్రీ ధవలాద్యాసౌ సోమనాథేన సూరిణా ॥ ౩౮॥

భీమపలాసీ

కాఫీమేలసుసజ్ఞాతా మతా భీమపలాసికా ।
 ఆరోహే రిధహీనం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ ౩౯॥
 మధ్యమాంశగ్రహన్యాసా ముక్తమధ్యమమణ్డితా ।
 అపరాహ్ణే సమీచీనం గానమస్యాః సునిశ్చితమ్ ॥ ౪౦॥
 మధ్యమవైశ్వ వాదిత్వాద్ధనాశ్రీర్నైవ సమృధేత్ ।
 ప్రతిలోమే యతః పూర్ణా ధానీ శఙ్కా కుతో భవేత్ ॥ ౪౧॥
 షక్తైకశ్రుత్యపకృష్టా క్వచిద్రిధౌ సమీరితౌ ।
 అన్యే రివర్జనం ప్రాహుః సమూలం రాగభేదకమ్ ॥ ౪౨॥
 సమృతం శ్రుతిభిన్నత్యే రక్తిభిన్నత్వమజ్ఞాసా ।
 మతే మే వాదిభిన్నత్వం పర్యాప్తం లక్ష్మ భేదకమ్ ॥ ౪౩॥

గ్రన్థేషు రాగభేదాస్తే శ్రుత్యాయత్తా న లక్షితాః ।
 న చావశ్యం తద్విధానం రాగభేదోపలబ్ధయే ॥ ౪౪॥
 దాక్షిణాత్యమతే ప్రోక్తా ధనాశ్రీ రిధకోమలా ।
 మయోక్తాఽసౌ విస్తరేణ భైరవీమేలనే పురా ॥ ౪౫॥
 ధానీ ధనాశ్రీకా చైవ మూలతానీ పలానికా ।
 ప్రదీపకీ మతా ఏతా రాగిణ్యా రిధదుర్బలాః ॥ ౪౬॥

హంసకంజుణీ

కర్ణాటస్యైవ మేలే సా రాగిణీ హంసకంజుణీ ।
 లక్ష్మ్యధ్వని బుధైర్గీతా తృతీయప్రహరోచితా ॥ ౪౭॥
 రిధహీనా మతా రోహ సమ్పూర్ణా చ విలోమకే ।
 ధనాశ్ర్యజ్ఞప్రగీతాఽసౌ సర్వరక్తిప్రదాయికా ॥ ౪౮॥
 గాన్ధారద్వయయోగోఽత్ర కౌశలేన సుసాధితః ।
 రోహణే తీవ్రగః స్పృష్టో విలోమే కోమలాహ్వయః ॥ ౪౯॥
 తృతీయప్రహరోక్తానాం రాగాణాం ప్రకృతిర్మతా ।
 సంతతం రిధదౌర్బల్యం మహత్వం సమపేషు తత్ ॥ ౫౦॥
 శంకరాభరణాఖ్యస్య కర్ణాటాభిధమేలకే ।
 మిశ్రణాదిదముద్భూతం స్వరూపమితి కథ్యతే ॥ ౫౧॥
 పంచమస్యైవ వాదిత్వం యోగ్యమస్త్రేతి మే మతమ్ ।
 ధనాశ్ర్యజ్ఞప్రధానత్వం యావత్లోకప్రియం భవేత్ ॥ ౫౨॥
 అప్రసిద్ధం రూపమేతద్విచిత్రమవిశిష్టమ్ ।
 గీయతే లక్ష్మ్యమార్గేఽపి కేవలం గాయకోత్తమైః ॥ ౫౩॥

పటమజ్జారీ

హరప్రియాహ్వయే మేలే మజ్జారీ పటపూర్వికా ।
 రాగిణీ శ్రూయతే గీతా విరలా గుణిసమ్మతా ॥ ౫౪॥
 ఆరోహే ధగదౌర్బల్యం భవేత్సారంగసన్నిభమ్ ।

సారణ్ణః లఙ్ఘనం ప్రోక్తం సమూలం స్వరయోస్తయోః ॥ ౩౫॥
 వాదిత్వం షడ్జకే నిష్ఠం సంవాదిత్వం తు పఞ్చమే ।
 సారణ్ణానంతరం గానం భవేదస్యాః సుసమ్మతమ్ ॥ ౫౬॥
 దుర్లభం రూపమేతద్యదవశ్యం సమ్భవేత్ తతః ।
 లక్ష్యాధ్వని మతానైక్యం బుధః కుర్యాద్యథోచితమ్ ॥ ౫౭॥
 మతే కేషాఞ్చిదప్యత్ర ద్విగాన్ధారప్రయోజనమ్ ।
 పఞ్చమస్యైవ వాదిత్వం న తన్మే భాతి సజ్జతమ్ ॥ ౫౮॥
 మేలే శుద్ధస్వరాణాం తాం కేచిదన్యే విదో విదుః ।
 లక్ష్యదృష్ట్యా న మే భాతి తన్మతం చాపి సజ్జతమ్ ॥ ౫౯॥
 శుద్ధస్వరగతం రూపం రాత్రిగతం భవేత్ప్రియమ్ ।
 మయా ప్రపఞ్చితం భూయాత్ప్రతీయప్రహరే దినే ॥ ౬౦॥

ప్రదీపకీ

స్యాత్కాఫీమేలసజ్జాతా ప్రదీపకీ సుసమ్మతా ।
 ఆరోహే రిధహీనం స్యాదవరోహే సమగ్రకమ్ ॥ ౬౧॥
 మజ్జారీం రాగిణీం గీత్వా యదైషారభ్యతే పునః ।
 కిఞ్చిదవర్ణసియం తద్వైచిత్ర్యం చానుభూయతే ॥ ౬౨॥
 మన్ద్రమధ్యస్వరైః సైవ పలాశికాం ప్రసూచయేత్ ।
 మాంశికాఽసౌ సదైవేయం సాంశికేతి భిదా స్ఫుటా ॥ ౬౩॥
 యద్యప్యత్రావరోహే నో రిషభో వర్జితస్వరః ।
 అసత్ప్రాయస్తు లక్ష్మ్యేఽసౌ ధనాభ్యాం తద్విరుధ్యతే ॥ ౬౪॥
 ఈషన్మృదూ సమాదిష్టౌ కైశ్చిదత్ర రిధౌ స్వరౌ ।
 ఏతన్మర్మపరిజ్ఞానం కేవలం విదుషాం భవేత్ ॥ ౬౫॥
 క్వచిల్లక్ష్మ్యేఽనులోమే స్వాత్తివగస్య యుజ్జేషితా ।
 విశ్లిష్టో మో భవేత్తత్ర కఙ్కణీభేదదర్శకః ॥ ౬౬॥

బాహారః

హరప్రియాఖ్యమేలాచ్చ జాతో రాగః సుసమ్మతః ।
 ఆధునికో బహారాఖ్యశ్చఞ్చలప్రకృతిః సదా ॥ ౬౭॥

సమయోరేవ సంవాదః స్వీకృతోఽత్ర విచక్షణైః ।
 వసంతర్తో మతం గానం సజ్జత్యా మధయోర్భృశమ్ ॥ ౬౮॥

ఆరోహణే రిహీనత్వం ప్రతిలోమే ధరోపనమ్ ।
 ఇతి మర్మవిదామేతన్మతం భాతి సుసజ్జతమ్ ॥ ౬౯॥

ఆరోహే మధసజ్జత్యా వాగీశ్వర్యజ్జమాశ్రయేత్ ।
 అవరోహే ధలుప్తత్వాదడాణాఙ్గం ప్రదర్శయేత్ ॥ ౭౦॥

అడాణాభ్యే తు యే కేచిత్సన్నిధైవతవాదినః ।
 కోమలత్వం తథాలృప్త్యం తత్సర్వరే సజ్జిరన్తి తే ॥ ౭౧॥

సమాగమో బహారస్య నానారూపేషు యుజ్యతే ।
 యథాసంజ్ఞం బుధః కుర్వాత్తత్ర లక్ష్మ్యస్య నిర్ణయమ్ ॥ ౭౨॥

నీలామ్బరీ

కాఫీమేలోద్భవా ఖ్యాతా నీలామ్బరీ గుణిప్రియా ।
 సమూర్ణా పఞ్చమాంశాఽసౌ చపలప్రకృతిః పునః ॥ ౭౩॥

సపయోః సజ్జతిః ప్రోక్తా గాన్ధారే కమ్పనం మతమ్ ।
 దైవతోనాఽనులోమే స్యాదితి తజ్ఞా వదన్తి తే ॥ ౭౪॥

తీవ్రగస్య సమాదిష్టః ప్రయోగో రోహణే క్వచిత్ ।
 సపాటవం నివిష్టోఽసౌ న రక్తిఘ్నోఽపి మే మతే ॥ ౭౫॥

మధ్యమాదిస్తథా భీమపలాసీ హ్యత్ర మిశ్రితే ।
 ఇతి యన్మన్యతే లోకే తన్న భాతి విసజ్జతమ్ ॥ ౭౬॥

గ్రన్థేషు కేషుచిత్ప్రోక్తా కామోబ్జజీమేలనోద్భవా ।
 లభ్యతే న యతో లక్ష్యే తద్రూపం భాతి బాధితమ్ ॥ ౭౭॥

పీలుః

కాఫీమేలే సమ్ప్రయుక్తః పీలురాగస్తతః పునః ।
 ఆధునికో భవేలక్ష్మ్యే యావనికోఽపి నిశ్చితమ్ ॥ ౭౮॥
 సమ్పూర్ణో గాంశకః ప్రోక్తో మిశ్రమేలసముత్థితః ।
 గానం తస్య సమీచీనం సుప్రియం సార్వకాలికమ్ ॥ ౭౯॥
 తీవ్రాశ్చ కోమలాః సర్వే స్వరా రూపేఽత్ర యోజితాః ।
 సజ్కీర్ణం రూపమిత్యేవం సర్వేషాం సుఖదాయకమ్ ॥ ౮౦॥
 గౌరీ భీమపలాసీ చ భైరవ్యపి తృతీయకా ।
 గాయనేఽస్య మిలన్త్యేతే యథాయోగం సతాం మతే ॥ ౮౧॥
 ఆరోహ తీవ్రసంజ్ఞానాం స్వరాణాం స్యాత్ప్రయోజనమ్ ।
 విలోమే కోమలానాం తన్నియమ ఇతి భాతి మే ॥ ౮౨॥
 షుద్ధగీతార్హతాప్యస్య లక్ష్మ్యాధ్వని బుధైర్మతా ।
 రుఘ్నేత్యేవ సమాకర్షేత్ శ్రోతృగణస్య మానసమ్ ॥ ౮౩॥

భావభట్టవిరచితే సజ్జీతానూపాఙ్కుశే గ్రన్థే

కర్ణాటభేదాః

శుద్ధకర్ణాటరాగశ్చ కర్ణాటో నాయకీ తతః ।
 వాగీశ్వర్యాదికర్ణాటః కర్ణాటోఽడ్డాణపూర్వకః ॥ ౮౪॥
 తతః సాహానాకర్ణాటః పూర్వ్యాదికస్తత్రైవ చ ।
 తతో ముద్రికకర్ణాటో గారాకర్ణాటకస్తతః ॥ ౮౫॥
 హునేసీపూర్వకర్ణాటః కాఫీకర్ణాటకః పునః ।
 సోరటిపూర్వకస్త్రైవ ఖమ్బావత్యాదికస్తతః ॥
 తతః కర్ణాటగౌడః స్యాత్ కర్ణాటీతి చతుర్థశ ॥ ౮౬॥

వాగీశ్వరీ

హరప్రియాఖ్యమేలాఞ్చ వాగీశ్వరీ మతా బుధైః ।
 ఆరోహణే పహీనం స్యాత్ ప్రతిలోమే సమగ్రకమ్ ॥ ౮౭॥

మధ్యమో నిశ్చితో వాదీ సంవాదీ షడ్జ ఈరితః ।
 అల్పత్వం పంచమే ప్రోక్తం విలోమే తద్విదాం మతే ॥ ౮౮॥

లఙ్ఘనం పంచమస్యైవ కైశ్చిల్లక్ష్యే సమర్థితమ్ ।
 సంయోగతో యతస్తస్య ధనాశ్రయస్య సమ్భవః ॥ ౮౯॥

త్యక్తే తు పంచమే సద్యో గ్రన్థోక్తా రాగిణీ భవేత్ ।
 పవర్జితా మధ్యమాంశా శ్రీరజ్జానీతినామికా ॥ ౯౦॥

దాక్షిణాత్యమతే త్వేషా రీతిగౌడాహ్వయా స్వయమ్ ।
 వాగీశ్వరీ మతే తేషాం ముఖారీమేలసమ్భవా ॥ ౯౧॥

గ్రన్థేషు కేషుచిద్ దృష్టా వాగీశ్వరీ ద్విగా పునః ।
 అనులోమే గతీప్రైవ ప్రతిలోమే గకోమలా ॥ ౯౨॥

అద్యాపి నిపుణా లక్ష్యే తీవ్రగస్య లవం క్వచిత్ ।
 ప్రచ్ఛన్నం దర్శయంతస్తే లక్షితా నైవ సంశయః ॥ ౯౩॥

ధనాశ్రీకానడాయోగాద్వాగీశ్వరీ సుకీర్తితా ।
 రాగతరగ్గణీగ్రన్థే లక్ష్యే తద్భాతి సజ్జతమ్ ॥ ౯౪॥

టీప్పనీ

బహుషు కానడాఖ్యేషు భేదేషు తేషు నిశ్చితమ్ ।
 మతానైక్యం సదా దృష్టం వితణ్డామూలకం భృశమ్ ॥ ౯౫॥

ప్రాయో ధగౌ స్వరావేవ సర్వత్ర వాదకారణమ్ ।
 కేవలం లక్ష్యమాదృత్య భవేత్తత్ర ప్రవర్తనమ్ ॥ ౯౬॥

నిరక్షరా గాయకాస్తే రాగవ్యాఖ్యానిరూపణే ।
 అవశ్యమేవ నో శక్తాః సర్వసమ్భ్రమకారకాః ॥ ౯౭॥

త్రిష్వక్లేషు విభక్తాస్తే రాగాః కాఫీసముద్భవాః ।
 సూలదృష్ట్యా విభాగాస్తే భవేయుర్మ్యక్తిసజ్జతాః ॥ ౯౮॥

కాఫ్యజ్ఞం ప్రథమం తత్ర కానడాజ్ఞం ద్వితీయకమ్ ।
 సారజ్ఞాజ్ఞం తృతీయం స్యాదితి మతిమతాం మతమ్ ॥ ౯౯॥

కాఫీ ధానీ సైన్ధవీ చ ధనాశ్రీశ్చ పలాసికా ।

పిల్వాఖ్యాద్యా మతాస్తజ్జై రాగాః కాఘ్యజ్ఞమణితాః ॥ ౧౦౦॥
 అడాణః సాహనా సూహా సుపూయా స్యాద్ధుసేనికా ।
 సారజ్ఞస్యోపభేదాశ్చ సారజ్ఞజ్ఞవిభూషితాః ॥ ౧౦౧॥
 కానడాజ్ఞా మతాః కేచిన్మల్లారస్యోపభేదకాః ।
 సారజ్ఞజ్ఞాః కేచిదన్యే యే తదజ్ఞేన శోభితాః ॥ ౧౦౨॥

అడ్డాణః

కాఫీమేలసముద్భూతో రాగోఽడ్డాణో మతః పునః ।
 తారషడ్జాంశకన్యాసో మధ్యరాత్ర్యుచితస్తథా ॥ ౧౦౩॥
 కర్ణాటస్య విశేషోఽయం ప్రాయో లక్ష్యే సమీరితః ।
 తారస్థానవిచిత్రః సన్నూనం రక్తిప్రదో నృణామ్ ॥ ౧౦౪॥
 దౌర్బల్యే ధగయోరత్ర సారజ్ఞే భ్రాన్తిరుద్భవేత్ ।
 గాన్ధారస్య సమావేశే తదజ్ఞం దూరతాం వ్రజేత్ ॥ ౧౦౫॥
 వ్యస్తత్వం మధ్యమే నిష్ఠం భవేత్సూహాప్రదర్శకమ్ ।
 తత్ర కర్ణాటపూర్వాజ్ఞం సువ్యక్తం నాత్ర తత్పునః ॥ ౧౦౬॥
 గాధారస్య సమాయోగే సూరదాస్యవ్యసమ్భవా ।
 న సారజ్ఞో న కోఽప్యన్య ఏతల్లక్షణలక్షితః ॥ ౧౦౭॥
 మేఘశ్చ మధ్యమాదిశ్చ రూపకేఽస్మిన్నియోజితౌ ।
 ఇతి కేచిత్తర్కయన్తి లక్ష్యలక్షణకోవిదాః ॥ ౧౦౮॥
 హుసేనీసన్నిభం రూపమేతద్భాతి యతో జనే ।
 అడాణే స్యాన్మృతం కైశ్చిత్కోమలత్వం ను ధైవతే ॥ ౧౦౯॥

సాహనా

హరప్రియాహ్వమేలాచ్ఛ సాహనోత్పత్తిరీరితా ।
 ఆధునికం రూపమేతత్పాంశకం గుణసమ్మతమ్ ॥ ౧౧౦॥
 రాత్రిగేయా రాగిణీయం మన్యతే లక్ష్యవర్తని ।
 అడాణాఖ్యస్య సామీప్యమప్యస్యా బహుసమ్మతమ్ ॥ ౧౧౧॥
 ధైవతస్య ప్రయోగోఽత్ర విలోమే క్షమ్యతే మనాక్ ।

తేన వ్యక్తా భవేత్తస్యా అడాణాఖ్యాత్పునర్భదా ॥ ౧౧౨॥

ఉపస్థిత్యా గన్వరస్య కథం సారజ్ఞసమ్భవః ।

ఆరోహణే త్యక్తధేన కాఫ్యాదికా నివారితాః ॥ ౧౧౩॥

ప్రతిరూపం దివా తస్యాః సుప్రాఈనామికా భవేత్ ।

గీతవైచిత్ర్యమేవైతద్విదగ్ధప్రతిపాదితమ్ ॥ ౧౧౪॥

కానడాయాః ప్రభేదోఽయమజ్ఞీకృతో యతో బుధైః ।

ప్రయోగో గధయోశ్చాపి వైవోద్వేగకరో భవేత్ ॥ ౧౧౫॥

దరబారమేఘయోశ్చ సమ్మిశ్రణాదియం భవేత్ ।

ఉద్భూతా రాగిణీత్యాహుః కేచిద్ధానవిశారదాః ॥ ౧౧౬॥

హునేనీ

కాఫీమేలే మతా తజ్జైర్హునేనీ రాగిణీ స్వయం

సాక్షాద్యావనికం రూపం ప్రసిద్ధం లక్ష్మవర్త్మని ॥ ౧౧౭॥

ఉత్థానం స్యాన్మధ్యమేన యథాడ్డాణే పురోదితమ్ ।

ప్రాచుర్యాత్కానడాన్గన్వ హ్యాడాణాద్భేదమర్హయేత్ ॥ ౧౧౮॥

అడాణో మేఘరాగశ్చ హునేనీ సాహనా సుహా ।

సుప్రాయాసూరమల్లారౌ సారజ్ఞజ్ఞా ఇమే మతాః ॥ ౧౧౯॥

తారషడ్జస్య వైచిత్ర్యం బహుషేతేషు లక్షితమ్ ।

ప్రామాణ్యం గధయోర్మ్యుక్తం కేవలం భేదదర్శకమ్ ॥ ౧౨౦॥

గ్రన్థే సారామృతే పూర్ణా హునేనీ సాయమీరితా ।

కాఫీమేలే ప్రగేయా తద్విచార్యం సువిచక్షణైః ॥ ౧౨౧॥

తురుష్కాద్యా మతా తోడి హునేనీ సోమసూరిణా ।

భైరవీ మేలజా పూర్ణా సజ్గవే గాంశమణితా ॥ ౧౨౨॥

కాఫీమేలోత్థితా జ్ఞేయా హునేనీకానడా స్వయమ్ ।

హునేనీతోడికాప్యేకస్తోడిభేద ఇతి స్ఫుటమ్ ॥ ౧౨౩॥

హునేనీకానడా ఖ్యాతా రాత్రిగేయా సదా బుధైః ।

హునేనీతోడికాప్యక్తా ప్రాతర్గేయా సునిశ్చితమ్ ॥ ౧౨౪॥

రాగలక్ష్యాభిధే గ్రన్థే హునేనీ కీర్తితా పునః ।

ఆరోహణే సుసమ్పూర్ణాప్యవరోహ నివర్జితా ॥ ౧౨౫॥

నాయకీకానడః

కాఫీమేలసముత్పన్నో నాయకీకానడో మతః ।

షాడవో ధైవతత్యక్తో లక్ష్యాధ్వని సమీక్షితః ॥ ౧౨౬॥

పూర్వాష్టకే స్యాత్సుహాయోగః సారజ్ఞస్యోత్తరాష్టకే ।

మధ్యమో నిశ్చితో వాదీ షడ్జోఽమాత్యనిభః స్వయమ్ ॥ ౧౨౭॥

దేవశాఖస్తథా సూహా కౌశికో నాయకీ తతః ।

సారజ్ఞాన్తా యతో గ్రాహ్యో అవశ్యం గాల్పకా ఉత ॥ ౧౨౮॥

ధకోమలం సుసమ్పూర్ణం వక్తరూపం తధైవ చ ।

అప్యేనం నిర్దిశ్యేకే న తల్లక్ష్యేఽత్ర యుజ్యతే ॥ ౧౨౯॥

వాగీశ్వరీ తథా కౌంసీ మిలితేఽస్మిన్యథోచితమ్ ।

ఇతి కేచిన్నిర్ణయంతి గీతశాస్త్రవిశారదాః ॥ ౧౩౦॥

కౌశికకానడః

హరప్రియాఖ్యమేలే స్యాత్ కర్ణాటః కౌశికాభిధః ।

సమ్పూర్ణో మధ్యమాంశశ్చ ముక్తమధ్యమమణ్డితః ॥ ౧౩౧॥

రాగస్యాస్యాపరం రూపం పూర్వమేవ మయోదితమ్ ।

ఇతి తత్కథనం చాత్ర కేవలం స్యాన్నిర్ధరకమ్ ॥ ౧౩౨॥

సజ్గతిర్మధయోః ప్రాయో విచిత్రా రాగదర్శినీ ।

తత్రైవ స్యాన్నిశ్చయేన మల్లార్యజ్ఞనివారణమ్ ॥ ౧౩౩॥

కానడాయా విశేషోఽయం యతః సర్వసుసమ్మతః ।

తదజ్ఞతో భవేద్ధానం నూనం వైవ విసజ్గతమ్ ॥ ౧౩౪॥

సుహా

మేలాత్కర్ణాటికాఖ్యావృ సుహోత్పత్తిః ప్రకీర్తితా ।

ఆరోహ చావరోహేఽపి ధైవతో వర్జితస్వరః ॥ ౧౩౫॥

మధ్యమః సమృతో వాదీ సంవాదీ షడ్జనామకః ।
 గానం సమీరితం తోకే ద్వితీయప్రహరే దినే ॥ ౧౩౬॥

యద్యప్యస్తరభాగే స్యాద్రూపం సారజసన్నిభమ్ ।
 పూర్వాజ్ఞే వ్యక్తగాంధారః కుర్యాత్తస్య నివారణమ్ ॥ ౧౩౭॥

విశిష్టత్వం మధ్యమస్య నూనం స్యాద్దక్షిదాయకమ్ ।
 నిపయోః సజ్జతిర్నాసః సమీచినో హి మన్వరే ॥ ౧౩౮॥

దరభారమేఘయోశ్చ మిశ్రణాదియముద్యవేత్ ।
 వదంతి పణ్డితాః కేచిల్లక్ష్మలక్షణకోవిదాః ॥ ౧౩౯॥

యథాఙ్గాణో మతో రాత్ర్యాం తథైవైషా మతా దివా ।
 అత్ర సారజపూర్వాజ్ఞం తత్ర చాస్త్యం సులక్షితమ్ ॥ ౧౪౦॥

సారజస్య ప్రకారేషు భవేద్దస్య వివర్జనమ్ ।
 న తత్కర్ణాటభేదేషు తతస్తద్భిత్పరిస్ఫుటా ॥ ౧౪౧॥

సుఘరాయీ (సుఘరాళః)

హరప్రియాఖ్యమేలే చ సుఘరాయీసమాహ్వయా ।
 ఆరోహే ధైవతోనాఽసౌ ద్వితీయప్రహరే దినే ॥ ౧౪౨॥

స్యాతాం సంవాదినావత్ర స్వరౌ సపౌ సతాం మతే ।
 కర్ణాటస్యైవ భేదోఽయం సారజ్ఞాజ్ఞవిభూషితః ॥ ౧౪౩॥

సాహనా రాత్రిగేయోక్తా గేయైషా నిత్యశో దివా ।
 యథాఙ్గాణో మతో రాత్ర్యాం దినగేయా పునః సుహా ॥ ౧౪౪॥

వాగీశ్వరీమధ్యమాదిమేలనేఽస్యా భవేజ్జనుః ।
 ఇతి కేచిద్వదంతిహ లక్ష్మలక్షణకోవిదాః ॥ ౧౪౫॥

అడ్డాణః కానడశ్చాపి వృన్దావనస్తథైవ చ ।
 మిలన్త్యత్ర యథాన్యాయమపరేషాం మతం త్విదమ్ ॥ ౧౪౬॥

ప్రాచీనం రూపమప్యేతదవశ్యం రక్తిదాయకమ్ ।
 తరగ్గిణ్యాదిషు వ్యక్తం దృశ్యతే లక్షణాన్వితమ్ ॥ ౧౪౭॥

సుహాయాం ధైవతాభావో వృన్దావనే న గన్వరః ।
 తారషడ్జవిచిత్రః సన్నడాణోఽపి ధకోమలః ॥ ౧౪౮॥

దేశాఖ్యః (దేవశాఖః)

హరప్రియాఖ్యమేలాచ్చ జాతస్తత్ర సునామకః ।
 దేశాఖ్య ఇతి విఖ్యాతో రాగః సర్వజనప్రియః ॥ ౧౪౯॥
 సమయోరేవ సంవాదో దౌర్బల్యం ధగయోస్తథా ।
 కానడామేఘసంయుక్తం స్వరూపం బుధసమ్మతమ్ ॥ ౧౫౦॥
 ధైవతస్య పరిత్యాగం కేచిదాహుః సమూలకమ్ ।
 ప్రచ్ఛాదనం తత్స్వరస్య విశిష్టరక్తిదాయకమ్ ॥ ౧౫౧॥
 ఆన్దోలనం గస్వరే స్యాన్నాస్యో మే రుచిరః పునః ।
 కారయేత్సర్వశ్రోతృణాం సుహాయాః శక్కునం స్వయమ్ ॥ ౧౫౨॥
 దేవశాఖ ఇతి ఖ్యాతో గీయతే లక్ష్యవర్తని ।
 ప్రాతఃకాలే సదా ప్రజ్ఞైః సారజ్ఞాజ్ఞేన మణ్డితః ॥ ౧౫౩॥
 గ్రన్థే సారామృతే తత్ర ద్విగ్ధానారప్రయోజనమ్ ।
 తథా రివర్జనం శిష్టం న తల్లక్ష్యేత్ర సమ్మతమ్ ॥ ౧౫౪॥

టిప్పనీ

సర్వేష్వేతేషు రూపేషు మపయోః పరివర్జనమ్ ।
 న చానుమోదితం వైవ స్మరణార్హమిదం సదా ॥ ౧౫౫॥
 నిపయోః సజ్జతిః ప్రాయః సర్వగతోత్తరాజ్ఞకే ।
 తథైవ మగయోః ప్రోక్తా యత్ర శక్యా తు పూర్వకే ॥ ౧౫౬॥
 గౌణత్వం ధైవతే దృష్టం రాత్రిగేయేషు ముఖ్యశః ।
 గాన్ధారాన్దోలనం నిత్యం విలోమే మరిసజ్జతిః ॥ ౧౫౭॥
 అడాణః సాహనా నక్తం హునేనీ నాయకీ యది ।
 సుహా సుస్రూయికా కౌంసీ దేవశాఖస్తథా దివా ॥ ౧౫౮॥
 యథోచితప్రమాణేన ధగయోస్తత్ర నిర్ణయః ।
 ఇతి తత్త్వం సుప్రసిద్ధం స్మరణీయమహర్నిశమ్ ॥ ౧౫౯॥
 గరిసేతి సమాసేన ప్రత్యక్షః కానరో భవేత్ ।
 తన్నివృత్త్యర్థమాహుస్తే గమరిసేతి సజ్జతిః ॥ ౧౬౦॥

మేఘమల్లారః

హరప్రియాఖ్యమేలాచ్చ మేఘమల్లారనామకః ।
 సుధీభిర్నిశ్చితో నిత్యం షాడవః సాంశకః పునః ॥ ౧౬౧॥
 ఆరోహ చావరోహ స్వాధ్వాధ్వారస్య సుగోపనమ్ ।
 ఆన్దోలనం సమాదిష్టం రిషభే రక్తిదాయకమ్ ॥ ౧౬౨॥
 కేచిదుపదిశన్వ్యత్ర ధగయోః పరివర్జనమ్ ।
 యేన స్యాత్ప్రకటం సద్యః సూరదాసీప్రభేదనమ్ ॥ ౧౬౩॥
 సూరదాసీ ప్రేయసీ యత్ సారజ్ఞాజ్ఞా విశేషతః ।
 సుయుక్తం మే మతే నూనం తత్రైవ ధగలజ్ఞనమ్ ॥ ౧౬౪॥
 ప్రసిద్ధో ధగవర్ణోఽపి రాగో లక్ష్మ్యే న సంశయః ।
 తత్రేషద్ధస్య యోగేన సూరదాసీ విభిద్యతే ॥ ౧౬౫॥
 మధ్యమాదృషభే పాతో మేఘే స్వాధ్వాగవాచకః ।
 అవశ్యం శిక్షణీయోఽసౌ నవ్యశిక్షార్థిభిః సదా ॥ ౧౬౬॥
 గమ్భీరప్రకృతీ రాగో విలమ్బితలయోద్భృతః ।
 ఉత్తాలస్వరసంజీతో వర్షాసు జనయేత్సుఖమ్ ॥ ౧౬౭॥

సూరమల్లారః

కాఫీమేలసముత్పన్నః సూరమల్లారనామకః ।
 నిర్మితః సూరదాసేనేత్యాహుర్లక్ష్మ్యవిదో జనాః ॥ ౧౬౮॥
 ఆరోహ చావరోహోఽపి ధగయోగ్గోపనం మతమ్ ।
 సమయోరేవ సంవాదః వ్యస్తత్వం మధ్యమస్య తత్ ॥ ౧౬౯॥
 దౌర్బల్యాద్ధగయోర్నూనం సారజ్ఞాజ్ఞస్య సమ్భవః ।
 అతః స్పర్శో మతో ధస్య బాధకో న పునర్మనాక్ ॥ ౧౭౦॥
 మధ్యమాదృషభే పాతః సోరటిం దర్శయేద్యది ।
 అభావో ధైవతస్యైవ తదజ్ఞం దూరతాం నయేత్ ॥ ౧౭౧॥

సుహానామ్నో తథాఽఙ్గాణే గాన్ధారస్య యతో విధిః ।
 తద్రూపయోః ప్రభిన్నత్వే నో స్యాత్కస్యాపి సంశయః ॥ ౧౭౨॥
 మల్లారో మధ్యమాదిశ్చ మిశ్రితావత్ర రూపకే ।
 ఇతి లక్ష్యవిదాం తావన్మతం భాతి సుసంజితమ్ ॥ ౧౭౩॥

మీయాఁమల్లారః

హరప్రియాభిధే మేలే జాయతే విబుధప్రియః ।
 మీయాఁమల్లారనామాఽసౌ వర్షాసు సుఖదాయకః ॥ ౧౭౪॥
 సంవాదినో సపౌ ప్రోక్తౌ గాన్ధారే దోలనం శుభమ్ ।
 నిధయోరేవ సంయోగాదభవేద్రాగస్య మణ్డనమ్ ॥ ౧౭౫॥
 మన్దస్థానగతం గానం సర్వేషాం హృదయజ్ఞమమ్ ।
 విలమ్బితలయాలాపో నూనమాకర్షయేన్మనః ॥ ౧౭౬॥
 నిషాదద్వయసంయోగః స్వతంత్రో రాగవాచకః ।
 ప్రచ్ఛన్నధైవతః కుర్యాద్వాహారస్యాపవారణమ్ ॥ ౧౭౭॥
 కమ్పగాన్ధారకే స్పష్టః కర్ణాటో వ్యజ్ఞో భవేత్ ।
 మధ్యమాదృషభే పాతో మల్లార్యజ్ఞం సునిర్ణయేత్ ॥ ౧౭౮॥
 కర్ణాటగౌడసంయోగాద్యదయముత్థితో మతః ।
 ప్రతస్తో మధ్యమో వ్యస్తో నిపయోః సజ్గతిః సదా ॥ ౧౭౯॥

మధ్యమాదిః (మధ్యమావతీ)

కాఫీమేలసముత్పన్నా మధ్యమాదిః ప్రకీర్తితా ।
 వ్యవహారో మతా నిత్యమౌడవా ధగవర్జితా ॥ ౧౮౦॥
 స్వికృతో హ్యుపభేదోఽయం సారజ్యస్యైవ సర్వథా ।
 గానం చాభిమతం నూనం మధ్యాహ్నే సర్వరక్తిదమ్ ॥ ౧౮౧॥
 ఋషభస్యాత్ర వాదిత్వం లక్ష్యే లోకసుసమ్మతమ్ ।
 నిషాదస్యాపి తతోఽక్రమహోబలమనీషిణా ॥ ౧౮౨॥
 బహులత్వం రిస్వరస్య జ్ఞాత్వా దినేఽపవాదకమ్ ।
 వికల్పేన నిషాదస్య కదాచిత్సాత్ ప్రసూచితమ్ ॥ ౧౮౩॥

ఉత్తరాశ్లే సమాదిష్టా నిపయోః సజ్జతిః ప్రియా ।
 మధ్యరాత్రిప్రగేయేషు కర్ణాటేష్వప్యసౌ తథా ॥ ౧౮౪॥
 ప్రకారా బహవో లక్ష్మ్యే సారజ్జస్య సమీరితాః ।
 తత్రాపి సుప్రసిద్ధా యే సజ్జుహితా మయాఽత్ర తే ॥ ౧౮౫॥
 సంవాదిత్వం తు భిన్నేషు స్వరేషు పరికల్పనాత్ ।
 నిర్మితిర్భిన్నరూపాణాం సమభవేదితి మే మతిః ॥ ౧౮౬॥

టిప్పనీ

మధ్యాహ్న మధ్యరాత్ర్యాం చ సారజ్జాం స్వతంత్రకమ్ ।
 తత్కాలగేయరూపేషు మహద్వైచిత్ర్యకారణమ్ ॥ ౧౮౭॥
 సుహాసుప్రీముఖాః ప్రోక్తా దినగేయాస్తదజ్జాః ।
 సాహనాడ్డాణకాద్యాస్తే రాత్రిగేయాస్తదైవ చ ॥ ౧౮౮॥
 వృన్దావనీ మధ్యమాదిః సారజ్జః శుద్ధపూర్వకః ।
 సామన్తో బడహంసశ్చ మీయాసారజ్జనామకః ।
 తథాలంకృతహనాఖ్య ఏతే భేదా బహుశ్రుతాః ॥ ౧౮౯॥

శుద్ధసారజ్జః

హరప్రియాహ్వయేలే స్యాచ్ఛుద్ధసారజ్జసమ్భవః ।
 ఆరోహే చావరోహేపి గాన్ధారో వర్జితస్వరః ॥ ౧౯౦॥
 రిషభోఽత్ర మతో వాదీ సంవాదీ పఞ్చమో భవేత్ ।
 ద్వితీయప్రహరే గానం సర్వరక్తిప్రదం భవేత్ ॥ ౧౯౧॥
 ధైవతస్య ప్రయోగోఽస్మిన్ వ్యక్తో యత్పరికీర్తితః ।
 మధ్యమాదేః ప్రభిన్నత్వం స్ఫుటమేవ న సంశయః ॥ ౧౯౨॥
 గ్రన్థేషు దాక్షిణాత్యానాం గమా తీవ్రౌ సమీరితౌ ।
 న తల్లక్ష్మ్యే సుప్రతీతం యతో న మే సుసమ్మతమ్ ॥ ౧౯౩॥
 మధ్యమా ద్వా నిషాదౌ ద్వా పారిజాతే సమీరితౌ ।
 తదపి న యతో దృష్టం లక్ష్మ్యే న స్యాత్ సుసజ్జతమ్ ॥ ౧౯౪॥

కేచిదత్ర మతీవ్రత్వం ప్రకల్ప్య గానకోవిదాః ।
 కామోదసన్నిభం రూపం స్వతంత్రం మేనిరే ద్రువమ్ ॥ ౧౯౫॥
 తీవ్రమధ్యమసంయుక్తం ధగస్వరవివర్జితమ్ ।
 సూరసారజ్ఞనామానం కేచిదన్యే పునర్జగుః ॥ ౧౯౬॥
 ఏవం మయా సమాఖ్యాతా మతభేదా అమాయయా ।
 యథాయోగ్యం విమ్మత్వైతాన్ బుధైః కార్యః స్వనిర్ణయః ॥ ౧౯౭॥

టిప్పనీ

సారజ్ఞే గధవర్జిత్యం మతం సామాన్యలక్షణమ్ ।
 తథాపి చ గవర్జిత్యం రాగవ్యజనమీరితమ్ ॥ ౧౯౮॥
 తానసేనప్రియా రాగాః కానడాజ్ఞేన మణితాః ।
 శ్రూయంతే యల్లక్షణం తత్ సారజ్ఞేఽపి సుసజ్జితమ్ ॥ ౧౯౯॥

వృద్ధావనసారజ్ఞః

కర్ణాటస్వైవ మేలాచ్ఛ వృద్ధావన ఇతీరితః ।
 సారజ్ఞః శోభనో రాగః సర్వత్ర గుణిసమ్మతః ॥ ౨౦౦॥
 గధయోః స్యాత్పరిత్యాగ ఆరోహే బహుసమ్మతః ।
 దైవతస్యావరోహేనాపిషత్స్పర్శో న బాధకః ॥ ౨౦౧॥
 రిషభో నియతో వాదీ సంవాదీ పఞ్చమో భవేత్ ।
 మధ్యమాదౌ నిషాదే స్యాదమాత్యత్వం సుసజ్జితమ్ ॥ ౨౦౨॥
 కేచిద్వృద్ధావనేఽప్యాహుర్నిషాదం తీవ్రసంజ్ఞితమ్ ।
 యతస్తస్య సదైవ స్యాల్లోకే వ్యక్తా సుఖం భిదా ॥ ౨౦౩॥
 గధయోర్గోపనం లక్ష్యే ముఖ్యం సారజ్ఞలక్షణమ్ ।
 యథాయోగ్యప్రమాణేన ప్రాయః సర్వత్ర లక్షితమ్ ॥ ౨౦౪॥

మీయాఽకృతసారజ్ఞః

హరప్రియాహ్వయే మేలే మీయాఽసారజ్ఞ ఉచ్యతే ।
 అన్విష్టస్తానసేనేనేత్యాహుర్లక్ష్యే వివక్షణాః ॥ ౨౦౫॥

యతః సారజ్ఞభేదోఽయం మహత్వం రిస్వరే స్ఫుటమ్ ।
 మన్తమధ్యస్వరైర్గీతో రక్తేః కుర్యాద్వివర్ధనమ్ ॥ ౨౦౬ ॥
 ఈషద్ధన్యోః సజ్జతిః స్యాన్మన్తే రాగోపలబ్ధయే ।
 మీయామల్లారికాచ్ఛాయా తత్రైవ స్యాత్ సులక్షితా ॥ ౨౦౭ ॥
 కానడః సుప్రియో రాగస్తానసనస్య విశ్రుతః ।
 అత్రాపి సజ్జతిస్తస్య కేషాశ్చేత్సమ్మతా ధ్రువమ్ ॥ ౨౦౮ ॥
 యావనికేషు రూపేషు హ్యేతాదృశేషు నిత్యశః ।
 కేవలం లక్ష్యమాదృత్య సత్కార్యం తత్ర వర్తనమ్ ॥ ౨౦౯ ॥
 వృన్దావనే కోమలస్య నిషాదస్యైవ లఙ్ఘనాత్ ।
 ప్రత్యక్ష సమ్భవేద్భేదః సుబోధోఽపి సతాం మతే ॥ ౨౧౦ ॥
 ధైవతస్య సమాయోగే శుద్ధసారజ్ఞ నామకః ।
 సుభిన్నమాపునాద్రూపం నిదౌర్భల్యాత్తథైవ చ ॥ ౨౧౧ ॥
 కామోదాజ్ఞేన విఖ్యాతః సూరసారజ్ఞసంజ్ఞితః ।
 న భేదం దర్శయేత్త్రివ్రమధ్యమేన స్వరేణ కీమ్ ॥ ౨౧౨ ॥
 మధ్యమాదౌ రిధౌ నస్త ఆరోహే చావరోహణే
 పూర్ణః స్యాల్లూమసారజ్ఞ ఏవం భేదాః పరిస్ఫుటాః ॥ ౨౧౩ ॥

సుగాయనలక్షణమ్

రత్నాకరే

హృద్యశబ్దః సుశారీరో గ్రహమోక్షవిచక్షణః ।
 రాగరాగాజ్ఞభాషాజ్ఞక్రియాజ్ఞోపాజ్ఞకోవిదః ॥ ౧ ॥
 ప్రబన్ధగాననిష్ఠాతో వివిధాలప్తితత్వవిత్ ।
 సర్వస్థానోచ్ఛగమకేష్వనాయాసలసద్గతిః ॥ ౨ ॥
 ఆయత్తకణ్ఠస్తాలజ్ఞః సావధానో జితశ్రమః ।
 శుద్ధచ్చాయాలగాభిజ్ఞః సర్వకాకువిశేషవిత్ ॥ ౩ ॥
 అపారస్థాయసజ్ఞాచారః సర్వదోషవివరితః ।
 క్రియాపరోఽజస్రలయః సుఘటో ధారణాన్వితః ॥ ౪ ॥

సూర్పర్ణనిర్జవనో హరిరహఃకృదభజనోద్ధరః ।
సుసమ్మదాయో గీతజైర్గీయతే గాయనాగ్రణిః ॥ ౫॥

సదోషగాయనలక్షణమ్

సప్తప్రోద్ధృష్టసూక్తార్భితశజ్జీతకమ్పితాః ।
కరాలీ వికలః కాకీ వితాలకరభోద్వడాః ॥ ౬॥
ఝోమ్బకస్తుమ్బకీ వక్రీ ప్రసారి వినిమీలకః ।
విరసాపస్వరావ్యక్తస్థానభ్రష్టావ్యవస్థితాః ॥ ౭॥
మిశ్రకోఽనవధానశ్చ తథాఽన్యః సానునాసికః ।
పఞ్చవింశతిరిత్యేతే గాయనా నిన్దితా మతాః ॥ ౮॥

సుశారీరలక్షణమ్

రాగాభివ్యక్తిశక్తత్వమనభ్యాసేఽపి యద్దవనేః ।
తచ్ఛారీరమితి ప్రోక్తం శరీరేణ సహోద్భవాత్ ॥ ౯॥
తారానుధ్వనిమాధుర్యరక్తిగామ్భిర్యమార్ద్రపైః ।
ఘనతాస్నిగ్ధతాకాన్తిప్రాచుర్యాదిగుణైర్యుతమ్ ॥ ౧౦॥
తత్సుశారీరమిత్యుక్తం లక్ష్యలక్షణకోవిదః ।
అనుధ్వానవిహీనత్వం రుక్షత్వం త్యక్తరక్తితా ॥ ౧౧॥
నిఃసారతా విస్వరతా కాకిత్వం స్థానవిచ్యుతిః ।
కార్కశ్యం కార్కశ్యమిత్యాద్యైః కుశారీరం కుదూషణైః ॥ ౧౨॥

ప్రస్తుతసంజీతస్థితిః

అస్మత్సంజీతం స్వాయత్తీకృతమశిక్షితైర్జనైః ।
అతోఽత్ర దోషబాహుల్యం స్వభావాదుపలభ్యతే ॥ ౧౩॥
సంజీతస్య సుశిక్షితశిక్షకాభావతోఽధునా ।
తారతమ్యపరిజ్ఞానసాధనం వైవ విద్యతే ॥ ౧౪॥
సమ్యక్తయాఽన్యథా వైతదత ఏవాభిమన్యతే ।

సంజీతం మోహినీరూపమిత్యాహుః సత్యమేవ తత్ ॥ ౧౫॥
 యోగ్యరసభావభాషారాగప్రభృతిసాధనైః ।
 గాయకః శ్రోతృమనసి నియతం జనయేత్ఫలమ్ ॥ ౧౬॥
 అస్మదీయేష్వాధునికగాయకేషు సమస్తతః ।
 యథోక్తనియమాన్ జ్ఞాత్వా గాయంతో విరలా జనాః ॥ ౧౭॥
 భాషాఽవ్యక్తా హావభావాః ప్రతీయంతే విసంజతాః ।
 వ్యస్తాశ్చేష్టాస్తథాఽఽక్రోశాః కేవలం కర్కశా మతాః ॥ ౧౮॥
 ఏతాదృగ్గాయనాన్న స్యాత్పరిణామో హ్యభీప్సితః ।
 తతో హాస్యరసస్యైవ కేవలం స్యాత్ సముద్భవః ॥ ౧౯॥
 అర్థం వినా హావభావా వీరరసస్య యే సదా ।
 దృశ్యంతే గాయకే తేభ్యః కథం స్యాదుత్తమం ఫలమ్ ॥ ౨౦॥
 అనుస్మత్సైవ శబ్దార్థం ధ్వనేః సఙ్క్రమణం భవేత్ ।
 గాయకాస్తాదృశా దృష్టాః స్వపద్యార్థం న యే విదుః ॥ ౨౧॥
 కథమేతే విజానీయూ రసభావరహస్యకమ్ ।
 తద్వైవ తే కథం విద్యుః సంజీతస్వరసఙ్క్రమమ్ ॥ ౨౨॥

ఉపసంహారః

భిద్యతేఽనేకధాదేశీ సంజీతమితి విప్రతమ్ ।
 యయోః కయోరపి భవేద్గన్ధయోర్నైకవాక్యతా ॥ ౨౩॥
 అత ఏవాతికఠినం తాదృగ్గన్ధస్య లేఖనమ్ ।
 యః సర్వతోపయుజ్యేత సమభావేన కేవలమ్ ॥ ౨౪॥
 వైవ ద్రవ్యార్జనోద్దేశః శఙ్కనీయోఽత్ర కశ్చన ।
 సంజీతేష్టాధ్వశిక్షార్థం యత్పన్నైష మయా కృతః ॥ ౨౫॥
 నూనం పద్ధత్యనుగుణశిక్షణాభ్యాసతః సతామ్ ।
 ఆవశ్యకతయా తాదృగ్గన్ధాపేక్షాఽపి విద్యతే ॥ ౨౬॥
 కీదృగ్గన్ధా ఇష్టా ఇతి ప్రతీయేత సతాం యదా ।
 తదాపి స్యాన్నదాయాససాఫల్యమితి మే మతిః ॥ ౨౭॥

నూత్నశిష్యాపేక్షయాదౌ స్యురిష్టా యోగ్యశిక్షకాః ।

అధ్యాపయిష్యన్తి తేఽముం విషయం సమ్యగేవ హి ॥ ౨౮॥

గ్రన్థస్యాద్దేశ ఆదౌ స్యాదస్య శిక్షకనిర్మితిః ।

శిష్యానధ్యాపయిష్యన్తి తాదృశాః శిక్షకాస్తతః ॥ ౨౯॥

ఇతి శ్రీలక్ష్మసంజీతద్వితీయాధ్యాయ ఈరితః ।

చతురాఖ్యేన భరతపూర్వఖణ్డనివాసినా ॥ ౩౦॥

ఏవం శ్రీమల్లక్ష్మసంజీతనామ్నః ।

యత్తైర్నూత్నో నిర్మితోఽయం ప్రబంధః ।

ప్రాచీనార్వాచీనసంజీతభక్తప్రీత్యై యాతః పూర్ణతామత్ర సద్యః ॥ ౩౧॥

॥ ఇతి శ్రీమల్లక్ష్మసంజీతం సమ్పూర్ణమ్ ॥

భరతఖణ్డనివాసినచతురాఖ్యపణ్డతేన

(అర్వాచీనసంజీతపద్ధతిపరిచయసౌకర్యసమేతమ్)

నిర్మితమ్ ।

౧౭౭౯

తచ్ఛ

ముప్పయ్యాం

నిర్ణయసాగరయన్త్రాలయే ముద్రాక్షరైర్జ్యోతిషా ప్రకాశ్యం నీతమ్ ।

శకే ౧౮౩౧, సన ౧౯౧౦

॥ అథ శ్రీమదర్పణశ్లోకః ॥

చతురాఖ్యేన భరత-పూర్వఖణ్డనివాసినా ।

లక్ష్మసంజీతగ్రన్థోఽయం సత్పదాబ్జయుగేఽర్పితః ॥ ౧॥

ముప్పయ్యాం

నిర్ణయసాగరాఖ్యముద్రణాలయే ప్రకాశయిత్వర్థం బాళకృష్ణ రామచన్ద్ర ఘోషేకర

ఇత్యనేన ముద్రితమ్ ।

This book was published under the pseudonym Chatur pandit, to make this cultural heritage accessible to the common man.

The appendix పరిశిష్టః of the book is not included for its tabular form only suitable for a scholarly classification.

There is a second edition of this book which was discovered after this first edition was prepared. We will try to get it entered as time permits.

Proofread by Koushiki Kaledhonkar

——
Shrimat Lakshyasangitam First edition

pdf was typeset on May 3, 2025

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

